

11

Ára 5 P.

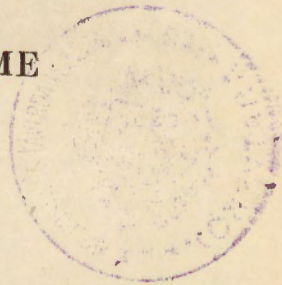
Celkísítván:

1/1931.

A MAGYAR BÜNTETŐJOG
VÉDELMEKÉNEK SZÓLÓ
1914: XLII. T. CIKK

A MAGYAR BÜNTETŐJOG
KÉZIKÖNYVE

1. A BECSÜLET VÉDELME

BUDAPEST
AZ ÁLLAMTITKARSÁG KÖNYVTÁRA

A MAGYAR BÜNTETŐJOG
KÉZIKÖNYVE

ÍRTA

DR. ANGYAL PÁL
EGYETEMI PROFESSZOR,
A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
ÉS A SZENT ISTVÁN AKADÉMIA TAGJA

1. MAGYAR BÜNTETŐJOG
KÉZIKÖNYVE
A BECSÜLET VÉDELMEÉRŐL SZÓLÓ
1914: XLI. T. CIKK

BUDAPEST
AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T. KIADÁSA

A BECSÜLET
VÉDELMEÉRŐL SZÓLÓ
1914: XLI. T. CIKK

ÍRTA

DR. ANGYAL PÁL
EGYETEMI PROFESSZOR,
A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
ÉS A SZENT ISTVÁN AKADÉMIA TAGJA

BUDAPEST
AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T. KIADÁSA

A MAGYAR BÜNTETŐJOG
VEDELMÉRŐL SZÓLÓ
TÖRVÉNY T. CÍKKE

DR. ANGYAL PÁL

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

UDVARTÓRSÁGI TITKÁRSÁG

ELŐSZÓ.

Több mint tíz éve annak, hogy *A magyar büntetőjog tankönyve* című művem utolsó kiadása megjelent. Azóta állandóan sürgetnek, hogy e munkámat az elmúlt idő alatt hozott büntetőjogszabályok beledolgozásával újból közrebocsássam. Eddigelé különböző körülmények akadályoztak e feladat elvégzésében. Ám most érkezettnek látom az időt arra, hogy érvényben levő büntetőjogszabályainkat — főleg a gyakorlati élet igényeinek szem előtt tartásával — minden irányban elmélyítve oly kidolgozásban adjam kézre, mely teljes összefoglalást nyújtson. Munkám arra törekszik, hogy a bírót, ügyészt, ügyvédet, közigazgatási tisztviselőt minden kérdésben eligazítson s hogy kielégítse egyben az elméleti téren búvárkodók várakozásait is. Önálló, egymástól függetlenül is használható füzetekben fog *«A magyar büntetőjog kézikönyve»* címen munkám megjelenni. A jelen füzet a becsület büntetőjogi védelméről szóló törvényünket tartalmazza, az elvi alapok erős kidomborítása s a judikatúrának kritikai ismertetése kapcsán.

Budapest, 1927. évi december hó 30-án.

Angyal Pál.

TARTALOMMUTATÓ.

	Oldal
1. §. A becsület fogalma s a becsület ellen elkövetett bűncselekményekre vonatkozó jogszabályok jogtörténeti és jogösszehasonlító szempontból	1
2. §. A rágalmazás és becsületsértés tárgya	6
3. §. A rágalmazás	13
4. §. A becsületsértés	37
5. §. Hatóság előtti rágalmazás	49
6. §. Meghalt embernek vagy emlékének meggyalázása	57
7. §. A hitelrontás	62
8. §. A bűnvádi eljárás megindításának feltételei	67
I. Magánindítvány	67
II. Felhatalmazás és kivárat	72
9. §. A valóság bizonyítása	82
10. §. A jogellenesség hiánya és egyéb büntethetőséget kizáró okok ..	100
11. §. Magánelégtétel és kártérítés	115
12. §. Az ítélet közzététele	117
13. §. Hatáskör; nyilvánosság kizárása	120

GYAKRABBAN ELŐFORDULÓ RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE.

<i>Bv.</i> = 1914: XLI. t.-c. a becsület védelméről.	<i>St.</i> = 1914: XIV. t.-c. a sajtóról.
<i>Btk.</i> = 1878: V. t.-c. a büntettek-ről és vétségekről.	<i>Hv.</i> = 1914: XL. t.-c. a hatóságok büntetőjogi védelméről.
<i>Kbt.</i> = 1879: XL. t.-c. a kihágásokról.	<i>Bjt.</i> = Büntető Jog Tára.
<i>Bp.</i> = 1896: XXXIII. t.-c. a bűnvádi perrendtartásról.	<i>Bjogi Hat. Tára</i> } = Büntetőjogi Határozatok Tára.
<i>Bn.</i> = a Büntető Novellának nevezett 1908: XXXVI. t.-c.	<i>Bjogi dtár</i> } = Büntetőjogi Döntvénytár.
<i>Fb.</i> = 1913: VII. t.-c. a fiatalokorúak bíróságáról.	<i>Jogt. K.</i> = Jogtudományi Közlöny.
<i>Bpn.</i> = 1914: XIII. t.-c. az esküdt-bíróság előtti eljárásra és semmiségi panaszra vonatkozó rendelkezések módosításáról.	<i>Jogi H.</i> = Jogi Hírlap.
	<i>M. i.</i> = Miniszteri Indokolás.
	<i>Tank.</i> = Angyal: A magyar büntetőjog tankönyve.

BIBLIOGRÁFIA.

- Almendingen*
Über Verletzung des guten Namens und der Ehre. Magazin f. die Phil. und Gesch. des Rechts, I. k. 6. l.
- Ambach*
Kollektivinjuriën und Injuriën gegen Kollektivpersonen. 1904.
- Aschrott-Kohlrausch*
Reform des Strafrechtes. 1926.
Kronecker Beleidigung 333—339.
- Askenasy*
Strafbare Beleidigung, 1905.
- Auer Pál*
Becsület és becsületsértés, 1908.
- Auer György*
Az 1926. év büntetőigazságszolgáltatása. Jogállam 26. évf. 202.
- Balás P. Elemér*
A hatóság előtti rágalmazás a Btk. 2. §-ának világításában. Jogt. Közl. 1915. évf. 387.
- Balás P. Elemér*
A Btk. 260. §-ánál enyhébb törvény-e az 1914: 41. t.-c. 20. §-a. Bűnügyi Szemle IV. k. 119.
- Balás P. Elemér*
A becsületvédelemről szóló törvény és a hatáskörök. Ügyv. L. 32. évf. 5., 6., 7. sz.
- Balogh I.*
Becsületsértés. Bjt. 12. k. 116. l.
- Baltin*
Das Rechtsgut der Ehre und ihr Schutz gegen üble Nachrede. 1917.
- Bar*
Zur Lehre von der Beleidigung. Gerichtssaal 52. k. 81—208.
- Baumeister*
Der §. 193 mit besonderer Berücksichtigung der pressrechtlichen Verhältnisse. 1905.
- Barna Ignác*
Exceptio veritatis. Jogt. Közl. 1881. évf. 8.
- Barna Ignác*
A valódiság bizonyítása holtak rágalmazásánál. Jogt. Közl. 1883. évf. 270.
- Beaussire*
De la protection légale de l'honneur. Revue des deux Mondes. 1887.
- Bencsik*
Testület elleni becsületsértés. Jogt. Közl. 1911. évf. 260.
- Beling*
Wesen, Strafbarkeit und Beweis der üblen Nachrede. 1909.
- Bihary*
Exceptio veritatis. Jogt. Közl., 1881. évf. 195.
- Binding*
Die Ehre und ihre Verletzbarkeit, 1892.
- Bless*
Die Beleidigung von Personengesamtheiten und von Einzelpersonen durch eine Gesamtbezeichnung. 1909.
- Brunner*
Deutsche Rechtsgeschichte, II. köt. 671. és köv. l.

- Buza*
Rágalmazás és becsületsértés holtak ellen. Bjt. 53 k. 226.
- Bülow*
Über den Schutz der Ehre. Gerichtssaal 46. k. 261. és 48. k. 1. és köv. lapon.
- Chauveau-Hélic*
Théorie du code pénal. 1888. 6. k. 380. és köv. l.
- Crivellavi*
Il codice penale. 1896.
- Degré Lajos*
Jegyzetek a holttest és a sír büntetőjogi védelmének kérdéséhez. Büntügyi Szemle, II. k. 208. és köv. l.
- Degré Miklós*
A becsület védelme. Jogállam 13. évf. 265.
- Degré Miklós*
A valóság bizonyításának korlátozása. Jogállam 25. évf. 42.
- Doleschall*
Ugyanazon becsületsértő kifejezés használata magánlevél és sajtó útján. Jog, 1889. évf. 87.
- Eisler*
Rechtsgut und Erfolg bei Beleidigung und Kreditgefährdung. 1911.
- Ellbogen*
Die Kollektivbeleidigung. 1907.
- Engelhardt*
Die Ehre als Rechtsgut im Strafrecht. 1921.
- Emmer*
Előadói véleménye az exceptio veritatis kérdésében. 1874. évi Magyar Jogászgyűlés Évkönyve V. 1., 2. köt.
- Emmer*
A részvénytársaság rágalmazás és becsületsértés tárgya lehet. M. Ig. 12. k. 61.
- Ephraim*
Die Beleidigung gegen einen Beamten in Beziehung seinen Beruf. 1908.
- Fabreguettes*
Traité des infractions de la parole, de l'écriture et de la presse. 1884.
- Farkas Lajos*
A becsület általános jelentősége a mai jogrendben. 1896.
- Ferenczy*
Becsületsértő állítás be nem bizonyíthatása. Jogt. Közl. 1884. évf. 367.
- Ferenczy*
Rágalmazó állítás bebizonyíthatása. Jog. 1887. évf. 226.
- Finkey Ferenc*
A magyar anyagi büntetőjog jelen állapota. Budapest, 1923. 98—125. l.
- Flood*
A Treatise on the Law concerning Libel and Slander. 1880.
- Folkard*
The Law of Slander and Libel. VI. kiad. 1897.
- Friedmann*
Das Recht der Wahrheit und der Schutz des guten Namens. 1901.
- Gabler*
Das Vergehen der sog. üblen Nachrede. 1892.
- Garraud*
Traité théorique et pratique du droit pénal français. 1900—1902.
- Gerhard*
Der Beweis der Wahrheit. 1902.
- Geröcz*
A becsület és védelme. 1909.
- Gütte*
Die Rechtmässigkeit der Ehrverletzung gemäss § 193. StrGB. 1906.
- Hajdú Miklós*
A Bv. 17. §. és a kir. ügyész. Jogt. Közl. 1926. évf. 84. l.
- Halász Zoltán*
A becsület védelme a büntetőjogban. 1914.
- Hammelay*
Die Kollektivbeleidigung. 1910.

- Harmath*
Stályos és durva becsületsértés. Jogt. Közl. 1897. évf. 45.
- Heffter*
Die Begriffsverschiedenheit der römischen und deutschen Injurie. Arch. f. Kriminalrecht, 1839., 237.
- Heil*
Kollektiv egység ellen elkövetett rágalmazás. Bjt. 18. k. 42.
- Heller Erik*
A becsület-védelméről szóló 1914: 41. t.-c. 1914.
- Hertel*
Der Wahrheitsbeweis bei Injurien und seine Beschränkungen. 1902.
- Hess*
Die Ehre und die Beleidigung des § 185. StrGB. 1891.
- Hitzig*
Injuria. Beiträge zur Geschichte der Injuria im griechischen Recht. 1899.
- Hofner*
Ehrverletzungen unter dem Schutze des § 193. StrGB. 1903.
- Horváth Jenő*
A becsület védelme. Jogt. Közl. 1914. évf. 142. l.
- Igaz Gusztáv*
A becsület fokozottabb védelme. Magyar Jogélet, 1914. évf. 14. sz.
- Igaz Gusztáv*
Az államhivatalnok becsület bírói dődelgetése. Magyar Jogélet, 1914. évf. 4. sz.
- Kern*
Die systematische Abgrenzung der Verbrechenselemente bei der Beleidigung. 1912.
- Kern*
Die Äusserungsdelikte. 1919.
- Kissler*
Die Beschimpfung Verstorbener. 1919.
- Köhler*
Ehre und Beleidigung. Goitd. Arch. 47. k. 1 és köv. l.
- Kovács Lajos*
A hatóság előtti rágalmazás az új törvény alatti gyakorlatban. Büntügyi Szemle V. k. 129.
- Köstlin*
Die Ehrverletzung nach deutschem Recht. Zeitschrift f. deutsches Recht 15. k. 162. l.
- Kunfalvy*
Kölcsönös becsületsértés. Bjt. 30. k. 193.
- Kux*
Valódiság bebizonyítása a rágalmazásnál. Jog, 1888. évf. 84.
- Lammach*
Diebstahl und Beleidigung. 1893.
- Landsberg*
Injuria und Beleidigung. 1886.
- Lengyel Aurél*
A becsület védelme. Balogh-emlékalbum. 247—261.
- Lengyel Aurél*
A becsület védelme. Jogt. Közl. 1914. évf. 106.
- Lengyel Aurél*
A Bv. a gyakorlatban. Jogt. Közl. 1924. évf. 189., 1925. évf. 4., 10.
- Leonhard*
Die Begriffsgrenzen der Beleidigung Z. 32. k. 65.
- Leonhard*
Der Schutz der Ehre im alten Rom. Rektoratsrede. 1902.
- Liepmann*
Duell und Ehre. 1904.
- Liepmann*
Die Beleidigung. Vergl. Darst. 4. k. 217—373.
- Lilienthal*
Üble Nachrede und Verleumdung. Vergl. Darst. 4. k. 375—463.

- Lorseh*
Angegriffene, Destinatäre und Gedankenträger bei der Beleidigung. 1904.
- Löw*
Véleménye az exceptio veritatis kérdésében. 1874. évi Magyar Jogászegylet Évkönyve V. 1., 2. köt.
- Mainzer*
Die ästimatorische Injurienklage in ihrer geschichtlichen Entwicklung. 1908.
- Maschke*
Die Persönlichkeitsrechte des römischen Injuriensystems. 1903.
- Mendelényi László*
A rágalmazás miatt emelt hamis vád föltételei. Jogt. Közl. 1914. évf. 104.
- Mieczkowski*
Das Delikt des § 189. StrGB. 1901.
- Mikonich Lajos*
Rágalmazás és becsületsértés. Jogt. Közl. 1914. évf. 80.
- Mommsen*
Römisches Strafrecht, 784. és köv. l.
- Nagy György*
Tárgyalás alkalmával elkövetett rágalmazás és becsületsértés. Magyar Jogélet, 1915. évf. 23. sz.
- Nagy Sándor*
A becsületsértés. Jogt. Közl. 1915. évf. 259.
- Névtelen*
A becsület védelme. Ügyv. L. 31. évf. 11. sz.
- Niesewand*
Die Beleidigungsfähigkeit juristischer Personen. 1909.
- Odgers*
A Digest of the law of Libel and Slander. 1881.
- Ódörfi Miksa*
A becsület védelme. Magyar Jogélet, 1914. évf. 2., 11. sz.
- Passow*
Die Kreditgefährdung. 1902.
- Pollák Ilés*
A becsület védelme. Jogállam 13. évf. 170. l.
- Radó Sándor*
A pletyka büntetőjogi távlataiból. Magyar Jogélet, 1918. évf. 35. sz.
- Rapoch Géza*
A becsület védelme. Jogt. Közl. 1914. évf. 272.
- Rogowski*
Die komische Beleidigung. 1911.
- Sauer*
Die Ehre und ihre Verletzung. Kritische Untersuchungen über Tatbestand und Rechtswidrigkeit der Beleidigung. 1915.
- Sauer*
Das Wesen der Ehre. 1920. Logos IX. évf. 64—82. l.
- Sauer*
Grundlagen des Strafrechts. 1921. 331., 375., 377., 582.
- Sauer*
Zur Lehre von der Beleidigung mit besonderer Berücksichtigung des Strafgesetzentwurfs vom 1925—1926.
- Scheibler*
Das Schuldmoment bei der üblen Nachrede. 1905.
- Schierloeh*
Die Beleidigung. 1925.
- Schubart*
Verleumd. Beleidigung als Vertheidigungsmittel im Strafprozess. 1920.
- Schulte*
Öffentliche Strafe und Privatgenugtuung bei Ehrverletzungen. 1913.
- Steiner*
Der Ehrbegriff im Strafrecht. 1915.
- Stephen*
A Digest of the Criminal Law V. kiad. 1894.
- Strauss*
Beiträge zu § 197. StrGB. 1908.

- Szell Farkas*
A régi magyar becsületsértési bíráskodás. Jogt. Közl. 1893. évf. 51., 1894. évf. 51.
- Tarnai János*
A becsületsértő cselekményekről. Bűnügyi Szemle II. k. 437., III. k. 1., 73., 153. és köv. l.
- Tarnai János*
Injuria implicita. Jogt. Közl. 1926. évf. 25.
- Teller Miksa*
Az ügyvédi immunitás és «a becsület védelméről» szóló tervezet. Jogt. Közl. 1914. évf. 129.
- Thiel*
Injuria und Beleidigung. 1905.
- Thomasius*
De actione injuriarum. 1735.
- Thót László*
Rövid észrevételek a becsület védelméről szóló törvényjavaslathoz. Magyar Jogélet, 1914. évf. 25., 26. sz.
- Ullmann*
Részvénytársaság ellen lehet-e rágalmazást elkövetni. Jog, 1887. évf. 242.
- Ulrich*
Die Wahrnehmung berechtigter Interessen. 1908.
- Vaikó*
A sajtóról szóló törvény magyarázata. 1914. 202., 261., 276.
- Vaikó*
Hírlap elleni becsületsértés. Jogt. Közl. 1912. évf. 38.
- Valkányi Lajos*
A becsület védelme. Magyar Jogélet, 1914. évf. 14. sz.
- Varga Károly*
Glosszák a becsület védelméről szóló 1914. évi t. c.-hez. Jogt. Közl. 1915. évf. 325., 351.
- Vargha Ferenc*
Exceptio veritatis. Ügyvédek L. 1889. évf. 22., 23., 24., 25.
- Vargha Ferenc*
Kontraverz kérdések a hatóság előtti rágalmazásnál. M. Ig. 36. k. 309. l.
- Vargha Ferenc*
Exceptio veritatis. Jog, 1886. évf. 199., 216.
- Vasdényey*
A rágalmazás és becsületsértés vétségéről. Jogt. Közl. 1883. évf. 108.
- Vámbéry*
Az egyszerű becsületsértés büntetése. Jogi Szemle 5. k. 626.
- Váry Albert*
A tiltott közlésekről. Jogt. Közl. 1916. évf. 219., 227.
- Volkmann*
Der Begriff der Beleidigung, 1896.
- Walter*
Über Ehre und Injurien nach römischem Recht. Arch. f. Kriminalrecht, 1820. 108.
- Weber*
Über Injurien und Schmähchriften. IV. kiad. 1820.
- Wenzel Gusztáv*
A magyar magánjog rendszere II. kiad. II. k. 294—296. (A nyelvváltság esetei.)
- Wlassics*
Becsületsértés. Jogt. Közl. 1880. évf. 43., 1881. évf. 49.
- Wharton*
Treatise on Criminal Law, IX. kiad. 1885.
- Worms*
Les attentats à l'honneur. 1890.
- Zsitvay*
Rágalmazás és becsületsértés. Jogállam III. évf. 179.

SZAKASZMUTATÓ.

Bv. 1. 8., 14., 22., 24., 41., 49., 60., 61., 66., 116.	Bv. 26. 67., 68., 70., 106. 27. 67., 100. 28. 117. 29. 91., 92. 30. 120. 31. 120. 32. 120. 33. 120. 34. 35. 120.	Bp. 6. 116. 18. 109. 41. 118. 87. 52. 91. 80., 81. 101. 80. 118. 98. 264. 104., 105. 323. 87. 326. 86., 87., 104., 112. 378. 98. 384. 81., 96., 97., 98. 385. 36., 48., 81., 97., 101., 112., 119. 527. 105. 541. 91., 92. 1897: 84. t.-c. 16. 120. 1897: 84. t.-c. 17. 120. 1897: 84. t.-c. 18. 120. 1897: 84. t.-c. 20. 112. Bn. 2. 33. 1912: 54. t.-c. 96. 112. Fb. 8. 92. 13. 112. 1913: 23. t.-c. 12. 44. 1913: 34. t.-c. 2. 11., 61. Bpn. 35. 65., 97. St. 2. 29., 115. 14. 113., 114. 24. 116. 25. 116. 32. 29. 39. 116. 40. 120. 42. 51. 48. 117., 118., 119., 120. 44. 101., 103., 111., 112., 118., 114. 58. 92., 93., 96., 97., 115. 54. 92., 93., 94., 97., 56. 97., 119. Hv. 1. 32., 52. 1921: 3. t.-c. 5. 44. 1922: 7. t.-c. 73., 80. 1923: 5. t.-c. 63. 1923: 17. t.-c. 41. 52. 1025: 26. t.-c. 151. 11.
2. 8., 14., 16., 18., 37., 38., 39., 49., 60., 61., 116.	1876: 13. t.-c. 45. 102. Btk. 75. 25., 61., 65. 76. 35., 46., 47., 53. 81. 106. 82. 7., 106. 92. 29. 96. 28. 105. 68. 106. 53., 70., 71. 110. 68. 111. 68. 112. 63., 68., 70., 71. 113. 59., 60., 68., 70. 114. 68. 115. 68. 116. 68. 140. 35. 141. 35., 61. 190. 59. 227. 49., 105. 258. 19., 50. 259. 29., 50. 260. 50., 53. 261. 39. 262. 8., 34. 263. 26., 90., 113. 264. 87., 98., 113. 273. 58. 275. 34. 281. 34. 293. 120. 294. 120. 307. 34. 313. 87., 90., 102.	10. 8., 24., 29., 31., 33., 45., 60., 61., 62., 67., 120. 4. 27., 45., 60., 61. 5. 33., 60., 61. 6. 7., 67., 68., 69., 70., 80. 7. 71. 8. 68., 73., 75., 77., 78. 9. 68., 73., 74., 75., 76., 77., 78., 80., 82. 10. 68., 77., 79., 82. 11. 68., 77., 82. 12. 68., 74., 75., 77., 78., 79., 82., 86., 87. 18. 26., 64., 68., 82., 88., 91., 92., 98., 99., 100., 115. 14. 68., 82., 99. 15. 68., 82., 86., 98. 16. 35., 68., 82., 85., 90., 97. 17. 24., 35., 68., 82., 101., 103., 104., 105., 106., 107., 108., 109., 110., 111. 18. 46., 47., 48., 90., 108. 19. 34., 35., 36., 45., 46., 47., 48., 103. 20. 49., 50., 51., 52., 53., 54., 72., 105. 21. 67., 68., 70., 71. 22. 7., 8., 57., 58., 59., 60., 61., 83., 105. 23. 59., 60., 67., 68., 69., 73., 82., 106. 24. 27., 63., 64., 65., 106., 116. 25. 67., 106.
	Kbtk. 46. 44. 75. 44. Bp. 2. 80., 82., 118. 4. 80. 5. 116.	

TÁRGY MUTATÓ.

Aljas indokból elkövetés 33., 45.
Animus iniurandi 26., 43.

Állítás fogalma 19.
Állított tény valóságának büntető ha-
tározatban kimondottsága mint va-
lóság-bizonyítási jogcím 90.

Becstelenítő kifejezés vagy cselek-
mény 39.

Becsület fogalma 1., 2., 6.
Becsületsértés 13., 37.
Becsületsértés b...
Becsületsértésbüntetése 45.
Becsületsértés fogalma 37.
Becsületsértés minősített esetei 45.
Becsületsértésnél halmazat 44.
Becsületsértésnél jogellenesség 43.
Becsületsértésnél kísérlet 43.
Becsületsértésnél szándék 43.
Becsületsértés passzív alanyai 7.
Becsületsértés tárgya 6.
Becsületsértő cselekmény 38.
Becsületsértő kifejezés 38.
Becsületsértő története 3., 4., 5., 6.
Belső becsület 3., 6.
Bizalmas tudósítás hitelrontásnál 65.
Botrányt keltő viselkedésre elkövetett
becsületsértés 46., 47.

Büntetett egyén védelme valóság-
bizonyításnál 91.
Büntethető cselekménnyel vádolás 52.
Bűnvádi eljárás megindításának okát
képező tény 17.
Bűnvádi vagy fegyelmi eljárás fo-
lyamatban léte mint valóság-bizo-
nyítási jogcím 90.

Családi élet belső viszonyainak tá-
madása esetén valóság bizonyítása
99., 100.

Csökkentése a hitelképességnek 66.

Elítélt védelme valóság-bizonyítás-
nál 90.

Elítélt mint passzív alany 11.
Elmebeteg mint passzív alany 10.

Előmozdítása a közérdeknek vagy jo-
gos magánérdeknek 89.
Erkölcsei méltóság joga 1.
Exceptio veritatis 86.

Élő személy mint passzív alany 7.
Előszóval elkövetett rágalmozás 22.

Fegyelmi eljárás megindításának okát
képező tény 17.

Fegyelmi jog gyakorlatában elköve-
tett becsületsértés 102.

Felhatalmozás 72.
Felhatalmozásnál perjogi szabályok
80.

Felhatalmozásra és kívánatra üldö-
zendő esetek 73.

Feltételes alakban használt kifeje-
zés 41.

Feltételesen felhatalmozásra üldö-
zendő esetek 75.

Feltétlenül felhatalmozásra üldözendő
esetek 75.

Feltűnően durva sértés 45.
Fultográfion közlés 115.

Gyermek mint passzív alany 9.

Halott emléke 59.

Hamis vád és hatóság előtti rágal-
mozás 49.

Hatáskör 120.
Hatóság ellen elkövetett becsület-
sértés 45.

Hatóság ellen elkövetett rágalmozás
31.

Hatóság előtt folyamatban levő ügy
106.

Hatóság előtti rágalmozás 49.
Hatóság előtti rágalmozás büntetése
57.

Hatóság előtti rágalmozás kísérlete
56.

Hatóság előtti rágalmozásnál halma-
zat 56.

Hatóság előtti rágalmozásnál részes-
ség 56.

Hatóság előtti rágalmazásnál vádolás 51.
 Hatóság előtti rágalmazás passzív alanyai 51.
 Hatóság előtti ügyben elkövetett rágalmazás és becsületsértés 103.
 Hatóság fogalma 32., 52.
 Híresztelés fogalma 21.
 Hitel fogalma 63.
 Hitelképesség csökkentése 66.
 Hitelképesség fogalma 63.
 Hitelrontás 62.
 Hitelrontás befejezése 66.
 Hitelrontás büntetése 67.
 Hitelrontás fogalma 63.
 Hitelrontásnál halmazat 67.
 Hitelrontásnál szándék 65.
 Hitel veszélyeztetése 66.
 Hivatal gyakorlására vonatkozó sértés 32., 46.
 Hiv szellemben közlés 113.
 Igazán közlés 113., 114.
 Indulatban elkövetett rágalmazás 34.
 Írásban elkövetett rágalmazás 22., 23.
 Ítélet közzététele 117.
 Ítélet közzététele sértett kívánata 117.
 Ítélet-közzététel tárgya 119.
 Jogellenesség becsületsértésnél 43.
 Jogellenesség hiánya 100.
 Jogellenesség rágalmazásnál 24.
 Jogi személy mint passzív alany 8., 9.
 Jogos magánérdek 88., 99.
 Jó hírnév joga 1., 6., 58.
 Kártérítés 115.
 Kezeletérzés sérelme 58., 59.
 Kifejező mozgásokkal elkövetett rágalmazás 22.
 Kihívó viselkedésre elkövetett becsületsértés 46.
 Király mint passzív alany 16., 35., 61.
 Kívárat 72.
 Kollektív egység mint passzív alany 9., 12.
 Kompenzáció 34., 45.
 Kölosönöség rágalmazásnál 36.
 Kötelességteljesítés során elkövetett rágalmazás 101.
 Közérdek 88., 99.
 Közhivatalnok ellen elkövetett becsületsértés 45.
 Közhivatalnok ellen elkövetett rágalmazás 32.
 Közmegevetésnek kitevő tény 17.
 Közszolgálatban már nem álló sértett felhatalmazásnál 76.

Közvetett becsületsértés 13.
 Külföldi uralkodó felhatalmazásnál 78.
 Külső becsület 3.

Lealacsonyító kifejezés vagy cselekmény 39.
 Lelkész 32.
 Levélben elkövetett rágalmazás 23.

Magánélejtétel 115.
 Magánindítvány 67.
 Magánindítvány átöröklése 68.
 Magánindítvány hatóság előtti rágalmazásnál 71.
 Magánindítványi cselekmény állításánál valóság bizonyítása 100.
 Magánindítványi határidő 70.
 Magánindítványi határidő átöröklésénél 70.
 Magánindítványi határidő kölosönös rágalmazás- és becsületsértésnél 71.
 Magánindítvány meghalt embernek meggyalázásánál 69.
 Magánindítványra jogosult 68.
 Más előtt állítás 22.
 Meggyalázása meghaltak 60.
 Meghalt embernek vagy emlékének meggyalázása 57.
 Meghalt embernek vagy emlékének meggyalázása vétségének büntetése 61.
 Meghaltak becsülete 7., 58.
 Meghalt emléke 60.
 Megszégyenítő kifejezés vagy cselekmény 39.
 Mulasztás mint becsületsértés 40.

Női becsület támadása esetén valóság bizonyítása 98., 99., 100., 115.

Nyilvános becsületsértés 45.
 Nyilvános iratok és tárgyalás közlése 112.
 Nyilvános rágalmazás 29., 30.
 Nyilvánosság fogalma 29.
 Nyilvánosság kizárása 120.
 Nyomban viszonzás 35., 47.

Osztálybecsület 3.

Rádióon elkövetett rágalmazás 23., 115.
 Rágalmazás 13.
 Rágalmazás befejezése 27.
 Rágalmazás büntetése 29.
 Rágalmazás fogalma 14.
 Rágalmazás hatósági beadványban 31.
 Rágalmazás közfunkcionáriusok ellen 31.

Rágalmazás lelkész ellen 31.
 Rágalmazás minősített esetel 29.
 Rágalmazásnál halmazat 27.
 Rágalmazásnál jogellenesség 24.
 Rágalmazásnál kísérlet 27.
 Rágalmazásnál szándék 25.
 Rágalmazás passzív alanyai 7.
 Rágalmazás tárgya 6.
 Rágalmazó minőségű tény 17.
 Retorzio 34., 45.

Sajtó útján elkövetett becsületsértés 45.

Sajtó útján elkövetett rágalmazás 29.
 Sértett beleegyezése rágalmazásnál 24., 101.
 Sértettek felhatalmazásnál 74.
 Sértett felismerhetősége 11.
 Sértett kívánsága valóság-bizonyításnál 92.
 Sértett ügyfél 109.

Szándék becsületsértésnél 43.
 Szándék hitelrontásnál 65.
 Szándék rágalmazásnál 25., 30.
 Szóbeli becsületsértés 38.

Tanuvallomás és rágalmazás 24.
 Testület 31., 45.
 Tetteges becsületsértés 38.
 Tény-állítás 15.
 Tény fogalma 14., 16.
 Tényre közvetlenül utaló kifejezés 64., 94.
 Tévedés a sértett élő, illetve meghalt voltában 7.

Tiltott közlés 112.
 Tiszteletlenség 40.

Ügyben szereplő harmadik személyek 110.
 Ügyészség nem ügyfél 109.
 Ügyfelek 109.
 Ügyfelek képviselői 110.
 Ügyfél érdekében szükséges nyilatkozat 111.
 Ügygel összefüggő nyilatkozat 111.
 Ügyiratban foglalt rágalmazás 107.
 Ügyre és ügyfélre vonatkozó nyilatkozat 110.

Valóság bizonyítása 82.
 Valóság-bizonyítás értékelése 95.
 Valóság-bizonyítási indítvány alak-szerűsége 93.
 Valóság-bizonyítási indítvány előterjesztési ideje 92.
 Valóság-bizonyítási indítvány elutasítása anyagi semmiségi ok 96.
 Valóság-bizonyítás jogcímei 87.
 Valóság-bizonyítás tárgya 94., 99.
 Valóság-bizonyítás tárgyában határozó bíróság 93.
 Valóság-bizonyítás tilalma 86.
 Valóság bizonyítottságának hiánya 17.
 Valótlan tény 16., 64.
 Vádolt indítványa valóság bizonyításánál 91., 99.
 Vád ne bizonyuljon valónak hatóság előtti rágalmazásnál 53.
 Vádolás gondatlanul 55.
 Vádolás hatóság előtti rágalmazásnál 51.
 Vádolás ténybeli alap nélkül 54., 55.
 Veszélyeztetése a hitelnek 66.

NÉVMUTATÓ.

- Amsler 58.
 Bar 10., 40., 84.
 Beling 35., 84.
 Benosik 8.
 Berner 35.
 Bernolák 7., 17., 18., 47., 51., 52.
 Binding 1., 3., 7., 8., 9., 10., 12., 19.,
 25., 26., 35., 51., 58., 61., 101.
 Bolze 8.
 Buri 10.
 Búza 61.
 van Calker 8.
 Degré 92., 108.
 Delaquis 84.
 Dochow 15., 20., 35.
 Fayer 8., 10., 14., 23., 25., 26., 71., 82.
 Finger 1., 3., 8., 10., 35., 37., 84.
 Finkey 1., 7., 8., 10., 11., 14., 16., 23.,
 27., 36., 37., 44., 51., 53., 54., 56.,
 58., 59., 61., 64., 65., 70., 78., 86.,
 90., 108., 111.
 Frank 1., 7., 8., 10., 11., 12., 15., 18.,
 20., 23., 25., 30., 35., 40., 41., 47.,
 51., 58., 61., 64., 71.
 Friedmann 82.
 Gemmingen 61.
 Gerland 3., 12., 20., 30., 59., 61.
 Geyer 58.
 Glaser 37.
 Halász 82., 83.
 Hälschner 15., 20., 35., 58.
 Heil 8.
 Hellborn 51.
 Heller 7., 8., 10., 14., 19., 21., 22., 30.,
 37., 41., 47., 48., 51., 52., 53., 56.,
 58., 61., 64., 65., 69., 70., 72., 86.,
 87., 100., 104., 107., 108., 118.
 Hess 7., 58.
 Hirschberg 58.
 Illés 8., 10., 11., 14., 18., 23., 28., 36.,
 51., 61., 71.
 Isaák 7., 10., 15., 17., 18., 19., 21., 35.,
 48., 51., 61., 108.
 John 84.
 Klöppel 36.
 Kohler 1., 7., 8., 9., 19., 40., 43., 58., 63.
 Köstlin 82.
 Kronecker 36., 84.
 Lammasch 82., 84.
 Liepmann 1., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 15.,
 58., 84.
 Lillenthal 15., 19., 20., 26., 37., 63.
 Liszt 1., 8., 10., 11., 15., 17., 18., 20.,
 24., 37., 58., 63., 71., 101., 102.
 Lobe 58.
 Meyer-Allfeld 3., 15., 25., 58., 63., 101.
 Olshausen 7., 12., 16., 18., 20., 35., 42.,
 58., 61., 63., 64.
 Pauler 5.
 Quistorp 40.
 Sauer 2.
 Schütze 35.
 Spieker 7., 58.
 Steinitz 35.
 Stephen 57.
 Széll Farkas 5.
 Thomsen 10., 24.
 Vaikó 87., 93., 112.
 Vámbéry 34.
 Wachenfeld 8., 15., 58., 63.
 Werner 8., 10., 14., 17., 36., 71., 82.
 Zehery 44.

1. §. A becsület fogalma s a becsület ellen elkövetett bűncselekményekre vonatkozó jogszabályok jogtörténeti és jogösszehasonlító szempontból.

I. A becsület védelméről szóló 1914. évi XLI. t.-c. (Bv.)-ben meghatározott öt törvényes fogalom (1. rágalmazás, 2. becsület-sértés, 3. a hatóság előtti rágalmazás, 4. a meghalt embernek vagy emlékének meggyalázása és 5. a hitelrontás) egyes alakjai közül ugyan csak a rágalmazásnak s a becsületsértésnek jogi tárgya a *becsületjog* (a hatóság előtti rágalmazás első vonalon az igazságszolgáltatást s csak másodhatásában sérti, illetve veszélyezteti a becsület jogát, — a meghalt embernek vagy emlékének meggyalázása a kegyeletérzés jogilag védett érdekének a sérelme — a hitelrontás vétségének védelmi tárgya viszont a hitelképességhez fűződő érdek, mely azonban — mint az üzleti tisztesség érintetlensége — szorosán kapcsolódik magához a becsülethez), mindazonáltal ez a jogi érdek annyira középpontjaként minősül e törvényünknek, hogy első feladatunk e fogalom körülírása.

Idevágólag két szélső nézet áll egymással szemben. Az egyik szerint *becsület az az erkölcsi érték, mellyel az ember emberi mivoltánál fogva s illetőleg erkölcsös és jogszerű viselkedése következtében bír (Binding, Kohler, Finger)*, a másik nézet viszont nem erre az általános emberi méltóságra, nem az erkölcsi, hanem a társadalmi értékre helyezi a súlyt s azt vitatja, hogy *a becsület az embernek az a szociális értéke, melyet sajátos társadalmi kötelesegeinek teljesítésére szükséges tulajdonságok birtoka és az azoknak megfelelő cselekvés útján szerez meg (Liszt, Liepmann, Frank)*. Néhányan (így nálunk *Finkey*) e két nézetet összefoglalják s a becsületen két jogi értéket értenek; egyfelől az embernek *általános emberi méltóságát* (az erkölcsi méltóság joga), másfelől a korával, nemével, foglalkozásával, állásával járó erkölcsi és jogi kötelesek pontos teljesítése révén megszerzett *társadalmi megbecsülést* (a jó hírnév joga).

Állást foglalandó e vitakérdésben, annak megállapításából indulunk ki, hogy a becsület fogalmában az az értékelés játssza a főszerepet, mely kifejezésre juttatja, hogy az ember a többi emberhez való viszonyában mily értékkel bír. Az ember, a társadalom mindent megbírál és értékkel, a kültermészet dolgait éppúgy, mint magát az embert, kit szintén a szerint ítél jónak vagy rossznak, amely tulajdonságokat abban felismer, illetve amely valószínű viselkedésre annál következtet. *A becsület lényegileg nem más, mint ennek az értéknek kifejezése, mint az emberről tulajdonságai s egész viselkedése alapján kialakult társadalmi ítélet.* Ugyanezt a gondolatot teszi magáévá a *M. i.*: «A becsület az az érték, melyet a közfelfogás a személyi minőségből és a társadalomban való elhelyezkedésből következő feladatok elvégzésére való képességnek és az e feladatoknak megfelelő cselekvésnek tulajdonít.» (Figyelemreméltó *Sauer* meghatározása: «Ehre ist das objektiv begründete, das sachlich richtige Urteil über den Gemeinschaftswert einer Person», *Logos*, IX. k. 72. l.). Ez ítélet mikéntjére az embert terhelő kötelességek teljesítésének mérve és illetőleg a vonatkozóan megkívánt tulajdonságok mennyiségének és minőségének mértéke gyakorol befolyást olyaténképpen, hogy minél megfelelőbb tulajdonságokkal rendelkezik valaki s minél pontosabban teljesíti kötelességeit, annál nagyobb a becsülete. A becsület léte és annak fokára ezeknél fogva teljesen irreleváns, hogy valaki férfi-e vagy nő, — ilyen vagy olyan társadalmi állásban van, — tisztviselő-e, katona-e vagy kereskedő stb.; a tisztnek mint ilyennek nincs más vagy több becsülete, mint egy napszámosnak, — a hivatalnoknak, mint a kereskedőnek; legföllebb az egyiknek társadalmi állása lehet tiszteletreméltóbb, mint a másiké annál az oknál fogva, mert az egyik társadalmi álláshoz tartozó kötelességeket maga a társadalom magasabbrendűeknek értékeli, mint azokat, melyek egy más társadalmi osztállyal vagy helyzettel függnek össze. Az embert terhelő kötelességek ugyanis társadalmi osztályok szerint, de érték szerint is különbözők (erre utalnak az ilyen közkeletű kifejezések, mint: női becsület, tisztí becsület, papi becsület stb., szóval osztálybecsület), maga a becsület mint jogtárgy azonban egységes, mert a becsületet tevő értékítélet nem a kötelességek s az ezek által követelt tulajdonságok minősége és mennyisége, hanem azok teljesítésének mikéntje s mérve szerint igazodik. (*M. i.*: «a funkció mibenállása és minősége csakis mint a képesség, a

tehetség és az eredményesség értékelésének kiindulópontja jön figyelembe.) Az ú. n. osztálybecsület tehát nem valami különleges becsület, hanem, mint *Finger* mondja: az egyes társadalmi osztályok különböző feladatainak jelentőségére vonatkozó értékítélet reflexe.

A becsületnek e társadalmi ítéleten alapuló fogalma mellett, melyet külső vagy objektív becsületnek is szokás nevezni, az irodalom ismeri még az ú. n. belső vagy szubjektív becsületet, melyen az embernek valóságos belső értéke, illetőleg ennek átérzése értendő (önbecsülés, becsületérzés; *Gerland*.) Ez a belső becsület éppúgy nem lehet büntetőjogi védelemnek tárgya, mint a szubjektív értelemben vett becsület sem (*Binding*). A büntetőjog ugyanis a becsületet csak mint külsőleg jelentős jogtárgyat, mint olyan jogigényt részesítheti védelemben, melynek cselekmény útján való sértése vagy legalább is veszélyeztetése képzelhető; ámde sem az ember valóságos erkölcsi értékét (belső becsület), sem az önbecsülést s becsületérzést (szubjektív becsület) nem lehet kisebbiteni, sérteni, illetve megsemmisíteni. *A becsületet sértő bűncselekmények tárgya tulajdonképpen a külső becsületből származó az a jogigény, melynél fogva mindenki követelheti, hogy a társadalmi ítélettel megállapított értéknek megfelelő bánásmódban részesíttessék, vagy mint *Binding* mondja: a becsület jogigényt teremt arra, hogy létezése becsmérő cselekménnyel ne tagadtassék s így a becsületsértés nem egyéb, mint a becsület tiszteletben tartására irányuló akaratnak jogtalan semmibevétele («die rechtswidrige Missachtung des Willens, der auf Achtung der Ehre hält»).* Igen találó *Meyer-Allfeld* kifejezése, mellyel e bűncselekmények jogi tárgyául a külső becsület birtokát jelöli meg («Besitzstand an äusserer Ehre»).

II. Tekintettel arra, hogy a becsületről alkotott fogalom idők folyamán és a társadalmi felfogások szerint erős változásokon ment keresztül, érthető, hogy a becsületsértés s az ezzel rokon cselekmények jogi természete is eltérő a különböző jogrendszerekben.

1. A római jog csak az ú. n. polgári becsületet ismerte, azaz az állam által biztosított polgári jogokra való képességet, s mivel ez magánszemélyek részéről sem szavakkal, sem cselekménnyel nem csökkenthető: a tulajdonképpeni becsületsértés fogalma a római jogban ismeretlen. Viszont az *iniuria* fogalmi köre sokkal több cselekményt ölelt fel, mint a mai becsületsértés; ide tartozott a kifejezésekkel elkövetett sértésen kívül a testi sértés, személyes szabadság megsértése, sőt a magánlaksértés is; az *iniuria* azonban nem minősült bűncselekménynek, hanem mint magán-

vetés obligatio ex delicto alapján magánkereset (actio iniuriarum aestimatoria) indítására jogosította a sértettet. Csak néhány súlyos esetben (atrox iniuria) volt helye talióknak, illetve büntetés alkalmazásának; a gyalázó iratok, gúnyversek írását (occentare sive carmen condere, — a császári jogban az ú. n. libelli famosi) már elég korán közbüntetéssel sújtották. Az iniuriát ugyan elvileg mindvégig delictum privatumként kezelte a római jog, mindazonáltal a császári jog már a sértett fél tetszésére bízta, vajjon civiliter vagy extra ordinem criminaliter emel-e panaszt.

Az egyházjogban alig találunk néhány nyomot, mely a becsület elleni bűncselekményekre vonatkozó büntetőjogi szabályokra utalna, minnek főoka abban rejlik, hogy az egyház — mely ugyan különbséget tett maledictio és iniuria között s az utóbbi fogalmi körbe a libellus famosus-t is felvette — e cselekmények feletti ítélkezést a világi bíróságok hatáskörében hagyta s csak annak kijelentésére szorítkozott, hogy a súlyosabb esetekben az elítéléssel egyházi infamia jár.

A germán társadalmakban a becsület már nem a római jog polgári becsületének fogalmán épül fel, hanem mint egyéni érték, mint a törzs által elismert személyi becsület szerepel, mely tehát egyesek által a legkülönbözőbb módokon megsérthető. E felfogás alapján alakul ki a becsületsértésnek az a fogalma, mely abban lényegileg a becsületérzésnek sérelmét látja. A germán népjogok felsorolják az elkövetés elképzelt módjait, a különböző gyalázó, gúnyoló stb. kifejezéseket és cselekményeket s egyben meghatározzák a pénzbírság nagyságát, mely egyes esetekben váltságdíjként a sértett javára fizetendő; súlyosabb esetekben Friedlosigkeit, pellengérré állítás volt a büntetés, de lehetséges volt ennek is megváltása, illetve nyilvános bocsánatkérés útján minden következménynek elenyészítése. Látnivaló, hogy a germán népjogok is csak mint delictum privatumot kezelték a becsületsértést.

A középkori jogok a római és germán felfogást egyesítik; így az olasz városi jogok az actio iniuriarum megszorításával a pénzbírság alkalmazási körét tágítják s külön elbánásban részesítik a libellus famosus, másnéven Pasquille-nek nevezett gúnyirat közzétételét (a Pasquille elnevezés egy Pasquino nevű római cipőfoltozótól ered, ki csipkelődő megjegyzéseit egy szoborcsoportozatra függesztette ki), melyet némelykor testi büntetéssel, így a talio elve alapján a nyelv keresztülszúrásával büntettek.

A Carolina (110. és 215. art.-ok) csak a gyalázó iratra vonatkozólag rendelkezik, melynek ismérvei az írásbeliség, a névtelenség, a terjesztés és amely vagy bűncselekmény, vagy becsületlenség elkövetésére vonatkozó állítást tartalmaz; a büntetés talio. A későbbi gyakorlat a szabályoktól annyiban eltért, hogy nem kívánta meg az anonimitást és arbitrárius büntetések (testcsönkítő-, sőt később halálbüntetés) alkalmazását vezette be.

A további újkori jogfejlődés a római joghoz simult, melynek szabályait mindjobban a valóságos becsületsértő cselekményekre szorította; súlyosabb esetekben már a közbüntetés alkalmazása lett szabállyá; a porosz Landrecht, mely az összes idetartozó cselekményeket mint a becsületérzést sértőket szabályozta (animus iniurandi kell), azokat mind szabadságvesztés- és pénzbüntetéssel sújtotta s így a magánjogias felfogással szakítva az egész materiát a büntetőjogba olvasztotta. A XIX.

század kódexei már a helyes nyomon járnak, amennyiben a becsületsértést és rokoncselekményeit a személyiség elleni bűncselekmények közé iktatva az egyéni becsület büntetőjogi védelmét biztosítják.

2. Hazai jogunkban a legrégibb időktől a XIX. század közepéig magánvétségnek tekintették a becsületsértést, melyet az követett el, ki jóhírű és tisztességes állapotú ember ellen ocsmány és becstelentő szavakat használt (Széll Farkas). Az eredeti büntetés nyelvkimetszés volt, majd ennek jelképies alkalmazása: vasfogó-vetés a büntetett nyelvére; utóbb — nyilván a germán jogok hatása alatt — úgy a nyelvkimetszést, mint a nyelvre való fogóvetést meg lehetett váltani (nyelvváltás, emenda linguae). A nyelvváltás, melyet a sértett fél polgári per útján követelhetett, nemcsakre és kiváltságolt városi polgárokra 100 aranyforinttal egyenértékű 25 nehéz girában állott; a fizetett összeg $\frac{2}{3}$ -a a bírót, $\frac{1}{3}$ -a a felperesként fellépő sértettet illette; a nem kiváltságolt városi polgárok és parasztok között 20 forintban állapították meg a váltságdíjat, mely egészben a földesurat illette (Hk. II. r. 72. c.; 1550: XXXIV., 1723: LVII. t.-cikkek). A hivatali, országgyűlésen elkövetett becsületsértés és rágalmazás, a hamis vád, sőt az ú. n. széksértés is mind a nyelvváltás büntetése alá esett. A tetteges becsületsértés kisebb hatalmaskodásnak (actus minoris potentiae) vagy erőszakoskodásnak (violentia) vétetett, melynek büntetése a fejaváltás (emenda capitis) fele, azaz pl. nemeseknél 100 forint (Hk. II. r. 67. c.). Itt-ott szokásban volt a megkövetés is (nyilvános bocsánatkérés a bíróság előtt pénzbírság terhe alatt tett megfelelő fogadalommal).

Lényegtelen változásokkal ez volt az állapot úgyszólván 1880. évi szeptember 1-ig (a Curia még 1861-ben is polgári eljárásra utasította a becsületsértéseket; Pauler); v. ö. 1877. évi XXII. t.-c. 11. §. 7. pontja. 1843. évi javaslatunkban is még a magánvétség jellegével bír a becsületsértés (266—269., 278—279. §§); a sértés nyilvános visszavonása büntetlenséget eredményez; a felmenőn elkövetett reáliniuria büntetése fogság. A sajtó útján elkövetett rágalmazást és becsületsértést az 1848. évi XVIII. t.-c. már pénzbüntetéssel és fogsággal rendeli büntetni (10—12., 23—24. §§).

Btkünk már teljesen szakít a régi magánjogias felfogással s a hamis vádat külön fejezetben szabályozván, a becsületsértést és rágalmazást a büntetőtörvénykönyvek oltalma alá helyezi. Ugyanez a gondolat vezérli törvényhozónkat a Bv. megalkotásánál is, melynek az a célja, hogy a társadalomnak e nemes értéke az eddiginél nagyobb védelemben részesüljön.

3. A jelenleg érvényben levő külföldi törvények és legújabb javaslatok a részletekben sok eltérést mutatnak, az elvi kérdésekben azonban megegyeznek. Egyik-másik törvényhozási munkálat a tágabb értelemben vett becsületsértésnek három nemét különbözteti meg (a belga btk. calomnie és diffamation elnevezés alatt a súlyosabb beszámítás alá eső rágalmazást s e mellett injurie műszóval jelölve az egyszerű becsületsértést különbözteti meg; a német btk. Beleidigung, üble Nachrede és Verleumdung fogalmakat állítja fel; Beleidigung az egyszerű becsületsértés, — üble Nachrede oly becstelentő tény állítása, melynek valóságát az elkövető nem bizonyította vagy nem tudta bizonyítani, — Verleumdung másról jobb tudomás ellenére oly tény állítása, mely a sértettet közmegevetésnek teszi ki, hitelképességében támadja s amelynek valóságát nem bizonyítható;

ugyanazt a hármas felosztást követi az 1908. évi *svájci javaslat*, mely egyebektől eltekintve főleg a büntetés súlyosságával hívja fel figyelmünket; így a más jó hírnevét tönkretenni célzó tervszerű rágalmazás büntetése 5 évig terjedhető fegyházzal. *Hazai Btkünk* és a Bv. az 1843. évi javaslat nyomán a kettős felosztást fogadva el, csak rágalmazást és becsületsértést különböztet meg a szerint, amint becstelentítő tényállítással vagy lealázó véleménynyilvánítással (illetve tettelesen) követtetett el a cselekmény; ezt a rendszert követik újabban a német *Vorentwurf* s a *Gegenentwurf*, melyek már csak a rágalmazást és becsületsértést állítják egymással szembe; az 1909. és 1912. évi osztrák javaslat mintegy a középhelyet foglalja el, amennyiben lényegileg csak Beschimpfung és Beleidigung között tesz különbséget s a rágalmazásnak «verleumderische Beleidigung» műszóval jelölt esetét mint a rágalmazás súlyosabb nemét emeli ki. Az 1927. évi német jav. Üble Nachrede (317. §), Verleumdung (319. §) és Beleidigung (320. §) között különböztet. Egyéb szabályokról, valamint a hatóság előtti rágalmazás, a holtak emlékének meggyalázása s a hitelrontás bűncselekményeit érdeklő külföldi törvényhelyekről a megfelelő helyeken tesztek említést, — itt csak az *angol jog*nak azt a speciális szabályát emelem ki, mely szerint csak a meggyalázó irattal elkövetett rágalmazás (libel) esik büntetés alá; a szóbeli rágalom (slander) csupán magánjogi igényt támaszt.

2. §. A rágalmazás és becsületsértés tárgya.

1. A rágalmazás és becsületsértés személy elleni bűncselekmény, melynek jogi tárgya a *becsület*, azaz a *személynek tulajdonságai és egész viselkedése nyomán társadalmi ítéllettel megállapított értéke*, más szavakkal: *a személy erkölcsi jogalmi értéke a társadalomban.*

A *M. i.*-ből első látszatra az olvasható ki, mintha a rágalmazásnak a jóhírnév, a becsületsértésnek pedig a becsületértés lenne a jogi tárgya. Figyelemmel azonban e két bűncselekménynek egymáshoz való viszonyára és illetőleg a becsületsértésnek szubszidiárius jellegére, valamint arra, hogy a belső becsület (erkölcsi méltóság joga) éppúgy nem vonható a jogilag védett érdekek körébe, mint a szubjektív becsület (önbecsülés, becsületértés), figyelemmel továbbá arra, hogy a jóhírnév s a becsületértés támadásai az életben alig különülnek el egymástól, amennyiben a hírnévrontás egyszerűen lelki fájdalmat is felidéz a sértettben, viszont a becsületértést bántó szó vagy tett mások gondolatvilágában eddig megvolt értékítéletet rosszabbá változtatja vagy legalább is megingatja: nyilvánvaló, hogy a jogi tárgy lényegileg ugyanaz a rágalmazásnál, mint a becsületsértésnél, — s ez a fenti értelemben vett becsület.

Tevékenységi tárgya e bűncselekményeknek tulajdonképpen nincs, mert a becsület immateriális jog Minthogy azonban a vonatkozó tevékenységek mindig valamely személyt érnek, e személyek

mint a megsértett becsületjog alanyai: a rágalmazás és becsületsértés **passzív alanyai** szerepelnek.

Kérdés: kik lehetnek passzív alanyai e bűncselekményeknek?

a) Tekintettel arra, hogy a becsület a személy tulajdonságai és viselkedése nyomán alakul ki, nyilvánvaló, hogy becsületsértés és rágalmazás csak **élő személy** vagy **létező** személy-összesség (v. ö. alább *b* pont) ellen követhető el. Az elhúnytak nincs személyisége és tehát nincs személyiségi joga (*Kohler*). A megholtaknak becsülete már nem mint valóság, hanem mint emlék él közöttünk s így az azoknak egyéniségéhez fűződött becsületnek megsértése tulajdonképpen mint emléksértés jöhet figyelembe (v. ö. Bv. 22. §), mely lényegileg a visszamaradottak közül azoknak, kiket a megholtához szorosabb szálak fűztek, kegyeletérzését érinti s esetleg a család becsületét sérti (*Frank, Bindung*, általában az *uralkodó nézet*, nálunk *Finkey, Heller, Isaák* s a legtöbb törvényhozási munkálat; eltérően *Hesz, Spieker* és némileg *Liepmann*, nálunk *Bernolák*, kik elvileg a megholt ellen is elkövethetőnek vitatják a becsületsértést).

Különös bonyodalmak állhatnak elő, ha a becsületsértő kifejezést használó vagy a rágalmazó tény állító *tévedésből* élőnek hiszi a már meghalt sértettet, vagy abban a tudatban követi el a cselekményt, hogy oly embert gyaláz meg, ki már nincs az élők sorában, holott az illető él. Az első esetben sem becsületsértésről, sem rágalmazásról nem lehet szó, mert a bűncselekmények — mint megállapítottam — csak *élő ember ellen* követhetők el; de nem vonható-e alája e tényálladék a Bkt. 22. §-ának? Ennek a megoldásnak ellene látszik szólni az a körülmény, hogy a meghalt embernek vagy emlékének meggyalázása vétségénél tényálladáki elem lévén annak, akire a meggyalázás személy szerint vonatkozik, a cselekmény elkövetésekor halott volta: ezt az elemet a tettes szándékának át kell fognia, aminek viszont épp az ellenkezője, t. i. a sértettnek élő volta volt meg a tettes képzetében (így *Frank*). A második esetben a Bv. 22. §-a nem alkalmazható, mert ez a törvényes fogalom azt a tényálladékot öleli fel, melyben a meggyalázás meghalt embert ér; s első látszatra úgy tűnik fel, hogy nem állapítható meg rágalmazás, illetve becsületsértés sem, mert a tettes, midőn halottnak hitte az életben levő sértettet, ténytévedésben volt s így a Btk. 82. §-a alapján menekül (így *Olshausen*). Nézetem szerint az első esetben a meghalt embernek, illetőleg emlékének meggyalázása állapítandó meg, mert az élő ellen elkövetett becsületsértés vagy rágalmazás mindig azoknak becsületét is sérti, kik az illetővel szorosabb kapcsolatban állanak (bizonyítja ezt a Bv. 6. §. 2. bek.-ének az a rendelkezése, mely szerint: ha a sértett a magánindítvány megtétele előtt meghalt, a magánindítványra annak előde, gyermeke, unokája, testvére és házastársa jogosult); a cselekmény e kihatásán az a körülmény viszont nem változtat, hogy a sértett már a

sértés elkövetése előtt meghalt. A második esetben becsületsértés vagy rágalmazás megállapítását vélem helyesnek, mert ha úgy e két vétségnél, mint a Bv. 22. §-ában meghatározott vétségnél szükséges szándékhoz elég annak tudata, hogy a nyilatkozat a sértett hírnevére kedvezőtlen, annak a körülménynek téves tudása, hogy a sértett életben van-e vagy meghalt, irreleváns. Mindkét esetben közel fekszik az error in persona alakzata is (az ebből vont okfejtés mégis annyiban sántít, mert a Bv. 1. és 2. §-ában meghatározott vétségeknek jogtárgya nem azonos a Bv. 22. §-ában körülírt vétség jogtárgyával s így nincs oly egyenértékű körülményről szó, melyeknek felcserélése közömbös; v. ö. Ált. rész 330–331. l.); némi erőltetéssel a dolus eventualis fogalma alá is vonhatók eseteink. A büntetendőség álláspontjának jogi alátámasztása azonban mellőzhetetlen, mert a teljes büntetlenségre következtető nézet számos képtelenséghez juttat (legyen elég ezekből csak a következő eshetőségeket emelnem ki: A. hírül veszi, hogy B. meghalt, mire azt a nyilatkozatot teszi: «legalább kevesebb van egy gazemberrel a világon»; kiderül, hogy a hír téves, mert nem B., hanem ennek névrokona halt meg; A. felmentése képtelenség; a fentiek szerint becsületsértésben bűnös; — A. azt híreszteli B.-ről, hogy öngyilkosságot követett el; az állításban foglalt tény nem fedi a valóságot; nézetem szerint rágalmazás forog fenn; — A. azt állítja B.-ről, ki férjes nő, hogy feslett életet él; kiderül, hogy B. az állítás előtt pár nappal meghalt; vajjon nem az az ítélet a helyes-e, mely a Bv. 22. §-át veszi alapul?)

b) Vitás kérdés, vajjon elkövethető-e becsületsértés és rágalmazás jogi személy ellen? *Binding, Finger*, nálunk némi megszorítással *Fayer, Illés* és *Werner*, valamint a Btk. Min. Ind.-a abból indulva ki, hogy becsülete csak az embernek van, *tagadólag* felelnek és becsületsértő cselekmények elkövetése esetén azokat a fizikai személyeket tekintik sértetteknek, kikből a kérdéses jogi személy alakul. Mások, mint *van Calker, Kohler, Frank, Liszt*, nálunk *Finkey, Heil, Bencsik, Heller*, az ellenkező nézet helyességét vitatják, s azon az alapon, hogy a jogi személy jogalany, melyet megillet az erkölcsi méltóság, azt állítják, hogy a becsületsértés és rágalmazás jogi személy ellen közvetlenül is *elkövethető* s ilyenkor maga jogi személy tekintendő sértett félnek. Végre többen (így *Liepmann, Wachenfeld, Bolze*, valamint a német *Vorentwurf* indokolása), tekintettel a törvény által tett kiemelésekre (pl. a német btk. 196. §., mely hasonlóan a Btk. 262. §-ához, illetőleg a Bv. 3. §. 2. pontjához, a hatóságok ellen elkövetett becsületsértést külön tartja) abban a véleményben vannak, hogy *csak a külön fölemelt jogi személyek szerepelhetnek a becsületsértés és rágalmazás passzív alanyaiként.*

Részemről ahhoz a felfogáshoz csatlakozom, mely általában s elvi alapon lehetségesnek tartja a jogi személyek elleni becsület-

sértést és rágalmazást. Ha ugyanis becsület alatt a társadalomban személyiségként szereplő jogalanynak tulajdonságai és viselkedése alapján kialakult ítélettel megállapított értékét kell érteni, úgy nyilvánvaló, hogy a jogi személy is bír becsülettel, mert a jogi személy általános emberi és társadalmi szempontból éppúgy bír értékkel, mint maga az ember, — s ha ezt az erkölcsi forgalmi értéket becsületnek nevezzük, úgy ebből származólag a jogi személyt is megilleti az az igény, hogy e társadalmi ítélettel megállapított értéknek megfelelő bánásmódban részesíttessék.

Hangsúlyozom azonban, hogy csak oly kollektív egységek szerepelhetnek e deliktumok passzív alanyaiként, melyek *személyösszességek* (university personarum; a becsület emberhez, illetve emberekhez fűződő érték lévén: dolog-összességnek nincs becsülete) és mint jogi személyek *jogalanyisággal és meghatározott feladatokkal* bírnak; nem követhetők el tehát e cselekmények alapítvány, valamint több személynek oly kollektív egysége ellen, melynek külön jogalanyisága nincs s amely csak mint *kifejezésbeli összefoglalás* jelentkezik (pl. «a magyarok», «a keresztények», «a szocialisták» stb.); ilyenkor azonban nincs kizárva, hogy in concreto a kollektív egység ellen irányzott cselekménnyel az ahhoz tartozó egyes eset a sérelem (pl. aki egy tiszt jelenlétében azt mondja: a tiszték gyávák, tulajdonképpen ez ellen a tiszt ellen követte el a becsületsértést; *Liepmann*).

A *Curia* gyakorlata eleinte ingadozó volt; így kimondta, hogy kollektív egység (takarékpénztár) ellen rágalmazás nem követhető el (Bjt. 18. k. 42. l.), majd büntette az olvasógyűlést (Bjt. 9. k. 190. l.), szövetkezett (Bjt. 38. k. 2. l.) ellen elkövetett rágalmazást; újabban állandóan azt az álláspontot foglalja el legfelső bíróságunk, hogy rágalmazás, illetve becsületsértés nemcsak egyes személy, hanem kereskedelmi társaság és illetőleg egyesület ellen is elkövethető (B. H. T. III. köt. 15. és 109. l. közölt jogegység. érd. hozott határozatok és Bjt. 74. k. 252. l.).

A háziurakra általánosságban tett tényállítás nem rágalmazás (Bjt. 75. k. 15. l.); vádlottnak azon állítása, hogy a regyvergyakorlat alóli felmentését pénzért eszközölte ki, a 65. sz. gyalogezrednek azon tisztjei ellen irányult, kik a felmentés tárgyában döntöttek (Bjt. 50. k. 90. l.); egy ezred tisztikarának oly jellemzése, hogy a harc téren nem viselkedett hősiessé: becsületsértés (Bjt. 62. k. 343. l.).

c) A gyermeket illetően is eltérők a nézetek; *Binding* és *Kohler* szerint minden ember születésekor igényt szerez arra, hogy emberi méltóságában ne sértsék (Anspruch auf Achtung einer Menschen-

würde: *Binding*), következésképp a kor annál a kérdésnél, hogy sérthető-e valaki, figyelmen kívül marad (nálunk *Isaák*); hazai irodalmunkban ez az uralkodó nézet (így *Fayer*, *Finkey*, *Illés*, *Werner*); elszigetelten állnak e nézettel szemben a *Bar* és *Buri*, kik nem ismerik el a gyermek becsületjogát, minélfogva a gyermeket a becsületsértés és rágalmazás passzív alanyai köréből kirekesztik; újabban mind többen (*Liszi*, *Frank*, *Finger*, *Liepmann*, *Thomsen*, nálunk *Heller*) arra a közvetítő álláspontra helyezkednek, melyet részemről is elfogadok, hogy különböztetnünk kell gyermek és gyermek között; az a gyermek, kinek még nincsenek társadalmi kötelességei, kit szociális szempontból még nem értékelünk, kitől sem bizonyos tulajdonságokat, sem meghatározott viselkedést nem várunk, az azzal az erkölcsi fogalmi értékkel, mit becsületnek nevezünk, nem bír s így vele szemben e cselekmények nem követhetők el, viszont az a — többnyire magasabb korú — gyermek, kit a körülmények már beállítottak a megfelelő magatartást követelő s kellő személyes képességeket feltételező társadalmi milióbe, ki már nem kizárólag a családban él, kinek már kifelé jelentős kötelességei vannak, — az nyilván igényel bír arra, hogy egyéniségét immár körülövező becsületét senki ne sértse; — amennyire nem tekinthető megsértettnek egy négyéves leány, ha személyére vonatkozással valaki erkölcstelen jelzőt használ, olyannyira sértésnek kell vennünk azt pl. egy tízéves virágáros leánnyal szemben. Itt kiemelem, hogy valódisága esetén büntető eljárás megindításának okául szolgálható tény állítása 12 éven aluli gyermek ellenében csak akkor rágalmazás vagy becsületsértés, ha egyébként is (mert a gyermeket közmegevetésnek teszi ki, mert a kifejezés meggyalázó) annak minősül.

Bírói gyakorlatunkban a Curia a Btk. életbeléptetését követő évben arcucsapás esetén megállapította a gyermek ellen elkövetett becsületsértést (Grill dtár 8. köt. 394. l.), utóbb egy másik hasonló esetben felmentette ugyan a közel 10 éves növendékét kétszer fejen ütő tanítót, de azon az indokon, hogy ezáltal fegyelmi hatáskörét nem hágta túl. (u. o.) Ki egy 11—12 éves leányt átölel és többször megcsókol: becsületsértésben bűnös (Bjt. 52. k. 164. l.); 12 éven aluli gyermek fülének meghúzása becsületsértés (Bjt. 47. k. 256. l.).

d) Az elmebeteg — *Bar* és *Buri* kivételével — az általános felfogás a becsületsértés és rágalmazás passzív alanyai közé sorolja (így *Heller*), mégis többnyire azzal a korlátozással, hogy csak a

multban személyéhez fűződött becsület az, mely tulajdonképpen sérthető, illetve az az erkölcsi érték, mellyel még a társadalmi ítélet szerint bír (*Liszi*, *Frank*, *Liepmann*).

Úgy a gyermeket, mint az elmebetegét illetően hangsúlyozom, hogy a sértésnek tudomásvétele, megbecsülése vagy éppen fájdalomérzés, illetve a vonatkozó percipiáló-képesség léte nem szükséges, szóval a «Pati quis injuriam etiamsi non sentiat potest» axioma ma már nem érvényes.

e) Az ítélet, melyben az elkövetett bűncselekmény megállapítást nyer, nem fosztja meg az elítéltet becsületétől, miért is az ily egyén ellen is követhető el becsületsértés és rágalmazás, de természetesen, ha arra az ítéletileg megállapított tényre vonatkozik és illetőleg vádlott igazolja, hogy állításának célja a közérdek vagy jogos magánérdek előmozdítása, megóvása vagy védelme volt, büntetésnek nincs helye (ugyanígy *Finkey*, *Illés*). Külön vétségként szabályozza ezt a tényálladékot az 1925. évi német javaslat 289. §-a («Wer einem anderen in der Absicht, ihn zu schämen, eine strafbare Handlung oder eine Verurteilung zum Vorwurf macht, obwohl die Tat durch Verbüßung oder Erlass der Strafe gesühnt ist... wird... bestraft»), melyet még nagyobb körületekintéssel határoz meg az 1927. évi német javaslat 321. §-a («Wer in der Absicht, jemand zu schmähen, ihm eine strafbare Handlung oder eine Verurteilung vorhält, oder einem anderen davon Mitteilung macht, obwohl die Tat abgeurteilt, und die Strafe verbüßt, verjährt, erlassen, oder ganz oder teilweise bedingt erlassen oder obwohl die Strafverfolgung verjährt oder niedergeschlagen ist, wird... bestraft»).

f) A király, királyi ház tagja, kormányzó is lehetnek passzív alanyai a becsületet sértő cselekményeknek, ám ily esetben a Btk. II. fejt., illetőleg az 1913: XXXIV. t.-c. 2. §-a jön alkalmazásba. A képviselőjelöltre v. ö. az 1925: XXVI. t.-c. 151. §-át.

2. A személynek, ki ellen a becsületsértés vagy rágalmazás irányul, határozottan felismerhetőnek kell lennie; az általánoságban tett rágalmazó tényállítások vagy gyalázó kifejezések nélkülözik a jogtárgyat és illetőleg a passzív alanyt, minélfogva nem töltik be e deliktumok törvényes fogalmait s így nem büntetendők.

Még kell azonban jegyeznem, hogy a sérteni szándékolt személynek nem kell éppen megnevezve lennie, — elég annak olyatén módon való körülírása, oly megjelölése, hogy kétséget kizárólag

megállapítható legyen, hogy a tettes a kérdéses személyt értette. (Curia : Bjt. 78. köt. 37., 38. l.)

Ily értelemben ismeretlen személy eller is követhető el becsületsértés (pl. valamely lapban név nélkül megjelent közlemény szerzője; így ismételtén a Reichsgericht). A rágalmazás megállapítását nem zárja ki, ha a tettes sértett nevét tévedésből másnak neve helyett írta a rágalmazó közleménybe (Bjt. 65. k. 192. l.)

Idetartozik az az eset, midőn valaki kollektív egység ellenében alkalmazza ugyan állítását vagy kifejezését, a körülményekből azonban megállapítható, hogy valójában egyes személyt értett. (Gerland.)

A Curia gyakorlata ingadozó; többször megkívánja, hogy az a személy, ki ellen a rágalmazó állítás irányul, határozottan meg legyen nevezve, máskor beéri a megfelelő utalással, sőt a sérteni célzott személy kilétének valószínűsítésével (Grill dtár 8. köt. 379. l.); legutóbb jogegység érdekében hozott határozatában kimondotta a Curia elvi éllal, hogy: a becsületsértés tényálladéka abban az esetben is létesül, ha az, akire vonatkozóan a meggyalázó kifejezés használtatott, névszerint nem neveztetett ugyan még, de annak kiléte iránt a fennforgó körülmények közt kétely nem merülhet fel (Bjt. 61. köt. 211. l.). Vádlott azon kijelentését, hogy «amióta a katonatisztek meggyalázták az oltáriszentséget, ő sem jár templomba», rágalmazásnak minősítette a Curia, mert e kijelentés a fegyveres erő tisztikarára sértő. (Jogi H. I. 15. sz.)

Ha a kollektív egység egyszersmind nem jogi személy és így sértettként csak egyes személyek szerepelhetnek, de nem állapítható meg, hogy tulajdonképpen kit vagy kiket akart a tettes sérteni, rágalmazás vagy becsületsértés nem állapítható meg (a háziurakra általában tett tényállítás nem rágalmazás; Bjt. 75. köt. 15. l.), s arról éppen nem lehet szó, hogy ily általános megjelölés esetén ama kollektív egységhez tartozó minden egyes sértettnak tekintessék (a német Reichsgericht pl. a «porosz bírói kar» ellen használt gyalázó kifejezés esetén minden porosz bírót sértettnak minősített; v. ö. idevonatkozólag Frank, Binding, Olshausen, Liepmann nézeteit). V. ö. a Curia elvi határozatát, melyben legutóbb a kollektív egység elleni becsületsértést büntette. (Jogi Hirlap 1927. évf. 46. sz.)

A sértett megjelölése úgy is történhetik, hogy a tettes közvetlenül mást sért, de az ezt érő sérelem az összetartozandóság-nál fogva közvetve valamely harmadik személy ellen is irányul, sőt nincs kizárva, hogy — mert a közvetlenül ejtett sértés vala-

mely oknál fogva nem büntetettik — csak a közvetett állapítja meg a felelősséget. Így ha valakinek szemére vetik állítólagos törvénytelen származását (a Curia helyes felfogása szerint ez becsületsértés; Bjt. 60. köt. 161. l.), ez eshetőleg mint az anya elleni becsületsértés is büntetendő.

A közvetett becsületsértés sajátos esete az, midőn a sérteni szándékolt személyt valamely oly intézményen keresztül támadja a tettes, mely intézménynek társadalmi értéke a tulajdonképpen sértett személy irányításával, vezető magatartásával áll összefüggésben. Így valamely lap becsületsértése, gyalázása eshetőleg mint a szerkesztő ellen elkövetett becsületsértés büntetendő (van Calker szerint ily esetben a lap tekintendő sértettnak).

A Curia egy esetben, mikor megállapítja, hogy ez a kifejezés: «szenny-lap», meggyalázást foglal magában, mert a közfelfogás szerint ezen elnevezés alatt oly lapokat szokás érteni, amelyek tisztességtelen úton és módon tartják fenn magukat, — elvi éllal mondja ki, hogy valamely lapra vonatkozó meggyalázó nyilatkozattal elsősorban a lap szellemi részének vezetője sértetik meg. (Bjt. 62. köt. 163. l.)

Annak a kérdésnek eldöntése, hogy a becsületsértés vagy rágalmazás kire vonatkozik, az újabb gyakorlat szerint jogkérdés s így a Curia revíziója alá tartozik (v. ö. Mutató II. k. 357—358. l.; legújában Bjt. 79. k. 30. l.; Bjogi dtár 20. k. 111. l.)

3. §. A rágalmazás.

1. A rágalmazás és becsületsértés között a Btk. nem mennyiségi, hanem minőségi alapon különböztetett. A Btk. alkotójának gondolata szerint: rágalom csak valamely határozott és becsületsértés ténynek nyilvános vagy nyilvánosnak tekinthető imputációja által követhetetik el, — ellenben a becsületsértés egy lealázó, lealacsonyító vélemény nyilvánításával (iniuria verbalis), továbbá egy lealacsonyító, sértő cselekménnyel (iniuria realis) állapíttatik meg (Min. Ind.).

A Bv. annyiban szakít ezzel a felfogással, amennyiben e két törvényes fogalmat az elvi alapon nyugvó különbség fenntartásával (a rágalmazás mindig hírnévrontás, a becsületsértés pedig a becsületsértés megbántása; Bv. M. i.) mennyiségi differenciát feltüntető meghatározásokként állítja be. A típusos cselekmény a becsületsértés, mely nem más, mint valakinek társadalmi értékére vonatkozó hátrányos vélemény nyilvánítása: a tettesben a

sértettől kialakult hátrányos értékítéletnek a sértettel érzetése. A rágalmazás ezzel szemben nemcsak értékítéletnyilvánítás, hanem ezenfelül hírnévrontás is, szóval a rágalmazás több és tehát súlyosabb, mint a becsületsértés. A rágalmazáshoz mindig van becsületsértés s ennyiben a becsületsértés szubszidiárius jellegű a rágalmazáshoz való viszonyában (erre utal a Bv. 2. §-ának kifejezése: «amennyiben az 1. §. esete nem forog fenn»). Ha a hírnévrontás — valamely a Bv. 1. §-ában meghatározott ismérv hiánya címén — nem minősíthető rágalmazásnak, úgy becsületsértésként jön figyelembe; viszont — mint a Bv. M. i. helyesen jegyzi meg — «a szó vagy tett, mely megbántja a becsületsértést, harmadik személy gondolatvilágában az esetek legtöbbszörében a hírnevet is veszélyezteti» s így átsaphat a rágalmazás területére.

A rágalmazás fogalmát ezekhez képest a Bv. 1. §-a imígyen határozza meg: rágalmazás vétségét követi el, aki valakiről más előtt oly tényt állít vagy híresztel, amely valóság esetében az illető ellen bűnvádi vagy fegyelmi eljárás megindításának oka lehet, vagy pedig őt közmegegyezésnek tenné ki.

E törvényes fogalom gerince a tény-állítás, mely mint a rágalmazás vétségének tevékenysége hívja fel figyelmünket.

2. A tény fogalmát illetően eltérők a nézetek. A Btk. Min. Ind.-a szerint: a tény legtöbb esetben tett, cselekmény lesz, — azon egyén becstelentető cselekménye, aki rágalmaztatik; mindazonáltal maga az Indokolás is megjegyzi, hogy tekintettel a rágalom elkövetésének második módozatára, a tény fogalmát a cselekmény fogalmára szorítani nem volna helyes. Hazai irodalmunkban az a felfogás erősödött mindjobban, mely tény alatt a cselekmény fogalmi körének határait meghaladó eseményt, sőt tulajdonságot, minőséget, cselekvés-indokot stb. ért. Finkey eredetileg a tény fogalma alá még csupán a megtörtént cselekményt vonja, utóbb ideérti már az eseményt, a sértett magatartását, társadalmi vagy családi életét, jellemét is, — Fayernál már valamivel tágabb a fogalom; szerinte az állítás akkor tartalmaz tényt, midőn a rágalmazottnak imputáltatik, hogy ő tett valamit, vagy övele történt valami; — valamely minőség vagy tulajdonság felhozása azonban nem állapítja meg a rágalmazást; Illés és Werner már oly körülményeket is idesoroznak, melyek valakinek személyével összefüggésbe hozhatók, illetve melyek valamely cselekmény indokaira vagy céljaira vonatkoznak. Heller szerint tény: a) a cselekvésnek bizonyos nem szerint megjelölhető köre is (pl.

«szabálytalanságokat követett el», b) valamely személyes tulajdonság mint következtetési alap (pl. «gyenge jellemű»), c) valamely cselekmény belső rúgójára vonatkozó körülmény (pl. a sértett «jótékonysági cselekedetével jogellenes előnyhöz akart jutni»). Lényegileg így Isaák is.

A német irodalomban Dochow, Hälschner, Wachenfeld tényen (Tatsache) csupán cselekményt értenek, — az uralkodó nézet (Liszt, Frank, Meyer-Allfeld, Liepmann, Lilienthal stb.) ellenben idevonnak minden a multban megtörtént eseményt, létező jelenséget, észrevehető tulajdonságot, tehát úgy a külső, mint a belső tényeket, szóval minden konkrét valóságot (Liepmann).

Bírói gyakorlatunk ahhoz a nézethez hajlik, mely szerint tényállítás csak akkor forog fenn, ha a sértő egyedileg felismerhető módon konkretizálta a sértettnek személyes cselekvőségét. Így a Curianak az az ítélete, melyben kimondja, hogy az általánosságban használt és határozott tényállítást nem tartalmazó kifejezések éppúgy nem képeznek rágalmazást, mint a való tényekből levont helytelen következtetések (Bjt. 53. k. 12—16. l.). Általában nem állapítottak meg rágalmazást bíróságaink, midőn a sértő csupán tulajdonságot állított, még akkor sem, ha abban a sértettnek félreismertethetetlenül valamely személyes cselekvősége van objektívizálva. Így csupán becsületsértés címén büntették, aki ügyvédrel azt állította, hogy görcsösen keresi a reklámot, képtelen pereknek vitelére vállalkozik és ezért fegyelmi vizsgálatot rendeltek el ellene, — aki ítéldbíróról konkrét ügyre vonatkozással azt állította, hogy részrehajló volt, — gyárosról azt híresztelte, hogy árúja nem érdemi meg a bizalmat és csaló az is, aki forgalomba hozza azt, — nőről azt állította, hogy feslett életet folytat, — íróról azt állította, hogy valamit rideg üzleti érdekből írt meg (v. ö. Mutató I. 355. s köv., 363. s köv. l.); viszont rágalmazásért lett büntetve az, ki bíróra azt a kijelentést tette, hogy egyik perbeli féllel szemben «hajlamos» (Bjt. 79. k. 70. l.).

Állandó gyakorlat, hogy ily kifejezések: tolvaj, csaló, sikkasztó stb., tényekre való közelebbi utalás nélkül nem töltik be a rágalmazás törvényes fogalmát, — viszont előfordult, hogy bizonyos állapot létezésének állítása rágalmazásnak vétetett, így midőn vádlott azt beszélt, hogy magánvádló hajadon létére vastag; vagy midőn az volt a panaszba tett állítás, hogy a pék süteménye tele van piszokkal és svábbogárral. (Grill dtár 8. köt. 381—382. l.)

Újabban már kezdi magát a bírói gyakorlat az eddigi betűmagyarázat békői alól felszabadítani s mindinkább szakít azzal a formalisztikus felfogással, mely a Bv. M. i.-a szerint arra vezet, hogy nem büntetik rágalmazóként sem azt, aki oly ügyes és ravasz, hogy a bűncselekményt vagy becstelenséget nem igével, hanem más beszédrésszel imputálja a sértettnek, sem pedig azt, aki mellőzi a szubsztanciálást és az állítólagos bűncselekményt vagy becstelenséget maliciózan, kiszélesítő általánossággal rója a sértettnek terhére.

Nézetem szerint: tény minden a múltban létezett vagy a jelenben létező s az érzéki észrevévés lehetőségének körébe eső jelenség, tehát nemcsak az emberi cselekmény, hanem minden külvilági változás, valamint minden érzékelhető állapot; nem tény ezeknél fogva egyfelől a jövőben bekövetkező történés, másfelől az ember belső világához tartozó s harmadik személy által nem érzékelhető tulajdonság, megjegyzendő azonban, hogy ha a tulajdonság-imputálás tényállítást takar, nincs akadálya a tényekre való illetén közvetett utalással elkövetett rágalmozás megállapításának. Nem tényállítás a másról alkotott értékelést vagy véleményt, de amennyiben ez alatt is esetleg tények rejtőznek, úgy megállapítható a rágalmozás. Az nem szükséges (mint ezt a belga törvény a fait précis kifejezéssel megkívánja), hogy a tény konkrétizálva és szubsztanciálva legyen (ellenkezőleg Finkey), elég az egyszerű utalás (pl. annyi, hogy A. lopott).

Álláspontom közel esik a vezető külföldi törvényhozási munkálatok és illetőleg az azok alapján kifejlődött bírói gyakorlat felfogásához. Így a németbirodalmi bír. ugyan szintén csak tény (Tatsache) említ, a judikatúra azonban ideérti a tulajdonságokat is (Olshausen); a francia code is tény állítását kívánja (imputation ou allégation d'un fait), a gyakorlat azonban megállapítja a diffamation-t a tisztán tulajdonságot jelző kifejezés esetében is, ha abból harmadik személy tényre következtethetett, viszont nem kívánja a judikatúra a tény szubsztanciálását (nem kell fait précis); az osztrák javaslat kifejezetten kiemeli a meggyalázó tulajdonság vagy érület imputálását (*Wer jemanden . . . einer Handlung, Unterlassung, Eigenschaft oder Gesinnung beschuldigt*).

3. A ténynek, hogy az a rágalmozás törvényes fogalmát betöltse: a) formailag valótlannak és b) rágalmozó minőségűnek kell lennie.

a) Formailag valótlannak az állított tény, midőn annak valósága nem bizonyított. Hogy azért nem bizonyított-e a valóság, mert a tettes az exceptio veritatis jogával nem élt, vagy mert a bizonyítás nem sikerült, vagy mert a törvény a bizonyítást kizárja, az irreleváns. Lehetséges tehát, hogy az állított rágalmozó minőségű tény objektive való, a törvény azonban azt — épp a becsület védelme érdekében (quisquis praesumitur bonus) az ellenkező bizonyításáig — valótlannak vélelmezi. Ezért van, hogy a Bv. 2. §-a nem említi, hogy az állított ténynek valótlannak kell lennie.

Az állított vagy híresztelt tény valótlansága tehát nem tényálladási elem (Bjogi Hat. T. 673., 811.), miért is: ha a törvény nem engedi a valóság bizonyítását, vagy ha a terhelt ebbeli jogával nem él, nem szolgál javára, hogy igazat állított (Bjt. 74. k. 208. 1.).

A valóság bizonyítottságának hiánya lényegileg mint büntetési előfeltétel fogható fel (Liszt), melyre tehát a tettes szándékának nem kell kiterjednie, miből folyólag nincs kizárva a rágalmozás, ha a tettes tévesen azt hitte, hogy az objektive talán való tényt be fogja bizonyíthatni.

A tényálladék szempontjából tehát közömbös, vajjon a vádlott meg volt-e győződve vagy sem a tényállítás valóságáról; a jóhiszeműség csak enyhítő körülmény (Bjogi Hat. T. 672., Bjt. 69. k. 208., Bjogi Dtar 17. k. 29., 82. 1.).

b) Rágalmozó minőségű az állított tény, ha valósága esetében: a) az ellen, akiről állított, a bűnvádi vagy fegyelmi eljárás megindításának okát képezne vagy b) azt a közmegevetésnek tenné ki.

a) Bűnvádi vagy fegyelmi eljárás megindításának okát képezi minden oly tény állítása, mely büntetendő cselekményre vagy fegyelmi vétségre utalást foglal magában, melynek alapján tehát a legtágabb értelemben vett büntető eljárás megindíthatatik.

A fegyelmi eljárás oka lehet pl. valamely hivatal viselésére való képtelenség állítása; így hogy a főszolgabíró nem járt el kellő pártatlansággal (Bjt. 69. k. 157. 1.), — vagy a kötelességellenes eljárás imputálása, pl. hogy a közhivatalnok ötletszerűen járt el (Bjt. 78. k. 38. 1.).

Mejegyzendő, hogy a büntető eljárás tényleges megindítása nem szükséges, elégséges, ha az állított tény az eljárás megindításának alkalmas oka, mit in concreto mindig a bíróság állapít meg, mikor is a büntetendőséget megszüntető és a bűnvádi eljárást (Bernolák), valamint a büntetést kizáró okokat figyelmen kívül hagyja (Werner). Az a körülmény sem akadályozza a rágalmozás megállapítását, hogy a fegyelmi eljárás pl. a hivatalról való lemondás miatt nem indítható meg (ugyanígy Isaák).

β) Rágalmozó másodsorban a tényállítás, ha azt, akiről állított, valósága esetén a közmegevetésnek tenné ki. A közmegevetés nem egyéb, mint a becsületességnek, erkölostelenségnek a közönység lelületében felidézett eredménye (Btk. Min. Ind.), illetve a társadalmi közbecsülésnek elvesztése vagy csökkenése. Midőn valamely imputált cselekmény vagy tény ellentétben áll az erkölcsiséggel, úgy az — ha nem képezi okát büntető eljárás megindításának — előidézi a megsértett egyéneknek a becsületesség társaságából való kizárását, minélfogva az ilyen közmegevetést előidéző tényállítás van oly súlyos, mint az, melynek következtében valósága esetén bűnvádi vagy fegyelmi eljárás indíthatik.

Hogy mikor jár az állítás nyomán a közmegevetés, s mikor tekintendő az állítást magában foglaló kifejezés csupán megvalósítónak (mikor is a Bv. 2. §-ába ütköző becsületsértés fog fenn), azt elvi alapon nem lehet eldönteni; támpontul szolgálhat a sértett fél egyénisége, hivatása, személyes tulajdonságai; viszont hangsúlyozom, hogy a közmegevetés megítélésénél sohasem az egyes társadalmi osztályok becsületfogalmai veendő figyelembe (ellenkezően *Bernolák*, helyesen *Isaák*), hanem a becsületnek a közvéleményben kialakult fogalma; jól mondja *Frank*, hogy aki egy szociáldemokratáról azt állítja, hogy megünnepelte a császár névünnepe, ez őt társai szemében ugyan lealacsonyítja, de mert közmegevetésnek («in der öffentlichen Meinung herabzuwürdigen») nem teszi ki, rágalmazásért nem büntethető.

A közmegevetésnek nem kell bekövetkeznie, elég ha a tényállítás a diszkreditálás lehetőségét magában foglalja (*Liszt, Olshausen*).

Közmegevetés előidézésére alkalmas állításokat állapított meg a bírói gyakorlat: midőn vádlott magánvádáról azt beszélt, hogy hajdon leány léteire vastag; midőn vádlott egy táncmulatság alkalmával a 19 éves hajdon magánvádlóra azt kiabálta, hogy vele három ízben közösült; midőn vádlott magánvádáról öngyilkossági hírt terjesztett, mert az öngyilkosság a vallás- és közérkölciség tanába ütközik s mint ilyen a nép erkölcsi érületével ellenkezik és mert az öngyilkosság áldozata legtöbb esetben nem csupán részvétre és szánalomra, hanem az azt előidéző indok miatt megevetésre is indíthat; — midőn vádlott sértettről azt állította, hogy azt kétszer pofonütötte s ez lovagias elégtételt nem kért; — midőn vádlott sértettről azt állította, hogy ez egy bizonyos ügyben denunciált, mert az árulkodás, vagyis bár való ténynek jogos köz- vagy magánérdek nélkül, másnak ártalmára irányult szándékkal való feljelentése a társadalmi felfogás szerint közmegevetés tárgyát képező cselekmény; — midőn vádlott magánvádlóról azt beszélt, hogy nincs a feleségével megesküdvé (*Grill* dtár VIII. köt. 381—382. l.); midőn vádlott azt állította egy tanítónőről, hogy szerelmi viszonyban él egy férfival s ezáltal közbotrányt okoz (*Illés*), hogy főmagánvádló hírlapi működését úgy irányítja, amint megfizetik. (Bjogi dtár III. köt. 261. l.) Rágalmazás, ha valaki másról azt állítja, hogy kommunista érzelmű s magatartású (Bjt. 16. k. 187.), de egyszerűen a kommunista kifejezés használata csak becsületsértés (Bjt. 73. k. 38. l.); rágalmazás az a kijelentés, hogy sértett a listahamisítási botrány főhőse (u. o. 79. k. 29. l.), — hogy a lelkes egyházához hűtlenné vált (u. o. 79. k. 92. l.).

Az a kérdés, vajjon az állított tény valósága esetén a büntető eljárás megindítására okul szolgálhatna-e vagy kitenné-e sértettet a közmegevetésnek, a Curia által felülvizsgálható jogkérdés (így a Curia is, v. ö. Bjogi dtár I. köt. 71. l.). Az állítások e tulaj-

donságainak megállapításánál nem az dönt, hogy azokat a sértett mily érzéssel fogadja, hanem, hogy azok tárgyilag oly minőségűek-e, aminőket a Bv. 1. §-a megkíván (ugyanígy a Curia Bjogi dtár III. köt. 255. l.). Igen figyelemreméltó a Curia következő fejtegetése: valamely kijelentés értelmének a megállapításánál nem az a döntő, hogy a kijelentésnek minő más egyéb értelem is tulajdonítható, vagy hogy a kijelentést megevető annak milyen értelmet kívánt tulajdonítani, hanem egyedül az, hogy annak a kijelentésnek a feltunni az adott körülmények között minő értelmet tulajdoníthatnak és azt hogyan foghatják fel (Bjogi dtár 20. k. 68. l.).

4. Az elkövetési tevékenység a leírt kritériumokkal bíróténynek állítása vagy híresztelése.

Érdekes, hogy a Btk. első és második min. javaslatában s a képv. ig. biz. által elfogadott szövegben is csak az «állít» kifejezés szerepel, a min. ind. azonban «állít vagy terjeszt» cím alatt szól az elkövetési cselekvésről és kifejezetten kijelenti, hogy «nemcsak az büntetettik, aki a rágalmat koholja, hanem az is, aki azt terjeszti», — miből nyilvánvaló, hogy a törvényhozó mind a két kifejezést fel akarta venni, valamiként azonban tollban maradt a második. E feltevés valószínűsége mellett szól a nyilván mintául szolgáló német btk. 186. §-ának szövege, melyben a «behauptet oder verbreitet» kifejezések szerepelnek. Az irodalomban és gyakorlatban különben úgyszólván általános volt az a nézet, hogy a Btk. 258. §-a alapján nemcsak az követi el a rágalmazást, ki az inkriminált tényt állítja, hanem az is, aki terjeszti. A Bv. igen helyesen legalizálta e gyakorlatot s e részben követte a legtöbb külföldi törvényhozási munkálatot.

Állít az, ki valamit mint valóságot tüntet fel, mikor is közömbös, vajjon saját tapasztalatára vagy mások közlésének hitelt érdemlő voltára alapítja-e meggyőződését. A nomenclatio auctoris éppúgy nem zárja ki a bűnösséget, mint az állításhoz fűzött ily megjegyzések: «ha nem csalódom», «tudomásom szerint», «úgy tudom» stb.; megállapítja továbbá a rágalmazást az állítás akkor is, ha az bizalmas módon, a titoktartás kötelezettségével tétetett (ellenkezően *Köhler*). Terjeszt az, ki mások állítását harmadik személyeknek tovább adja (*Binding, Lilienthal*).

Az állítás fogalmát illetően az irodalom túlnyomóan eltér attól az értelemről, melyet a kifejezéshez a közfelfogás fűz. Így *Heller* szerint az állítás a ténynek oly alakban való előadása, amely a tényt a nyilatkozónak saját tudomásán alapulónak tünteti fel; ugyanígy *Isaák* szerint: állít, ki saját tudomására hivatkozással közli a rágalmazó tényt. E nézetek illetően kialakulását

nyilván a Bv. M. i.-ának következő szavai eredményezték: «állításnak csupán azt a nyilatkozatot lehet tekinteni, amely a nyilatkozónak saját tudomását adja elő, vagy úgy hangzik, mintha saját tudomást adna elő». Közel esik e körülíráshoz a német irodalom képviselői egy részének meghatározása is (*Olshausen*: «Behauptet wird das, was als Ausdruck des eigenen Wissens kundgegeben wird; ugyanígy *Dochow, Hälschner, Lilienthal, Liszt*, kik ugyan hozzátesszik, hogy a saját tudomásnak nem kell éppen saját tapasztalaton alapulnia). Szemben e felfogással az életfogalom szerint: állít az, ki valamit igaz gyanánt tüntet fel, mikor is közömbös, vajjon a kifejezésre juttatott tényt maga észlelte-e avagy azt mástól hallotta. Az életfogalom szerint nem az a lényeg, hogy a tényt közlő saját tudomásán alapulónak tünteti fel a közlés tartalmi elemeit, illetőleg hogy a közlésnél saját tudomására hivatkozik, hanem hogy a bárhonnan vagy bármiként szerzett tudomást, illetőleg a kitalált tényt a valóság színében állítja más elé (ehhez az életfogalomhoz csatlakozik *Frank*, ki szerint: «Behaupten heisst: etwas als eigene Überzeugung ausgeben, gleichgiltig, ob sich diese auf eigene Wahrnehmung oder auf Mitteilung dritter Personen gründet»; még egyszerűbb *Gerland* meghatározása: «Behaupten heisst etwas als wahr darstellen»).

Nézetem szerint nincs ok az életfogalomtól eltérni (akik eltérnek, kénytelenek a megszükitett fogalmat más irányban kiterjeszteni). Bírói gyakorlatunk is nem egyszer a természetes gondolkodás ösvényén kialakult, közkeletű fogalmat tette magáévá, így megállapította a rágalmozó állítás fennforgását, midőn az állító a tényt kifejezetten mint mástól hallottat mondta tovább (Bjt. 26. köt. 375., 46. köt. 223.).

Állít tehát ezekhez képest az, aki a közlött tényt valóságként tünteti fel, mikor is közömbös, vajjon nyilatkozatát saját tapasztalára vagy mások közlésére alapítottan, illetőleg hivatkozással teszi-e meg. A nominatio auctoris tehát nem zárja ki az állítás fennforgását, aminthogy a kétséget nyitvahagyó formában történő közlés is állítás (pl. a nyilatkozathoz fűzött ily megjegyzések: «ha nem csalódom», «tudomásom szerint», «úgy tudom» stb.), mert az állítás nem utal okvetlenül bizonyítottságra (feltételes tényállítás a rágalmozás tényálladékát megvalósítja; Bjt. 65. köt. 346. l.; állít, ki a tényt mint föltevészerűen bizonyosat, u. o. 69. köt. 158., vagy mint valószínűt közli, u. o. 77. köt. 172.; a rágalmozás megállapítását nem zárja ki, hogy a rágalmozó tény-

állítás aggályossági kifejezés alakjában történt, u. o. 79. k. 70. l.). Állítás az is, mely bizalmas módon, a titoktartás kötelezettségével történt (a rágalmozás megállapítását nem zárja ki, hogy az inkriminált tényállítás bizalmas baráti közléskép történt; Bjt. 70. köt. 260. l.; ellenkezőleg *Köhler*). Nem változtat az állítás megtörténtségén az a körülmény, hogy az a személy, ki előtt az állítás történt, annak tartalmáról már tudott (így a müncheni Ob. L. Ger.). Kifejezhető az állítás tagadó formában tett nyilatkozattal, valamint más nyilatkozatának kiegészítésével (ugyanígy *Heller*) is.

A híresztelés kifejezést a Bv. alkotója nyilván azért vette fel a szövegbe, hogy minden kétséget kizáróan az is rágalmozásban legyen bűnösnek kimondható, ki más tudomására hivatkozva, illetőleg mint más tudomásán alapulót közli a tényt. A Bv. M. i.-a szerint ugyanis nem tekinthető állításnak «az oly nyilatkozat, melyben valaki nem saját tudomása alapján szól». Ezen a nyomon határozzák meg a híresztelés fogalmát *Heiler* (híresztelés az olyan nyilatkozat, amelyben a nyilatkozó a tényt mint nem saját, hanem másnak tudomásán alapulót adja elő) és *Isaák* (híresztel, aki más vagy mások — habár meg nem nevezettek tudomására hivatkozással közli a rágalmozó tényt).

Részemről nem oszthatom e felfogást s amint az állítás, úgy a híresztelés kifejezéssel takart fogalmat is az életfogalom nyomán vélem meghatározhatni. Híresztel nézetem szerint az, aki valamely tényt továbbad; ennél a cselekvésnél nem lényeges, hogy a továbbadó a tény valósága mellett állást foglal-e vagy sem (ezzel szemben aki állít, az — habár esetleg csak föltételesen vagy a valószínűség hangoztatásával, tehát bizonyos határig — mindig mint valóságot tünteti fel a tényt). Hozzátehetem még, hogy a híresztelés bár nem kívánja meg a többekkel való közlést, de valahogy magában rejti a több személyhez jutás tendenciáját. A két fogalom közötti viszony tehát imígyen alakul ki: 1. aki mással valóként bizalmasan közöl valamely tényt, az állít (de nem híresztel); 2. aki a tényt valóként, de nem bizalmasan közli, az állít és híresztel; végül 3. aki a valóságért nem szavatolva közli a tényt, az híresztel (de nem állít). E helyütt meg kell jegyeznem, hogy e harmadik formula valóban többnyire azt az esetet takarja, midőn a közlő más tudomására hivatkozva vagy arra alapítottan teszi meg nyilatkozatát. E két fogalom tehát mint egymást metsző két kör fogható fel.

A híreszteléssel való elkövetés fölvételére azért volt szükség, nehogy meneküljön a rágalmazás vádja alól az, ki valamely tény — bár azzal a megjegyzéssel, hogy maga sem hisz annak valószínűségében — széles körben elterjeszt (számítva a fama crescit eundo társadalmi törvényére és tehát arra, hogy a későbbi továbbadók hozzá is tesznek valamit a közölt tényhez, meg valóként is terjesztik azt).

E szó-értelmezés körül nem a törvényhozó, hanem az igazabban látó törvény akaratát vettem alapul. Úgy az állítás, mint a híresztelés külső formáját tekintőleg a törvény semminemű korlátot nem szab. Mindenik közlés történhetik *élőszóval, burkolt kifejezésekkel* (Curia: A tényállítás rágalmazó voltának nem kell határozottnak, szembeötlőnek, leplezetlennek, lennie; fennforoghat rágalmazás akkor is, ha az csupán a sorok között bujkálva, sejtetés, célzás alakjában, tehát nem nyíltan, hanem álarc alatt jelenkezik; Bjt. 79. köt. 20. l., u. o. 79. k. 93. l.), *írásban, nyomtatvány útján* (ez esetben azonban a Bv. 3. §. 1. pontja jön alkalmazásba), *kifejező mozgásokkal* stb. (pl. ha valaki azt mondja megfelelő hangsúlyozással: «én még nem loptam», vagy az ú. n. cseh-cirkulust mutatja, eshetőleg rágalmazásért büntetendő; így Bjt. 29. köt. 38. l.).

Tartalmilag — mint erre helyesen utal Heller — az állítás és híresztelés történhetik: a sértett valamely cselekményének megjelölésével (pl. «sikkasztott»), — a sértett cselekvési körén kívül eső körülmény megjelölésével (pl. «kiderült, hogy a kezelésére bízott pézből hiányzik»), — a sértett cselekményére utaló fő- vagy melléknévvel (pl. «tolvaj», «megvesztegethető»), — a sértettnek jövőben várható cselekménye jelzésével (pl. «nem utasítaná vissza a neki felajánlott vagyoni előnyt»), — következtetés útján (pl. «a bírói ítéletből kitűnik, hogy megvesztegették»).

5. A Btk. csak a többek jelenlétében, vagy több, habár nem együtt levő személy előtt tett állítást vonta a rágalmazás fogalmi körébe. A Bv. alkotója megállapítván azokat az inkonvenienциákat, melyek ez ismérv törvényes fogalmi elemként megkivánásából származtak, követve az újabb törvényhozási munkálatok álláspontját, elhagyta e szűkítő kifejezést s beéri: ha a tényállítás más előtt történt (a Bv. 1. §-ának szövegéből mondattanilag az tűnik ki, hogy a «más előtt» csak a tényállításra vonatkozik, de ebből éppen nem vonható le az a következtetés, mintha a híresztelésnél ez nem volna kellék; nézetem szerint a híresztelés —

telés — melyben, mint említettem, bent van a több személyhez jutás tendenciája — fogalmilag megkívánja a nyilatkozatnak más előtt tételét s így fölösleges lett volna e kifejezést a híresztelés szó elé is odatenni; hangsúlyoznom kell viszont, hogy a híresztelés nemcsak akkor forog fenn, ha a tény több személlyel közöltetett, elég a sértetten kívül egyetlen személlyel való közlés is.

Más: a sértettől különböző személy lehet hatóság is (Bjt. 79. köt. 40. l.), de ha több személyből álló, törvény által alkotott testület, ennek bizottsága, hatóság (Bv. 3. §. 2. p.), vagy általában sérthető jogi személy a sértett s az állítás vagy híresztelés csak e személy-összesség, de nem ettől különálló más személy előtt tétel: rágalmazás nem állapítható meg (de eshetőleg becsület-sértés forog fenn).

A sértett jelenléte közömbös, viszont a harmadik személy jelenléte elengedhetetlen kellék. Kérdés azonban, vajon kell-e, hogy a harmadik tudomást vegyen az előtte tett nyilatkozatról? A német irodalom igenlően felel (ugyanígy Isaák, ellenkezően Binding). Részemről úgy vélem, hogy a «más előtt» kifejezés nem a harmadik személy részéről való tényleges tudomásulvételre utal mint eredményre, hanem a halló- vagy látószervek útján való észreveszés és felfogás lehetőségére. E lehetőségnek azonban fenn kell forognia; a gyermek, süket, vagy amennyiben kifejező mozgásokról van szó: vak ember jelenlétében tett állítások nem esnek a rágalmazás fogalmi körébe; nincs szó továbbá rágalmazásról, ha valaki egy a jelenvolt harmadik személy által nem értett nyelven fejezi ki a különben rágalmazó állítást.

A levélben, levelezőlapon, utalvány- vagy szállítólevél-szelvényen, táviratban, írásbeli beadványban foglalt rágalmazó tényállítással akkor van elkövetve a rágalmazás, ha fennforgott annak a lehetősége, hogy a kérdéses iratot ennek természetszerű viszonylataihoz képest a sértetten mint címzetten kívül más is olvashatta (ugyanígy Fayer, ellenkezően Finkey és Illés). Ha a címzett harmadik személy, úgy — amennyiben ennek részéről a tudomásvétel lehetősége fennforgott — az állítás más előtt történtnek minősül.

A harmadik személy fizikai jelenléte nem szükséges, minél fogva a rádióon leadott vagy harmadik személlyel telefonon közölt tényállítás más előtt tétel.

A tényállításról a sértettnek vagy az indítványtételre jogosultnak tudomást kell vennie, de azt nem kell tudnia, hogy harmadik személy is tudomást szerzett a sértésről (Finkey).

A Curia gyakorlata sokáig ingadozó volt, mégis újabban odahajlik, hogy a többek által való tudomásvétel lehetősége esetén a rágalmazás megállapítandó; így rágalmazást állapított meg: midőn az állítás püspökhöz intézett beadványban, vasúti panaszkönyvben, társasághoz intézett levélben, hatósághoz benyújtott beadványban, nyílt levelezőlapon (*Mutató*), postautalványon (Bjogi Hat. Tára IV. köt. 105. l. 358. sz.) történt; — régebben nem büntetett rágalmazásért, midőn a sértő kifejezések táviratban használtak.

Újabban kimondotta a Curia, hogy a sértetthez zárt levélben intézett közlés nem rágalmazás, hanem csak becsületsértés (Bjt. 73. k. 120. l.), de rágalmazás forog fenn, ha a tettes előre látta, hogy azt más is fogja olvasni (Bjogi H. T. 813. sz.; Bjogi Dtár 18. k. 113.; Bjt. 78. k. 81. l.).

Ha többek előtt történt a tényállítás vagy híresztelés, hacsak a Bv. 3. §. 2. bek. 1. pontja nem forog fenn, e körülmény a büntetés kiszabásánál súlyosítóként esik a mérlegbe.

6. A rágalmazó minőségű tényállítás a dolog természeténél fogva csak abban az esetben tölti be a Bv. 1. §-ának törvényes fogalmát, ha jogellenes. A jogellenességet jórészt ugyanazok az okok zárhatják ki, mint egyéb bűncselekményeknél (jogos védelem, fegyelmi jog gyakorlása stb.); általános tételként fogadható el itt is, hogy ha az állítás mint valamely helyes eszköze szerepel (pl. midőn valaki mint tanu kihallgatása alkalmán mindent elmond, amit másról tud, — v. ö. idevonatkozólag a németbirod. btk. 193. §-át), a cselekmény nem jogellenes és tehát nem büntethető; a vallomástételnek kötelező volta kizárja, hogy a tanu a vallomásában foglalt tényállítás által a Bv. 1. §-ába ütköző rágalmazás vétségét kövesse el, még akkor is, ha a vádlott tanuvallomása valótlán tényállításokat tartalmaz; amennyiben azonban hamis vallomást tett, ez a ténye eshetőleg a szándékos vagy gondatlan hamis tanuzást állapíthatja meg (*Curia*: Bjogi dtár 20. k. 69. l.). A valóság bizonyítása nem a jogellenességet zárja ki, hanem büntethetőségi föltétel hiánya címén a büntethetőséget akadályozza; hasonló természetű a Bv. 17. §-ában leírt ok is, mely akkor forog fenn, ha a tényállítás vagy a valamely tényre utaló kifejezésnek használata hatóság előtt folyamatban levő ügyben tárgyalás alkalmával szóval vagy írásban az ügyre és az ügyfélre vonatkozólag történt, mikor is a törvény szavai szerint ki van zárva a rágalmazás megállapítása.

Vitás kérdés, vajjon a sértett beleegyezése megszünteti-e a rágalmazásnál a jogellenességet? *Liszt* és *Thomsen* tagadólag felelnek, mert szerintük a becsület joga nem oly jog, melyről

annak alanya lemondhat vagy melyet az elidegeníthet; — a büntetlenség azonban legtöbbször szándék hiánya címén fog előállni; e nézettel szemben *Binding* és *Meyer-Allfeld* az ellenkező álláspont igazát vitatják annak hangsúlyozásával, hogy csak oly személynek a cselekvés pillanatában létező beleegyezése zárja ki a jogtalanságot, ki a sértés természetét fölismerni és értékelni képes; a gyermeknek vagy elmebetegnek beleegyezése tehát nem jön figyelembe (ugyanígy a német Reichsgericht gyakorlata és *Frank*). *Részemről* ez utóbbi nézethez csatlakozom, mert ha teljességgel nem is elidegeníthetetlen jog a becsület joga, de viszont az is kétségtelen, hogy az, aki egyéni és társadalmi értékére nem helyez súlyt s ezt bizonyos egyénnel szemben a sértésbe való beleegyezés alakjában kifejezésre is juttatja, az jogellenességről nem panaszkodhatik. Vannak azonban esetek, midőn a sérelem nem egyedül vagy nem is annyira a közvetlenül sértettet, hanem annak közjogi méltóságát vagy hivatali minőségét érinti; ilyenkor természetesen a beleegyezés irreleváns.

Felsőbíróságaink gyakorlatából álljanak itt a következő kijelentések: vádlott egy egyházmegyei gyűlésről felvett jegyzőkönyv hitelesítésekor annak tartalmát sértő módon kifogásolta, mit tenni jogában állott s így nem követett el rágalmazást (Grill dtár 8. köt. 384. l.); vádlott egy lopási ügyben kikérdeztetvén, a rendőri hatóság előtt sértettre terhelően vallott; felmentették, mert vádlott polgári kötelességet teljesítvén, csak akkor volna büntethető, ha bebizonyították, hogy vallomása hamis (u. o.). *Ninos* rágalmazás, ha a közhivatalnok hivatali hatáskörén belül, hivatalos cselekménnyel állapít meg bizonyos tényeket valakiről (Bjt. 70. k. 257. l.).

7. A szándékot illetően a rágalmazás ugyanazon szabályok alá esik, mint bármely más büntetendő cselekmény, melynek csak dolózus elkövetését rendeli a törvény (Btk. 75. §) büntetni. Az itt megkívánt szándéknak is az eredményképzet s annak motíváló hatása, illetőleg a tudat s az akarat az elemei; a tettesnek tudnia kell, hogy az ő akaratlagos magatartása által kifejezett s más által tudomásul vehető tényállítása vagy híresztelése rágalmazó minőségű, azaz valósága esetén a sértett ellen büntető eljárás megindításának okát képezhetné, vagy a sértettet a közmegegyezésnek tenné ki. Ennyi és semmivel sem több kell a rágalmazáshoz megkívánt szándékhoz; nem kell különösen a) a tényállítás valótlanságának tudata, sőt az is rágalmazás, midőn a tettes jóhiszeműen vagy könnyelműen valóknak hitte az állított tényeket (állandó gyakorlat s általánosan uralkodó nézet; *Fayer*

szerint a Btk. 263. §-a, ma a Bv. 13. §-a eseteiben — midőn a valóság bizonyítása helyt foghat, azt is tudnia kell a tettesnek, hogy a tény valótlan; ha ő úgy hitte, hogy a tény való, ezen esetekben — úgymond — nem fog a cselekmény rágalmozást megállapítani; *Binding* szerint a valóság bebizonyíthatatlanságára kell a tudatnak kiterjednie; nem értek egyet sem Fayeral, sem Bindinggel, mert a tény objektív valótlanlansága nem tényálladási elem, de a valóság bebizonyíthatatlanságának hiánya sem az, hanem csak büntetethezőségi előfeltétel, amde ami a törvényes fogalmon kívül esik, arra a szándéknak, illetve az ebben megkívánt tudatnak nem kell kiterjednie; v. ö. e kérdésről Lilienthal); *nem kell* továbbá a rágalmozási szándékhoz *b)* különös *rágalmozási célzat* (animus iniurandi), mert ahol a törvény ezt ki nem emeli, ott az a dolus szempontjából irreleváns (v. ö. Tankönyvem I. köt. 327. l.). Így a Btk. M. i. is, mely szerint: a rágalmozás benső konstitutív eleme «szándékos állítása vagy terjesztése oly ténynek, mely azt, akire az állítás vonatkozik, a közmegevetésnek teszi ki; — csak ennyiben fogadható el az animus iniurandi, azaz mint magában az állításban rejlő sértés tudata, de nem mint motívum, nem mint különösen arra irányzott cél, hogy a rágalmozottnak ezáltal szenvedés, kellemetlenség vagy kár okoztassék».

A bírói gyakorlat legnagyobb részét az itt fejtegetett elveket veszi alapul; így kimondotta a Curia, hogy: a rágalmozás vétségének alkotóeleméhez a rosszhiszeműség (mala fides) nem kívántatik meg; elég, ha az tudva, akarva (vagyis szándékosan) követték el (Grill dtár VIII. köt. 383. l.); az állított tény valótlanlanságának tudata azonban nem tényeleme a rágalmozásnak (Grill dtár XI. köt. 208. sz.); a győri tábla helyes kijelentése szerint: a rágalmozás tényálladásiának egyik lényeges alkotó elemét képező szándékosság a rágalmozó állításoknak tudatos használatában, illetve közzétételében áll; a szándékosság ezen keretén túlmenő célzat mibenléte tehát a tényálladási megállapítása szempontjából közömbös (Bjogi dtár III. köt. 151 l.); rágalmozást nemcsak az követ el, ki tudva állít valótlan tény, hanem aki abban a hiszemben állít rágalmozó tény, hogy az való (Bjogi dtár 10. k. 74. l.); kimondotta továbbá a Curia, hogy a jóhiszeműség nem zárja ki a bűnösséget (Bjt. 62. köt. 31. l. és Bjogi Hat. Tára 6. k. 672. sz.); legutóbb is kimondotta a Curia, hogy a rágalmozást nemcsak az követi el, aki tudva valótlan tényeket állít, hanem az is, aki abban a hiszemben állít rágalmozó tényeket, hogy azok valók, s ez utóbbi esetben a jóhiszeműség nem mentesíti a vádlottat (Jogi H. 1927. évf. 50. sz.; v. ö. még Bjt. 70. k. 275. l.); ugyanígy már előbb is: az a körülmény, hogy vádlott bízva a más lapokban megjelenő közlemény valóságában, tehát jóhiszeműen, abban a tudatban közölte

a kérdés alatti cikket, hogy annak tartalma való, a cselekmény tényálladásiát meg nem szünteti, a rágalmozáshoz pedig különös sértési szándék nem kívántatik meg, csak a rágalmozó tényállításoknak tudatos használata (Bjogi dtár II. köt. 222. l., — ugyanígy: Bjt. 53. köt. 21. l., 63. köt. 211. l. és Bjt. 63. köt. 236. l., hol azonban tévesen azt mondja a Curia, hogy: elegendő a cselekmény jogtalanságának tudata (?), azaz hogy a tettes tudja, miszerint használt kitételei és kifejezései sértők és meggyalázók).

8. A rágalmozás vétségének *tevékenységi eredménye nincs*; jogi eredménye a becsület jogának sérelme, az egyén erkölcsi forgalmi értékének csökkenése, mely bekövetkezett, mihelyt akár a sértett, akár más a rágalmozó tényállításokat tudomásul vette s ezeknek mások által való tudomásulvehetőse fennforog; a befejezéshez elég tehát egy személy részéről való tudomásulvétel. Az írásban, levélben stb. foglalt tényállítással is akkor van befejezve a rágalmozás, ha a címzett vagy más a levelet elolvasta s a más által való tudomásulvétel lehetősége fennforog. Kísérlet ezeknél fogva képzelhető, törvényi rendelkezés hiányában azonban nem büntetendő.

A halmazat kérdésében a következő szempontok vehetők irányadóul: *a)* ha az ugyanazon személy ellen kifejezésre jutott többrendbeli rágalmozó tényállítás *időbelileg* vagy az *alkalom*, illetőleg a sértésre alapul szolgáló *ok egysége* folytán összefügg: nincs többség, nincs halmazat, hanem egység (esetleg folytatólagos deliktum); a Curia ugyanazon cikknek ugyanazon lapban való többszöri közzétételét anyagi halmazatnak minősítette: Bjt. 57. köt. 243. l., — *Finkey* helyes nézete szerint folytatólagosság lett volna megállapítandó); *b)* amennyiben az illetén módon összefüggő tényállítások kapcsán *becsületsértő kifejezések is* használtak, tekintettel e két vétség szubszidiárius viszonyára, szintén *egység* állapítandó meg; ez a tétel akkor is áll, ha a becsületsértés, mint feltűnően durva, a Bv. 4. §. 2. bek. szerint minősülne (*Isaák*); *c)* a hitelrontás (Bv. 24. §) is szubszidiárius deliktum a rágalmozás mellett, melybe tehát beleolvad; *d)* többség és illetőleg *anyagi halmazat forog fenn* tehát, ha az ugyanazon személy ellenében nyilvánított rágalmozó tényállítások között a fent vázolt *összefüggés nincs meg*, — így ha a különböző időben tett tényállításokat az alkalom vagy ok egysége nem fűzi egygő, ha azokat a tettes más-más alkalomból kifolyólag, más indítók következtében hozta nyilvánosságra; *e)* ha *több személy* szerepel passzív alanyként, úgy mindig *anyagi halmazat* állapítandó meg,

és pedig annyi rágalmazás, ahány a sértett, s itt nem tesz különbséget, vajjon egy vagy több-e a tevékenység, egy vagy több-e a tényállítás (több személynek egy tényállítással való megrágalmazása csak akkor nem többség, ha az illetők nem egyénileg, hanem mint valamely kollektív egység tagjai vannak megsértve; *Illés*); e) a rágalmazásnak más büntetendő cselekménnyel való akár egyidejű, akár külön elkövetése mindig anyagi halmazatot képez.

A bírói gyakorlat ingadozó, újabb mégis jobbra a most ismertett elvek szerint igazodik; így ma már egységnek szokás minősíteni az egy alkalommal azonos akaratelhatározásból használt rágalmazást és becsületsértést megállapító kifejezéseket, mert a súlyosabb rágalmazásba az enyhébb becsületsértés beolvad, illetve amaz ez utóbbit felöleli (Grill dtár VIII. köt. 385. l.; u. f. Bjogi dtár 7. köt. 174. l.; Bjogi Hat. T. 4. k. 297., 307. l.); állandó gyakorlat, hogy a tettes annyi vétséget követett el, ahány alkalommal más egyén előtt a tényálladék elemeinek megfelelő tényt állított vagy híresztelt (Bjogi dtár 18. k. 172.; Bjt. 78. k. 36. l.); kimondotta továbbá a Curia, hogy a szándék egysége több beadványban használt rágalmazásokat is egy büntetendő cselekménnyé olvaszt össze (u. o.), hogy: két személy rágalmazása anyagi halmazat (u. o.), rágalmazás esetén annyi a deliktum, ahány egyén megsértett (Bjt. 49. köt. 351. l.); egy tényállítás esetén is több a bűncselekmény, ha több a sértett (Bj. Hat. T. 4. k. 306. l.); a kir. tábla egy esetben a Btk. 96. §-át látta fennforogni azért, mert az egységes tett a főmagánvádoló becsületét két irányban támadja meg: írói és egyéni oldalán; a Curia szerint: tekintve, hogy a becsület egységes jogtárgy, annak folytatólagosan több oldalról való megtámadása által csak egy törvénysértés létesül, — nincs tehát anyagi halmazat, mert ez a cselekmények többségét tételezi fel (Bjogi dtár 6. köt. 129. l.); vádlottat a főmagánvádoló ellen használt kifejezések és ténybeli állítások miatt s a miatt, hogy ugyanazon alkalommal a főmagánvádlóra botot fogott, hogy azt tetteleg is bántalmazza, egyrendbeli rágalmazás vétségében és egyrendbeli közszend-elleni kihágásban mondták ki bűnösnek az alsóbíróságok; a Curia vádlottat csak rágalmazás vétségében mondja ki bűnösnek, mert az a tény, hogy vádlott a sértettre botot fogott, csak mint meggyalázó tett jöhet számba, mint olyan pedig beleolvad a vádlott terhére megállapított rágalmazás vétségébe (Bjogi dtár 7. köt. 138. l.); helyesen mondotta ki legutóbb a Curia, hogy ugyanazon lappeldányban, ugyanazon egyén ellen elkövetett rágalmazás és becsületsértés esetében vádlott csak rágalmazásban mondható ki bűnösnek (Bjt. 61. köt. 60. l.); anyagi halmazat forog fenn, ha a közlések több, bár összefüggő (Bjogi dtár 11. köt. 58. l.) vagy azonos tartalmú (Bj. Hat. T. 4. köt. 308. l.) sajtó-közleményben találtak helyet; egyugyanazon sajtótermékben, ugyanazon személy ellen elkövetett rágalmazás és becsületsértés esetében a becsületsértés még akkor is beleolvad a rágalmazásba, ha a két bűncselekmény tényálladéka két különböző feliratú közleményben ismerhető fel (Bjt. 67. köt. 340. l.); ugyanazon sértett ellen több, lényegileg azonos tartalmú beadványban elkövetett rágalma-

zások deliktumegységet képeznek (Bjt. 63. köt. 236. l.); azonos tartalmú két beadványnak két különböző címre történt egyidejű elküldése egy rágalmazás és nem halmazat (Bjt. 71. köt. 11. l.); viszont anyagi halmazat létesül, ha a rágalmazó tényt több, nem együtt jelenlevő személy előtt állították (Bjt. 78. köt. 36. l.); rágalmazás mellett ugyanazon tényállítás miatt hitelrontás nem állapítható meg (Bjt. 70. köt. 59. l.); rágalmazás nem állapítható meg, ha a cselekmény egyben az izgatás fogalmát is kimeríti (Bjt. 72. köt. 169. l.; 74. köt. 244. l., 77. köt. 7. l.).

9. A rágalmazás büntetése: hat hónapig terjedhető fogház és ezerhatszáz pengőig terjedhető pénzbüntetés (Bv. 3. §. 1. bek.; a pénzbüntetés átszámításánál a 60.800/1926. I. M. számú rendelet irányadó; v. ö. Ig. Közl. 35. évf. 210. l.).

Megjegyzendő, hogy ha a Btk. 92. §-ának felhívásával fogház helyett pénzbüntetés állapíttatik meg, a mellékpénzbüntetés azért kiszabandó s a behajthatatlanság esetére megállapított szabadságvesztés-büntetés külön mondandó ki (Bjt. 4. köt. 205. l.).

Súlyosabb büntetés alá esik a rágalmazás a következő minősített esetekben:

1. Ha a cselekményt sajtó útján vagy egyébként nyilvánosan követték el, mikor is a büntetés: nyole naptól egy évig terjedhető fogházbüntetés és húsz pengőtől kétezernégyszáz pengőig terjedhető pénzbüntetés (Bv. 3. §. 2. bek. 1. pont.).

A minősítést s az ezzel kapcsolatos súlyosabb büntetést a nagyobb fokú nyilvánosság mellett való elkövetés és illetőleg az a körülmény okolja meg, hogy a sérelem, a terjedés nagyobb aránya szerint nagyobb (a Btk. 259. §-ához fűzött M. i.).

A minősítés első esete a sajtó útján történt elkövetés. Sajtó útján követtetik el pedig a rágalmazás, ha ennek tényálladékát a sajtótermék tartalma foglalja magában (St. 32. §. 1. bek.). Sajtóterméken: valamely iratnak, ábrázolatnak vagy zeneműnek műszaki vagy vegyi úton előállított többszörösítése értendő (St. 2. §. 1. bek.) azzal, hogy a sajtótermékekre megállapított jogszabályokat megfelelően alkalmazni kell a gondolatnak fonográf vagy más készülék útján többszörösített kifejezésére (St. 2. §. 2. bek.).

Második esete a minősítésnek, ha a rágalmazást egyébként nyilvánosan követték el. A nyilvánosságot illetően nézetem szerint az életfogalom veendő alapul, mely nyilvánosságon a meg nem határozható számú személyek részéről való tudomásvétel lehetőségét érti. A hely nyilvános volta tehát nem döntő (nyilvános helyen pl. utcán néhány — különösen egymással személyes viszonyban álló — egyén előtt tett nyilatkozat nem minősül nyilvánosan

tettek), hanem az a körülmény, hogy a nyilatkozatról ellenőrizhetetlen számban vagy egyszerre vagy rövid időn belül többben értesülhetnek. Magános, illetve ú. n. zárt körre szorítkozó helyiségben is lehet szó nyilvános elkövetésről, ha ott bizonyos feltételek (belépőjegy birtoka, tagsági igazolvány felmutatása stb.) mellett nagyobb számú egyén jelent meg. A több személy fizikai együttléte sem okvetlenül szükséges, ha megvan azok részéről a tudomásulvétel lehetősége (rádióon tett nyilatkozat).

Nem feltétele a nyilvános elkövetésnek, hogy a tényállítás vagy híresztelés élőszóval történjék; így iratnak, rágalmozó tény kifejező képnek nagyobb számú egyének részére hozzáférhető módon való kifüggesztése, körözése magán hordja a nyilvánosság jellemvonását. A levélben, levelezőlapon, hatósági beadványban elkövetett rágalmozás rendszerint nem minősül nyilvánosan elkövetettnek, hacsak a körülményekből ki nem tűnik, hogy annak tartalmáról meg nem határozható számú személyek tudomást vehettek (pl. egy kaszinó tagjaihoz intézett levél). Nem forog fenn nyilvánosság, amikor kisebb számú, egyénileg meghatározott vagy bizonyos kapcsolattal összefűzött (*Frank*: «durch persönliche Beziehungen zusammengehaltene Kreise von Personen»; *Gerland*: «durch nähere Beziehungen verbundene Anzahl von Personen») személyek előtt (pl. a család körében) történt a tényállítás.

A szándékot illetően elfogadom *Heller* nézetét, ki szerint kell, hogy a tettes a nyilatkozat tartalmáról való tudomás megszerzését bizonytalan számú egyénnek szánta, de csak oly értelemben, hogy annál, aki a fentiek szerint nyilvánosan tette meg nyilatkozatát, rendszerint nem bizonyítás tárgya a szándéknak említett iránya, mert a nyilvános elkövetés objektív ténye következtetési alap a szándék ilyenmő léte (amint az élesre fent konyhakéssel történt szívenszűrés következtetési alapot nyújt az ölési szándék megállapítására). Az ellenkező bizonyítása azonban helyt foghat s ha sikerre vezet, kizárja a minősítést (pl. bizonyítást nyer, hogy a rágalmozó tény állító nem vette észre s így nem tudta, hogy abban a helyiségben, hol nyilatkozatát más előtt tette, mikrofon volt beállítva).

A joggyakorlat ingadozó, újabban azonban megszilárdulnak már a most kifejtett elvek; így kimondotta a Curia, hogy nem a hely nyilvánossága a döntő, hanem az, hogy a sértést sokan hallják (Bjt. 50. köt. 187. l.), — hogy nyilvánosság forog fenn, amikor a nyilatkozat többek jelenlétében,

nyilvános helyen történt, hol a jelenlevők száma minden pillanatban nagyobb számot érhet el (Bjt. 69. köt. 148. l.); a hatósághoz intézett beadványra vonatkozóan ma állandó gyakorlat, hogy az nem állapítja meg a nyilvánosságot (Mutató I. köt. 373. l.) — így elvi éllel mondotta ki a Curia legutóbb, hogy a hatósághoz intézett beadványban tett állítások ugyan, mivel a beadványok a kezelésükre és elintézésükre vonatkozó szabályokhoz képest többek kezén fordulnak meg és ennél fogva azok tartalmáról többben szereznek tudomást, mindazonáltal a rágalmozásnak ez a módja nélkülözi a nyilvánosságnak azt a fokát, amelyet a törvény megkövetel (Bjogi dtár új f. II. köt. 287. l.), — s már előzőleg mint jogelvet jelentette ki a Curia, hogy: egymagában az a tény, hogy rágalmozó állítások valamely hatósághoz intézett iratban használtattak, a nyilvános rágalmozás tényálladékat nem állapítja meg. (Bünt. Hat. Tára IV. köt. 124. l. és Bjt. 68. köt. 225. l.)

2. Ha törvény által alkotott testület, bizottsága vagy tagja, hatóság, közhivatalnok, törvényesen bevett vagy elismert vallásfelekezet lelkésze a sértett és a sértés hivatásuk gyakorlására vonatkozik (Bv. 3. §. 2. bek. 2. pont); a büntetés ugyanaz, mint fent az 1. pont alatti minősített esetben.

E minősítés alapja annak a megfontolása, hogy a közfunkcionáriusok ellen elkövetett rágalmozás nemcsak annak személyes érdekét támadja meg, hanem közvetve korlátozza és befolyásolja az államakarat kialakulásának és megvalósításának függetlenségét és szabadságát is, és veszélyezteti az állam tekintélyét, valamint a közhatalom kezelői iránt való tiszteletet (M. i.). A lelkész nagyobb védelme viszont e hivatás közérdekű jelentőségének elismerésén alapul.

E minősített rágalmozás *passzív alanyai*: 1. a törvény által alkotott *testületek*; ilyenek azok a testületek, melyeknek megalkotását a törvény *parancsolólag* írja elő (*Curia*: Bji dtár 6. köt. 297. l.), tehát: az országgyűlés, törvényhatósági bizottság, közigazgatási bizottság, községi képviselő-testület; ügyvédi, közjegyzői, mérnöki, kereskedelmi és iparkamara; — nem tartoznak e fogalom alá, a Curia gyakorlata szerint, a tűzoltóegylet, felekezeti testület, egyház, középiskolai tanári testület (Grill dtár 8. köt. 403. l.); a Curia szerint: törvény által alkotott testület az oly személyösszeg, mely ugyan a törvény kötelező rendelkezéséből jött létre, de sem hatósági, sem közhivatalnoki jelleggel nem bír (Bjogi dtár 17. köt. 32.); 2. e testületek *bizottságai*; ilyenek a képviselőház különböző bizottságai, az állandó választmány. az ügyvédi kamara választmánya stb.; 3. e testületek, illetve bizottságok *tagjai*; így az országgyűlési képviselők, a felsőház, a tör-

vényhatósági bizottság stb. tagjai; az ügyvéd bár tagja a kamarának, nem élvezi a fokozottabb védelmet, mert ezzel még nem részese a kamara hatósági teendőinek (Grill dtár 8. köt. 403—404. l.); az ügyvédi kamara választmányának tagja azonban nézetem szerint már ideesik; 4. a *hatóságok*; e fogalom körébe esnek a Hv. (1914: XL. t.-c.) 1. §-ában adott elősoroló körülírás szerint: a bírói és közigazgatási hatóságok, értve közigazgatási hatóságon, a bírói hatóságok kivételével, minden állami, akár polgári, akár katonai hatóságot és minden törvényhatósági és községi hatóságot, — ezenfelül az ügyvédeknek fegyelmi hatóságát, valamint a törvény alapján alakított választott bíróságot is (v. ö. Tankönyvem II. köt. 50—51. l. és Heller A. Hv. magyarázat 7. s. köv. l.); a nemzeti hadsereg sérelmére elkövetett rágalmozás ideesik (Bjt. 75. köt. 4. l.); valamint az is, mely a fegyveres erő vagy ennek élére állított hadvezetőség ellen követett el (Bjogi dtár II. köt. 235. l.). A hatóság fogalmát illetően jelentős a Curia 67. sz. döntvényének indokolása, mely szerint: hatóságon azon állandó és szerves közjogi alakulat értendő, mely az állami közhatalom teljesítése céljából az alkotmány vagy külön törvény által alkotva lévén e célnak szempontjából és a törvény határai között *kényszerítő rendszabályok* kiadására, valamint más intézkedések tételére és végrehajtására nemcsak jogosítva, hanem kötelezve is van (Grill dtár 8. köt. 403—440. l.). A hatóság tagja ellen elkövetett rágalmozás csak akkor minősül a Bv. 3. §. 2. bek. 2. pontja szerint, ha a tényállítás őt mint közfunkcionáriust érte; 5. a *közhivatalnokok*; e fogalomra v. ö. a Btk. 491. §-át; Heller helyes megállapítása szerint közhivatalnokok nemcsak a hatóságok tagjai, hanem a hatósági közegek és a hatósági különös megbízásban eljáró személyek is; 6. törvényesen bevett vagy elismert vallásfelekezet *lelkészei* (bevett vallások: a latin, görög, örmény szertartású katolikus, az ev. református, az ág. evangélikus, a görögkeleti szerb és görögkeleti román — 1791: XXVI. t.-c. —, az unitárius — 1848: XX. t.-c. — és az izraelita — 1895: XL. t.-c. — vallás; — elismert vallások: a baptista, melynek szabályzatát a vallás- és közoktatásügyi miniszter az 1895: XLIII. t.-c. értelmében jóváhagyta, és az izlám 1916: XVII. t.-c.).

Mindezek ellen elkövetett rágalmozás azonban csak abban az esetben minősül, ha a sértés hivatásuk gyakorlására vonatkozik. A hivatás gyakorlása felöleli az illető szervnek vagy személynek a törvény vagy egyéb törvényes szabály által hatás-

körébe utalt teendőjét. Hogy vonatkozik-e a sértés e teendőkomplexumra vagy annak részére, az ténykérdés. Így mindenestre fennforog a vonatkozás, ha a sértés *tárgya* a hivatáshoz tartozó teendő, továbbá, ha a sértésben foglalt tényállítás és a hivatásgyakorlás *okozatilag összefüggnek*, vagy ha a sértett magatartását *ellentétesnek tünteti* fel tényállításában a rágalmozó a hivatás követelte magatartással.

3. Harmadik minősített esete a rágalmozásnak: ha a *cselekményt aljas indokból követték el* (Bv. 3. §. 2. bek. 3. p.); a büntetés e helyütt is az, mint az előző két esetben.

A súlyosabb büntetés alá vonás azon a megfontoláson nyugszik, hogy aki mást becsületében jogosulatlan önérdekből, irigységből, nyereségvágyból támad meg, az alanyi bűnösségének sokkal nagyobb fokát mutatja, mint aki felhevülésben vagy egyszerűen fegyelmezetlenségből sért (M. i.). E minősítő körülmény — bár más vonatkozásban mint a büntetés végrehajtásának föltételes felfüggesztését kizáró ok — a Bn. 2. §-ában is szerepel. Aljas indító ok az oly erkölcsi rosszaló értékítélet alá eső motívum, mely a cselekvőt szembehelyezi az emberies, kulturált s önzéstől ment viselkedés szociál-etikai igényeivel; ilyen: a hideg számítás, a sötét gyűlölet, a bosszú, irigység, kapzsiság, a rideg önzés, a durva kíméletlenség, a bestiális ösztön s általában minden alsórendű, kulturálatlan érzület.

A *judikatura* aljas indoknak minősíti általában azt a motívumot, mely a köztisztességbe és az erkölcsbe ütközött (Bjogi dtár 8. köt. 30. l.); aljas indok a pénz- és bosszúvágy (Bjt. 59. köt. 104. l., 69. köt. 335. l.); nem okvetlenül szükséges, hogy az indítóok az anyagi érdek legyen (Bjogi dtár 19. köt. 90. l.).

4. Még súlyosabb esete a rágalmozásnak, melyet a Bv. 3. §. második bekezdésének 2. pontjában említett *testület, bizottság vagy személy ellen hivatásuk gyakorlására vonatkozólag sajtó útján követték el* (Bv. 5. §. 1. bek.): a büntetés *nyolc naptól két évig terjedhető fogházbüntetés, húsz pengőtől háromezerkétszáz pengőig terjedhető pénzbüntetés*.

A súlyosítás alapja a sértett közfunkcionáriusi minősége és a sajtó útján való elkövetés. Vitás lehet, vajjon a hatóság ellen sajtó útján elkövetett rágalmozás ideesik-e, avagy csak a Bv. 3. §. 2. bekezdése szerint minősül. A törvény az 5. §-ban a «hatóság» kifejezést nem vette fel. Nézetem szerint a kérdéses esetben a Bv. 5. §-a alapján kell minősíteni és a büntetést kiszabni, mert

nem tehető fel a törvényről, hogy a hatóságot kisebb védelemben kívánta részesíteni, mint a közhivatalnokot vagy lelkészt, de különben is az 5. §. a M. i. szerint a Btk. 262. §-a helyébe lép, már pedig ebben fel van említve a hatóság; végül ugyan a M. i. azzal okolja meg itt a súlyosabb büntetést, hogy: a *közhivatal* tiszteletének és szabadságának higgadt, eltökélt, messzeható következtetésű megsértése vagy veszélyeztetése szigorúbb megtorlást hív ki, — már pedig abban nincs kétség, hogy a hatóság közhivatást tölt be.

10. A rágalalmazásnál (s a becsületsértésnél is) a büntetés kiszabását erősen befolyásolja a retorzió és illetőleg az indulatban való elkövetés s az ezen alapuló *kompenzáció*, illetve *büntetés-elengedés*, melyről a Bv. 19. §-a következőleg rendelkezik: *nyomban viszonzott kölcsönös rágalmazás vagy becsületsértés esetében a bíróság a bűnösség megállapítása mellett felmentheti mindkét vádlottat vagy csak azok egyikét a büntetés alól.*

A kompenzációnak gondolata, mely lappangóan a Btk. 281. §. 2. és 307. §. 2. bekezdéseiben is megvan, azon a régi szabályon alapul, hogy *verba verbis, verbera verberibus compensatur.* — Btkünk 275. §-a csak a becsületsértésnél, a külföldi törvényhozási munkálatok némelyike viszont a testi sértésnél is értékesíti ezt az eszmét (német, olasz, norvég btk.).

A kompenzáció lényege, hogy a bíróság utólag büntetésnek minősít egy oly malumot, mely a tettest a cselekmény elkövetése közben vagy után érte s ezt a tettesre kiszabandó büntetésbe beszámítja. (*Vámbéry*). Hangsúlyozandó, hogy ezzel a rendelkezéssel nem az önbíráskodás nyer törvényes elismerést; lényegileg csak az nyer megállapítást, hogy bizonyos esetekben az elégtételnek önhatalmi megszerzése a büntetés mellőzésére vezethet. Az erkölcsi rosszalás és az állami tiltakozás — a M. i. megjegyzése szerint — a bűnösség megállapítása alakjában jut kifejezésre. A bíró az eset körülményei szerint mérlegeli, hogy a sértések egymást kiegyenlítik-e. De módjában áll a bírónak mindkét vádlottra büntetést is kiszabni (v. ö. még Tank. I. köt. 474. l.). Ez intézmény *jogi természetét* illetően aziránt nincs kétség, hogy az első sértőnek eshetőleg felmentése valóban a kompenzáció gondolatán alapul (a bíró a kiérdemelt büntetést mintegy elszenvedettnek minősíti ama viszonsértés folytán, mely az első sértőt érte). Már a viszonsértőnek a büntetés alól való mentessége ezen az alapon kevésbé igazolható, mert a viszonsértőt ért sértés, mint amely megelőzte az általa az első sértővel szemben utóbb elkövetett sértést,

logikai hiba nélkül nem vehető büntetés-számba (a büntetés nem lehet előbb, mint a bűncselekmény) s így ily minőségben nem szerepelhet a beszámítás tárgyaként. Mindezeknél fogva vagy azt kell mondanunk, hogy a viszonsértő felmentése azon alapul, hogy az ellene elkövetett sértés az ő általa elkövetett sértéssel kompenzálódik, de akkor az önbíráskodás gondolatát érvényesítjük, amit nemcsak a M. i., de a jogrend is perhorreskál, vagy azt a német irodalomban uralkodó nézetet (*Dochow, Hälschner, Beling, Sternitz, Frank, Ols-hausen*; ellenkezőleg *Binding, Berner, Schütze*, kik csak a retorzió elvére támaszkodnak) kell elfogadnunk, mely szerint a viszonsértőnél az erős indulat szolgál mentő okul. Nézetem szerint *elvileg* ez utóbbi felfogás helyes. A Bv. 19. §-ának az a rendelkezése azonban, melynek értelmében a felmentés esetében sem mellőzhető «a bűnösség megállapítása», ennek a megoldásnak is ellene szól, mert ha egyszer az indulatban való elkövetés a felmentés oka, tehát a Btk. 76. §-ában meghatározott öntudatlan állapot, akkor nincs helye a viszonsértő terhére a bűnösség megállapításának. Visszamarad tehát az a feltevés, hogy a Bv. ehelyütt egy különleges *büntetést kizáró okot* vett fel, mely az első sértő javán a kompenzáción, a viszonsértő javán pedig annak a körülménynek átértékelésén nyugszik, hogy aki mint sértett a rajta esett sérelmet nyomban viszonzza, az — bár bűnös, mert önhatalmulag járt el, de — ha megokolt — *méltányosságából* nem büntetendő.

A részletkérdések közül a következők érdekelnek:

a) Mind a két rágalalmazásnak *büntetendő cselekménynek* kell lennie; ha tehát az egyiknél pl. jogellenesség hiánya címén vagy más okból a büntetendőség ki van zárva (pl. fegyelmi jog gyakorlása a gazda részéről a cseléd irányában; 12 éven aluli egyén által elkövetett rágalmazás), úgy kompenzációnak nincs helye. Ha valamelyik vádlott a Bv. 16. vagy 17. §-a alapján mentesül, a másikra a Bv. 19. §-a nem alkalmazható (*Isák*). A büntetendőség hiánya irreleváns (pl. az egyik sértés tárgyában nem tettett indítvány) és tehát éppúgy nem akadályozza a beszámítást, mint a személyes mentesség (pl. az egyik sértőt mentelmi jog illet s a Ház nem adja ki). Ha azonban az egyik sértés a Btk. 140. vagy 141. §-ába ütközik (király stb. megsértése), úgy a beszámítás nem foghat helyet, mert a hivatkozott szakaszokban leírt deliktumok kiválnak a közönséges becsületsértések közül, a Bv. 19. §-a pedig csak az utóbbiakra vonatkozik (*Finger*).

b) Kell, hogy a két sértés *nyomban viszonzott* legyen, mi alatt

nem a rögtöni, hanem az első alkalom felhasználásával eszközölt az előző sértéssel *okozati viszonyban* álló viszonzás értendő. — A 19. §. alkalmazása tehát nyomtatvány útján elkövetett becsületsértésnél sincs kizárva (ugyanígy *Werner, Illés, Finkey*; ellenkezően a Curia, v. ö. Bjt. 53. köt. 355. l.). Élőszóval elkövetett rágalmazásnak nyomtatvány útján történt viszonzása már nem nyomban viszonzott (Bjt. 64. köt. 68. l., ellenkezőleg a német gyakorlat és *Kronecker, Klöppel*).

c) A kölcsönösség ismérve arra utal, hogy csak a közvetlenül sértett részéről jövő viszonzás esetén lehet szó kompenzációról s ki van zárva a 19. §. alkalmazhatósága, ha pl. a megsértett feleség helyett a férj követ el a sértőn rágalmazást.

d) Ha a feltételek fenforognak, a bíróság megállapítja mindkét fél bűnösségét (Bjogi dtár 18. köt. 24. l., Bjt. 77. köt. 136., 166. l., 78. köt. 42. l.) s ha a két sértés egymást kiegyenlíti, mindkét felet felmenti, ha pedig az egyik sértés, illetve ebből eredőleg az egyik fél bűnössége nagyobb a másikénál, úgy a nagyobb sértés tettesére büntetést szab, a másikat pedig felmenti.

Ha tehát az egyik vádlott nem mondatott ki bűnösnek, a Bv. 19. §-a nem alkalmazható (Bjt. 59. köt. 303. Jogegység érd. h. hat. és megelőzőleg Bjogi Hat. Tára I. köt. 128. l.), miből kétségtelen, hogy a Bv. 19. §-ának alkalmazhatóságához okvetlenül szükséges, hogy mindkét cselekmény vád tárgyává tétessék (Curia v. ö. Bjogi dtár V. köt. 322. l. és 17. köt. 75. l.; a régibb gyakorlat s az irodalomban *Illés, Finkey* ellenkezően); viszont egyik vagy másik félnek e tárgyban előterjesztett kérelme már nem szükséges s a bíróság hivatalból is alkalmazhatja e szakaszt.

e) Kimondotta a Curia, hogy a Bv. 19. §-ának esete nem büntethetőséget kizáró ok, nem büntetés alóli mentességet foglal magában, hanem csak azt engedi meg, hogy a bíró a büntetést az ellen-cselekménnyel törlesztettnek vegye, minélfogva a Bp. 335. §-ának 1. c) pontja alapján semmisségi panasz nem használható (Bjogi Hat. Tára IV. köt. 130. l.); újabban ellenkező határozatokkal is találkozunk (Bjt. 59. köt. 181. l., Bjt. 61. köt. 155. l.).

f) Minthogy a Bv. 19. §-a nem állapít meg jogellenességet kizáró okot, a bűnügyi költségeket meg kell fizetni (Bjogi Hat. Tára 681. l.). Nézetem szerint a nyomtatvány-elkobzás is helyt foghat.

g) Vitás lehet vajjon csak a rágalmazásnak rágalmazással, becsületsértésnek becsületsértéssel való viszonzása esetében nyerhet-e csak alkalmazást a Bv. 19. §-a, vagy akkor is, ha a rágalma-

zás becsületsértéssel, illetve a becsületsértés rágalmazással lett viszonzva. Tekintettel arra, hogy e két cselekmény lényegileg egymástól fokozatilag különbözik, nézetem szerint a kompenzáció mindenik esetben helyt foghat (ugyanígy *Finkey és Heller*).

h) A bírói gyakorlatból ideiktatom még a következő kijelentéseket: e § alkalmazásához viszonzád emelése szükséges (Bjt. 6. köt. 241., 18. köt. 192., ; 344. ; 53. köt. 20. ; 56. köt. 204. l.); ellenkezően *Finkey*, ki szerint csak az első magánvádló elítélése nem történhetik meg az első sértett viszonzádja nélkül (Bp. 23. §); ha az alsóbíróság nyomban viszonzott becsületsértést állapítván meg, vádlottak ellenében a büntetés kiszabását mellőzte, a II. fokú bíróság, bár a vádlottak egyikét a vád alól fel is menti, nincs jogosítva a másik vádlott ellen büntetést kiszabni, ha annak terhére perorvoslat nem használtatott (u. o. 65. köt. 280. l., 78. köt. 60. l.); e § alkalmazása vagy nem alkalmazása miatt nincs helye semmisségi panasznak (u. o. 50. köt. 149., 51. köt. 128., 54. köt. 245., 57. köt. 270., 77. köt. 24. l.)

4. §. A becsületsértés.

1. A becsületsértés vétségét követi el, aki más ellen becstelennítő, lealacsonyító vagy megszegyenítő kifejezést használ vagy pedig ily cselekményt követ el, amennyiben az 1. §. esete nem forog fenn. (Bv. 2. §).

A becsületsértés annálfogva, mert minden becstelennítés, lealacsonyítás vagy megszegyenítés — történjék kifejezés használatával vagy cselekmény elkövetésével — az ember önértetének s ezzel szociális értékének kisebbitésével jár, lényegileg ennek a szociális értéknek megtámadása, illetve veszélyeztetése s ennyiben megegyezik a rágalmazással, melytől főleg abban különbözik, hogy míg a rágalmazás mindig oly tényállítással vagy oly tény híresztelésével követtetik el, mely alkalmas arra, hogy a sértett becsülete mások előtt csökkenést szenvedjen, — addig a becsületsértés csak véleménynyilvánítás vagy közmegegyeztetést maga után nem vonó tényállítás, mely a sértett szociális értékét támadja anélkül, hogy azt mások előtt okvetlenül kisebbitené. A rágalmazás a sértettet kerülő úton, azon a véleményen keresztül éri, melyet róla mások alkotnak, — viszont a becsületsértés, ha nem is formailag, de lényegében közvetlenül sújt le a megtámadottra (*Glaser, Liszt, Finger, Lilienthal*); a becsületsértés tehát mindig sértő, a rágalmazás esetleg csak veszélyeztető deliktum. A becsületsértés sértő jellege abban áll, hogy a tettes a sértettel a benne kialakult hátrányos értékítéletet érezteti. E két vétség

egyébként szubszidiárius egymással, amennyiben becsületsértés csak akkor állapítható meg, ha nem forog fenn rágalmazás, azaz becsületsértésről s nem rágalmazásról van szó, ha az elkövetés tény állításával vagy híreszteléssel történt, de *nem más előtt*, vagy ha az állításban, illetve híresztelésben foglalt tény nem utal bűncselekményre vagy fegyelmi vétségre, nem is vonhat maga után közmegvetést, de egyébként becstelenítő, lealacsonyító vagy megszegényítő.

2 A becsületsértés **elkövetési tevékenysége** kétféle: a) kifejezés vagy b) cselekmény

a) A *kifejezés* fogalma alá tulajdonképpen az érzelmi vagy értelmi természetű lelki mozzanatoknak bármilyen külső nyilvánítása esik és tehát az előszóval, írásban, képben, szoborban, filmen, gramofonlemezen vagy nyomtatvány útján való nyilvánításon kívül az ú. n. kifejezési mozzanatok (arcjáték, testmozdulatok) is; minthogy azonban a törvény a kifejezés mellett a cselekmény szót is alkalmazza, nyilvánvaló, hogy *kifejezés alatt a B. 2. §-a értelmében csak a szavak útján való gondolatnyilvánítást kell értenünk*, míg a *gondolatnak mindenmely más módon való nyilvánítása a cselekmény fogalma alá vonandó*.

A kifejezés tehát *szavakban* formálódik s ezért az ily módon elkövetett becsületsértést *szóbeli becsületsértésnek* (iniuria verbalis) is szokás nevezni. A szóbeli becsületsértés elkövetési módjai az *előszóval* (ide tartozik a dal, a telefonon, rádióon elkövetés is), *írásban* (levél, irat stb. útján) s a *nyomtatvány útján* elkövetett becsületsértés.

b) A *cselekmény* alakjait nem lehet, de nem is szükséges kategorizálni; ide tartozik mindennemű *nem szavakkal* való gondolatnyilvánítás és pedig nemcsak a tevés, hanem a mulasztás is. Egyedül a *tettlegeesség* állítható szembe az egyéb becsületsértő magatartással. *Tettlegees becsületsértés* (iniuria realis) alatt oly becstelenítő stb. cselekményt kell értenünk, mely a sértett testének érintésében vagy bántalmazásában áll anélkül, hogy a cselekmény testi sértésként volna minősíthető (arculütés, fülhúzás, felfricskázás, hajlevágás, kilökés, földhözvágás, kődobás, moslékkel stb. való leöntés, elverés stb. v. ö. a Mutatóban közölt eseteket).

A tettlegees becsületsértés kiemelése csak doktrinális értékű; a bírói gyakorlat tán valamivel súlyosabban bünteti, mint a másnemű cselekménnyel, vagy a kifejezéssel elkövetett becsületsértést; de viszont nem helyesek azok a tudomásom szerint elvett hozott ítéletek, melyek a tett-

leges becsületsértést mindig a Bv. 4. §-ának körébe vonják, mert ott a «fel-tűnően durva» elkövetés minősít mely körülmény minősítő ereje egyfelől a más cselekménnyel, sőt a kifejezéssel elkövetett becsületsértésre is kiterjed, másfelől nincs mindig jelen a tettlegees becsületsértésnél.

3. Úgy a használt kifejezés, mint az elkövetett cselekmény csak abban az esetben tölti be a becsületsértés törvényes fogalmát, ha **becstelenítő, lealacsonyító vagy megszegényítő**. Hogy mikor ilyen egy kifejezés vagy cselekmény, az elvi alapon nem állapítható meg. Mindenesetre ma is talál a Curiának az a kijelentése, hogy: annak a kérdésnek eldöntése, hogy valamely nyilatkozat vagy cselekmény arra nézve, akire nézve tétetett, vagy akinek irányában elkövetetett, meggyalázást (a Bv. terminológiája szerint becstelenítést, lealacsonyítást vagy megszegényítést) foglal-e magában s ennél fogva a Btk. 261. §-a (illetve a Bv. 2. §-a) alá vonható-e, csak az elbírálás tárgyát képező esetben fennforgó összes körülmények gondos mérlegelése alapján történhetik (Bjogi dtár V. köt. 245. l.). Némi *támpontot* ad egyfelől a Btk. M. I.-a, midőn becsületsértésnek minősíti az oly véleményt, ítéletet, mely más becsületében, hírnevében sért, nevetségessé tesz vagy hivatásának teljesítésére szükséges tulajdonságai megtagadása által sért, másfelől az a körülmény, hogy a Bv. terminológiája nyilván kiterjeszti a becsületsértő kifejezés és cselekmény körét, midőn a Btk. 261. §-ának szűkebb «meggyalázó» jelzöt, a szélesebb «becstelenítő, lealacsonyító s megszegényítő» jelzőkkel cseréli fel. A Bv. — mint ezt a M. i. megjegyzi — a személyiségnek az eddiginél sokkalta szélesebbkörű védelmet kíván nyújtani; nemcsak oly szót vagy tettet büntet, mely megvetést juttat kifejezésre, hanem becsületsértésnek minősíti a társadalmi értéknek lényeges elemét tevő tulajdonságoknak megtagadását vagy kétségbevonását, az önérzetnek nevetségessé tétellel való sértő megbántását, sőt a szeméreméretnek megsértését is. Szóval a büntetőjogi védelem tárgya minden oly kifejezés vagy cselekmény, mely az emberi méltóság kisebbitését maga után vonhatja (Curia Bjogi dtár 16. köt. 81. l.). Némileg útbaigazíthatnak a következő irányelvek:

a) A használt kifejezés és elkövetett cselekmény becstelenítő stb. minőségének kérdésében különösen figyelembe veendő a *helyi szokások*, a *szóhasználat*, az *idő*, amikor, a *hely*, ahol s a *körülmények*, amelyek között az inkriminált kifejezés használtatott, illetve a kérdéses cselekmény elkövetetett.

b) Az egyszerű *tiszteletlenség, neveletlenség, illelenség* rendszerint kívül esik a becsületsértés fogalmán. Így a különös tisztelet, nagyrabecsülés külső jeleinek *elmulasztása*, vagy oly magatartás *kifejtése*, amelytől való tartózkodást bizonyos esetben épp a tisztelet nagyobb fokán kíván meg, nem becsületsértés (pl. díszebédnél valakinek nem rangjához méltó elültetése, köszöntés alkalmán szivarzás, olyasvalaki előtt való bemenés vagy kimenés, kit rangjánál, társadalmi állásánál fogva elsőbbség illet stb.), de azzá lesz, mihelyt kifejezetten mint a megvetés eszköze használtatott és a fennforgó körülmények között objektíve is ilyennek mutatkozott. A határvonal csak in concreto húzható meg, de némileg irányadóul szolgálhat *Frank* tétele, mely szerint: ha bizonyos magatartás kifejtése mint a különös tisztelet és nagyrabecsülés kifejezése jelentkezik, úgy annak ellenkezője még nem becsületsértés, mert ebben az esetben inkább a tiszteletlen, neveletlen vagy illetlen magaviselet *tanúsítóján esik fölt*; ha azonban a kérdéses magatartás arra enged következtetni, hogy akivel így bánnak, annak becsülete körül valami hiba van, szóval ha az a magaviselet *annak szociális értékét sérti, kivel szemben alkalmaztatott*, úgy már megállapítandó a becsületsértés. Ezeknek a szempontoknak figyelembevételével dönthetők el — mégis mindig a fennforgó körülményekre tekintettel — azok a vitakérdések, hogy a *gorombaság, nők előtt trágár beszédek folytatása, gúnyolódás, ingerkedés, bosszantás* becsületsértés-e vagy sem. Különösen hangsúlyozom a régiebb irodalomban *Quistorp*-pal, az újabb írók közül *Baral* és *Kohler*-rel szemben, hogy amely magatartás csak bosszant, érzékenyen érint, bántólag hat stb. az még nem becsületsértés. *Kohler* szerint pl. becsületsértés, ha valaki a vénkisasszony kedvence kutyáját megöli, hogy annak fájdalmat okozzon, ha valaki a bálba készülő nő ruháját leönti; *Quistorp* becsületsértést lát fennforogni abban, ha valaki másnak ételbe vagy italába olyasmit kever, mi annak kellemetlenséget okoz, — midőn valaki a díszszónok beszédét elcseni, hogy azt zavarba hozza; *Bar* az ú. n. Fopperei, ingerkedés, fogalma alá vonja, de egyben becsületsértésnek minősíti: a szállóban az ajtó elé kitett cipők elcserélését, a fürdőző parton hagyott ruháinak messzebbre vitelét, a gáz eloltását stb., holott kétségtelen, hogy mindezek a cselekmények csak durva tréfák, esetleg dologrongálások stb., de éppenséggel nem becsületsértők és pedig abból az okból sem, mint azt *Bar* gondolja, mintha ezekkel az elkövető azt akarná kifejezésre juttatni,

hogy az állítólagosan sértett egy figyelembe nem veendő semmisség: «ein nicht zu beachtendes Nichts, eine Art Null».

c) A *rágalmazó minőségű tényállítást mindig becsületsértő és*, ennél fogva az ilyen tényállítást tartalmazó kifejezés használata, amennyiben nem a Bv. 1. §-ában meghatározott módon történt, a becsületsértés tényálladékát állapítja meg. (*Curia*: Bjogi dtár 20. k. 112. 1.)

d) A nem rágalmazó tényállítást, hanem *csupán véleményt vagy ítéletet tartalmazó kifejezés* akkor becsületsértő, ha mást szociális értékében sért, azaz ha oly tulajdonságokat ró fel vagy tagad meg a sértettől, amelyeknek léte, illetve hiánya az egyéniség társadalmi értékére nézve elhatározók, — azaz ha — más irányában a megvetésnek vagy a kisebbitésnek kifejezésére alkalmasak (*Bjogi Hat. Tára* III. köt. 109. 1.).

e) A meggyalázó kifejezéseknek *tréfás vagy élces alakba burkolása* nem zárja ki a becsületsértés vétségének tényálladékát (*Bjogi Hat. Tára* IV. köt. 119. 1.).

f) Az a körülmény, hogy valamely kifejezés feltételes alakban használtatik, nem zárja ki a Bv. 2. §-ának tényálladékát, ha a nyilatkozat összefüggő tartalmából az tűnik ki, hogy a tettes a sértettet oly egvén gyanánt akarta jellemezni, kitől a feltétel megvalósítása kitelik; ily esetben — úgy mond a *Curia* (*Bjogi dtár* I. köt. 199. 1.) — a meggyalázás (becsületsértés) éppúgy fennforog, mintha feltétlenül mondatott volna (v. ö. még u. o. IV. köt. 118. 1.). Ha azonban a feltételes véleménynyilvánítás csak mint valamely cselekmény erkölcsi minőségére vonatkozó általános ítélet jelentkezik (pl. «ha A. ezt megteszi vagy megtette, akkor csalo») *Frank* példája), úgy természetesen nincs szó becsületsértésről. *Heller* megkísérli egyfelől a «becsületsértő», másfelől a szerinte rokonjelentőségű «lealacsonyító és megszegényítő» kitételeket elvi alapon megkülönböztetni. Szerinte a becsületsértő kifejezés (gazember, hitvány), illetve becsületsértő cselekmény (arculütés) *objektíve* (korra, állásra tekintet nélkül) becsületsértők, — a lealacsonyító s megszegényítő kifejezés vagy cselekmény *szubjektív* vonatkozásúak (az egyik személlyel szemben lealacsonyítók, a másikkal szemben nem). Részemről nem oszthatom e felfogást. Nézetem szerint objektív vagy abszolút jellegű becsületsértő kifejezés, illetve cselekmény nincs (nem becsületsértő pl. a negédességből tréfálkozva vagy a színpadon használt bármily durva kifejezés). Annak a kérdésnek eldöntésénél, hogy valamely kifejezés becsület-

sértő-e : objektív mérték nem alkalmazható (*Olshausen*). A három jelzőhöz fűződő minőség nézetem szerint megközelítően így különböztethető meg : 1. a *becstelenítő* kifejezés vagy cselekmény értéktől *megfosztani*, 2. a *lealacsonyító* azt *kisebbiteni*, 3. a *megszégyenítő* azt *hátrányosan érinteni* alkalmas cselekmény.

4. A Bv. életbelépése előtti idő bírói gyakorlatából álljanak itt a következő kijelentések : meggyalázás, ügyvédrel azt állítani, hogy felének livrés inasa (Bjogi dtár I. köt. 314. l.); a munkásnyűző kifejezés, egy munkásokat foglalkoztató iparosra meggyalázó (Bjogi dtár II. köt. 103. l.); írói plágiummal vádolni, tárgyilag meggyalázó, mert az azt a gyanúsítást foglalja magában, hogy az illető másnak szellemi munkáját sajátítja el és idegen érdemekkel kéri, ez pedig közfelfogás szerint az írói becsület kisebbitése (u. o. 304. l.); a queruláns kifejezés meggyalázó, mert közönséges értelemben querulánsoknak azok nevezetnek, kik kórságos elme-állapotukból kifolyólag a hatóságok által üldözötteknek vélik magukat ; ez megfelel a szó orvostani jelentésének is, mert az elmekórban a quæran-oiát az örületnek esetei közé sorozza és egyik hatását az egyén erkölcsi hiányosságában állapítja meg (u. o. 380. l.); azzal szemben, aki társadalmi állásánál és tudományos képzettségénél fogva a műveltségnek egy bizonyos fokát elérte, a «műveletlen» kifejezés használata meggyalázást foglal magában (Bjogi dtár III. köt. 202. l.); «éhes hentes» iparossal szemben meggyalázó kifejezés, mert az a gyanúsító értelme, hogy az a vételárnak meg nem felelő minőségű árút szolgáltat ki (u. o. 372. l.); részrehajlósággal, vagyis a leglényegesebb bírói kötelesség megsértésével való gyanúsítás, valamint az egyik bíróságnak a másikkal való kicsinylő szembeállítás oly gáncs, mely a meggyalázás fogalmának megfelel (Bjogi dtár V. köt. 177. l.); elhult macskának más címére postacsomagban való elküldése meggyalázó cselekmény (Bjt. 58. köt. 162. l.); «Prozess-hansel» nem meggyalázó kifejezés, mert csak azt jelenti, hogy az illető szeret perlekedni, mi nem képezi az egyéni érték kisebbitését (Bjt. 59. köt. 54. l.); «taknyos» kifejezés meggyalázó (u. o. 167. l.); az az állítás, hogy valaki társadalmi bojkott alá vétett becsületsértő (u. o. 125. l.); minden oly ténynek ok nélküli felhánytor-gatása, mely azt, akire vonatkozik, a társadalomban elfoglalt állásának megfelelő szereplésében és hivatásában feszélyezheti, vagy annak a tár-sadalmi körnek, amelyben él, elhidegülését eredményezheti : becsületsértés ; annak állítása tehát, hogy valaki törvénytelen születésű : becsületsértés (Bjt. 60. köt. 161. l.); egy asztaltársasághoz tartozó egyénnek abból a tár-saságból való nyilvános kiutasítása feltétlenül meggyalázó, mert annak a személynek egyéni értékét és becsületérzését mélyen sértheti (Bjt. 61. köt. 235. l.); «elzüllött ember» meggyalázó kifejezés (u. o. 156. l.); egy harmadik személyhez intézett az a felhívás, hogy ez dobja ki a sértettet, erre nézve becsületsértés (Bjt. 62. köt. 190. l.); kétértelmű szó használata esetén vádlott nem védekezhetik azzal, hogy ő a szót nem a becsület-sértő értelemben használta (u. o. 81. l.); másnak vizelettel való szándé-kos leöntése meggyalázó cselekmény (Bjt. 63. köt. 189. l.). (V. ö. még *Mutató* 363. l.).

Az újabb bírói gyakorlat köréből a következő kijelentések közlésére szorítkozom : bárkire nézve becsületsértés, ha valamely állatot az ő nevé-n szólítanak (Bjt. 75. köt. 5. l.); gúnyosan csipős, túlzó bírálat — ha a büntetőjog által megszabott korlátokon belül marad — nem becsületsértés, még akkor sem, ha a bírált egyént kellemetlenül és érzékenyen érinti is (u. o. 77. köt. 83. l.); közhivatalnok, ki alárendeltjét tetteleg bántalmazta, becsületsértést követ el (u. o. 70. köt. 48. l.); «vöröspártolás» becsületsértés (u. o. 68. köt. 189. l.); egy korábbi gyilkosságra célozva, bizonyos egyénre tett az a nyilatkozat : «ennek is ott kellene lógnia, ahol a másoknak», becsület-sértés (u. o. 77. köt. 131. l.); kimondotta legutóbb a Curia, hogy nem valósul meg becsületsértés azáltal, hogy a férj a neje által tett bevásárlá-sokért való anyagi felelősség elhárítása céljából közlésezi, hogy neje tőle különváltan él s a neje által a különválás alatt eszközölt bevásárlásért az anyagi felelősséget nem vállalja, mert ez a különválva élő nőre nem is meg-szégyenítő, becstelenítő vagy lealacsonyító, de még csak arra sem alkalmas, hogy a nőnek társadalmi megbecsülését csökkentse (u. o. 79. köt. 94. l.). Oly kifejezés használata, mely mind nyelvtani, mind közhasználati érteleme szerint megalázó és gúnyos lekicsinylést jelent, kimeríti a becsületsértés fogalmát (Bjogi dtár 10. köt. 164. l.); becsületsértés és nem hatóság elleni erőszak, midőn a tettes kezének ütése emelésével akadályozta a hatóság közegét hivatásának jogszerű gyakorlásában (Bjogi dtár 10. köt. 247. l.).

5. A becstelenítő stb. kifejezésnek és cselekménynek egyfelől *jogellenesnek*, másfelől *szándékosnak* kell lennie. A jogellenesség ismérvéről, illetve ennek hiánya esetében a büntetlenségről alább egybefoglalóan részletesen ; a *szándékot* illetően pedig utalok a rágalmazásnál fent mondottakra (v. ö. 25. l.). Elég tehát, ha a tettes tudja, hogy akaratlagos kifejezése vagy cselekménye a sértett irány-ban becstelenítő stb. ; különös *sértési célzat* (animus iniurandi) itt sem kell (így a Curia állandó gyakorlata, v. ö. legutóbb Bjogi dtár IV. köt. 65. l., V. köt. 322. l. és Bjt. 65. köt. 94. l., u. o. 73. köt. 38., 189. l., 75. köt. 153. l. ; 76. köt. 111. l.).

6. Tevékenységi eredménye a becsületsértésnek sincs, mely-nek kísérlete tehát nem képzelhető, annál kevésbbé, mert e vétség rendszerint pillanatnyi deliktum ; de különben is a becsületsértés vétségének kísérletét a törvény nem rendeli büntetni s így a kérdés nem is jelentős. A *befejezettséghez* a becstelenítő stb. cselekmény elkövetése, illetve a becstelenítő kifejezés oly módon történt használata szükséges, hogy azt vagy a sértett vagy más : látó-, illetve hallószervei útján érzékelté legyen (Köhler ezzel az uralkodó nézettel szemben azt vitatja, hogy a becsületsértés csak akkor van befejezve, amikor a meggyalázó kifejezést a sértett tudomásul vette)

[A Curia egy ízben kijelentette, hogy mindaddig, míg a becsületsértő kifejezéseket tartalmazó levél a vádlott birtokában van, a nélkül, hogy az

a sértettnek vagy a kívülágnak tudomására jutna, addig a vádlott a becsületsértő kifejezést még nem használta, nem alkalmazta a sértett ellen, mert ez a becsületsértő kifejezésnek a sértett, vagy arra nem illetékes harmadik személy előtt történt kijelentését feltételezi (Bjt. 64. köt. 91. l.).

7. A halmazat kérdését illetően ismételtlen figyelmeztetnünk kell a becsületsértésnek más büntetendő cselekményekkel szemben való *szubszidiárius* jellegére, mely oda vezet, hogy amikor a kérdéses tényálladék a becsületsértés törvényes fogalmán keresztül a rágalmazás vagy a testi sértés törvényes fogalmát is betölti, úgy ezekben a becsületsértés abszorbeálódik; ha azonban a szóban forgó tényálladék a becsületsértésen kívül, illetve a mellett illeszkedik bele más bűncselekmény törvényes fogalmának kereteibe, úgy anyagi halmazat, illetve többség állapítandó meg.

A Curia gyakorlatából kiemeljük a következő elvi kijelentéseket: ha egy kifejezés több ember becsületét sérti, ez anyagi halmazat (állandó gyakorlat); ha valamely kifejezés rágalmazó és becsületsértő, csak rágalmazás állapítandó meg (állandó gyakorlat); testi sértés közben elkövetett becsületsértés abba beleolvad (állandó gyakorlat); a hatóság elleni erőszak alkalmán elkövetett becsületsértés külön nem jön figyelembe, hanem abba beleolvad (Bjt. 31. köt. 161., 265. l.; a kérdés vitás, Illés a Curia szellemében, Finkay ellenkezőleg; legutóbb a Curia is anyagi halmazatot vett fel: Bjt. 61. köt. 142. l. és Bjogi dtár 12. köt. 191. l.); már a magánlak-sértés, személyes szabadság megsértése s többször zsarolás esetén is anyagi halmazatot állapított meg a Curia, midőn egyidejűleg becsületsértés is követtetett el (*Mutató*), viszont kimondotta legutóbb a Curia, hogy zsarolás mellett becsületsértés nem állapítható meg azon az alapon, hogy a bűnvádi feljelentéssel kapcsolatban bűncselekmény elkövetése is állítatott (Bjt. 67. köt. 345. l.); — a hatóságsértést (kbt. 46. §) viszont a becsületsértés abszorbeálván, a judikatúrában együttes fennforgás esetén mindig csak az utóbbi állapítható meg (Bjt. XVI. köt. 248. l.); ha a tetteges becsületsértés kölcsönös és nyilvánosan követtetett el, a kbt. 75. §-ába ütköző verekedés kihágása állapítandó meg (állandó gyakorlat; v. ö. *Mutató, Illés*). Kimondotta újabban a Curia, hogy az izgatás büntetése nem olvad bele az ugyanazon alkalommal elkövetett becsületsértés (Bjt. 68. köt. 294. l.), hogy a hadsereg elleni becsületsértés nem olvasztja magába az ugyanazon alkalommal a hadsereg egy tagja ellen elkövetett becsületsértést (u. o. 77. köt. 84. l.), hogy becsületsértés megállapítása esetében ugyanazon kifejezések miatt nem lehet hitelrontást megállapítani (u. o. 70. köt. 59. l.); a választójog büntetőjogi védelméről szóló 1913: XXIII. t.-c. 12. §-ának 1. bek.-ben meghatározott vétség és a becsületsértés összefüggésére v. ö. *Zehery* megbeszélését s az ott közölt curiai ítéletet, Bjt. 79. köt. 25. l.; kimondotta a Curia legutóbb, hogy a katonaság elleni izgatással kapcsolatosan a katonaság ellen használt becsületsértő kifejezések az 1921: LIII. t.-c. 5. §-a szerinti izgatással anyagi halmazatban a becsületsértés tényálladékát is megvalósítják (Bjt. 79. köt. 30. l.).

8. A becsületsértés büntetése ezerhatszáz pengőig terjedhető pénzbüntetés (Bv. 4. §. 1. bek.).

Minősített esetekben a büntetés: hat hónapig terjedhető fogház és kétezernegyszáz pengőig terjedhető pénzbüntetés (Bv. 4. §. 2. bek.); e minősített esetek ugyanazok, mint a rágalmazásnál (v. ö. fent 29. l.) egy hozzáadással; a most meghatározott súlyosabb büntetés alá esik tehát a becsületsértés:

1. ha a cselekményt sajtó útján vagy egyébként nyilvánosan követték el (Bv. 3. §. 2. bek. 1. p.);

2. ha a törvény által alkotott testület, bizottsága vagy tagja, hatóság, közhivatalnok, törvényesen bevett vagy elismert vallásfekezeti lelkésze a sértett és a sértés hivatásuk gyakorlására vonatkozik (Bv. 3. §. 2. bek. 3. p.);

3. ha a cselekményt aljas indokból követték el (Bv. 3. §. 2. bek. 3. p.);

4. ha a sértés feltűnően durva (Bv. 4. §. 2. bek.); idevágólag megjegyzendő, hogy ez a minősítő körülmény elvileg független attól, vajjon az elkövetés szóval vagy tettel történt-e (M. i.); feltűnően durva lehet a szóbeli becsületsértés is, viszont nem okvetlenül feltűnően durva a tetteges becsületsértés; feltűnően durva lehet a sértés tartalmánál, módjánál, eszközénél, alakjánál fogva, helye okából, a sértettnek kiléte, személyes körülményei miatt, a sértettnek és a tettesnek egymáshoz való viszonya folytán stb.; feltűnően durvának minősített a következő sértés: «a hadsereg körül van véve rablókkal, tolvajokkal, gazemberekkel . . . tolvaj, rabló a hadsereg s nem ér egy rakás sz . . . t» (Bjt. 69. köt. 149. l.); továbbá a 12. évét alig betöltött leánygyermeken erőszak vagy fenyegetés alkalmazása nélkül elkövetett fajtalanság (Bjogi dtár 11. köt. 112. l.).

5. még súlyosabb büntetés és ugyan nyolc naptól egy évig terjedhető fogház és húsz pengőtől kétezernegyszáz pengőig terjedhető pénzbüntetés alá esik a Bv. 5. §. 2. bek.-e alapján a becsületsértés, ha a cselekményt a törvény által alkotott testület, bizottsága vagy tagja, hatóság vagy közhivatalnok ellen (az eredeti szöveg kiigazításának oka ugyanaz, mint a rágalmazás e minősített eseténél; v. ö. fent 33. l.) hivatásuk gyakorlására vonatkozólag sajtó útján követték el (Bv. 5. §. 1. bek. és 3. §. 2. bek. 2. pont).

9. a büntetés kiszabásánál helyütt is figyelembe jön a retortión és a méltányosság értékelésén alapuló *kompensációnak* a Bv. 19. §-ában meghatározott az a rágalmazással kapcsolatban már

ismertetett szabálya, mely szerint: *a nyomban viszonzott kölcsönös rágalmas vagy becsületsértés esetében a bíróság a bűnösség megállapítása mellett felmentheti mindkét vádlottat vagy csak azok egyikét a büntetés alól* (e rendelkezéssel kapcsolatos fent kifejtett megállapítások e helyütt is érvényesek, v. ö. 34. l.).

10. A becsületsértés büntetőjogi értékelésénél még egy *büntetést kizáró okot* vesz fel a törvény, midőn a Bv. 18. §-ában így rendelkezik: *Ha a becsületsértés elkövetésére a sértettnek jogellenes, kihívó vagy botrányt keltő viselkedése adott okot, a bíróság a bűnösség megállapítása mellett felmentheti a vádlottat a büntetés alól.*

A törvénynek ez a rendelkezése lényegileg ugyanazon a megfontoláson nyugszik, mint amelynek alapján a Bv. 19. § a esetében (nyomban viszonzott kölcsönös rágalmas vagy becsületsértés) a sértett nem esik eshetőleg büntetés alá annak ellenére, hogy a sértővel szemben rágalmas vagy becsületsértést követett el. A felmentés indoka a méltányossági szempont érvényesülése (v. ö. fent 35. l.). A M. i. szerint ugyanis: amily feltétlen erkölcsi és jogi követelmény a becsület ellen irányuló bűncselekménynek erőlyes megtorlása, éppoly félreismerhetetlen kívánalma a büntetőjogi igazságosságnak, valamint a célszerűségnek és *méltányosság*nak, hogy a konkrét eset elbírálásánál tekintettel lehessen a bíró oly körülményekre, amelyek a cselekményt emberileg magyarázzák, igazolják, menthetővé és meghocsáthatóvá teszik. A mindennapi életben nem ritkák az oly esetek, amelyekben valakinek jogellenes, kihívó vagy botrányt keltő viselkedése háborít fel valakit erkölcsi vagy jogi érzésében oly mélyen, hogy becsületsértő nyilatkozatra vagy pedig becsületsértő cselekményre ragadtatja el magát. Méltatlankodás okozta felhevülés a legfegyelmetesebb természetű embert is belesodorja ily kitérésbe. A jogrenden ejtett sérelmet ilyenkor is helyre kell állítani. A bíróság megállapítja tehát vádlott bűnösségét, de hatalmában áll, hogy vádlottat a büntetés alól felmentse. Nyilvánvaló ezekből s a Bv. 19. §-a kapcsán kifejtettekben (v. ö. fent 34. l.), hogy nem retorzió alapultó kompenzációról, nem is erős indulatban elkövetett s tulajdonképpen a Btk. 76. §-a alapján nem beszámítható becsületsértésről van szó (a bűnösség ugyanis megállapítandó; közbevetőleg megjegyzem, hogy amennyiben bizonyítottan a beszámítási képességet kizáró erős felindulásban történt az elkövetés, úgy a felmentő ítélet nem a Bv. 18. §-ára — *nyomban viszonzott rágalmas vagy*

becsületsértés esetében pedig az ily indulatban cselekvő viszonzóértő javára nem a Bv. 19. §-ára — hanem a Btk. 76. §-ára alapítandó és tehát ilyenkor a bűnösség megállapítása mellőzendő), hanem a törvény által engedélyezett méltányossági értékelésről, mely a bűnösség megállapítása mellett a büntetés mellőzéséhez vezethet. A Bv. 18. §-ában meghatározott körülmény jogi természetét tekintőleg ezeknél fogva *büntetést kizáró ok* (*Finkey* büntethetőséget kizáró, *Bernolák* jogellenességet kizáró körülménynek minősíti; helyesen, de különösebb megokolás nélkül *Heller*, ki szerint: a mentesség csak a büntetés kiszabására vonatkozik).

A részleteket illetően a következő megjegyzésekre szorítkozom:

1. A Bv. 18. §-a alkalmazásának *feltétele*: a sértettnek jogellenes, kihívó vagy botrányt keltő viselkedése. Mindenekelőtt hangsúlyozni kívánom, hogy a sértést kiváltó előzmény a sértettnek *bármilyen* viselkedése lehet, amennyiben az provokáló jellegű; lehet tehát becsületsértés vagy rágalmas formájában leleltkező cselekmény is, kivéve, ha erre *nyomban viszonzotként* követtetett el az inkriminált becsületsértés (ily esetben ugyanis a speciális jellegű 19. § alkalmazandó; a Bv. 18. §-a veendő viszont az esetleges felmentés alapjául, ha az okul szolgáló előzmény megvalósítja ugyan a becsületsértés vagy rágalmas tényálladékát, de valamely okból nem büntethető, vagy azt a rákövetkező becsületsértéstől hosszabb időköz választja el, melynél fogva az elkövetett becsületsértés nem minősíthető nyomban viszonzottnak).

2. A jogellenes, kihívó vagy botrányt keltő viselkedésnek *nem kell okvetlenül a sértő személye ellen irányulnia*. Az sem szükséges, hogy az a sértőnek közvetlenül valamely érdekét támadja. Elég, ha a sértett megtámadja vagy hántja a sértőnek erkölcsi érzését, vagy ha az közvetlenül másnak erkölcsi felfogásába ütközik oly súlyosan, hogy méltánylást érdemlő felháborodást kelt (pl. gyermekkínzás, állatkínzás, v. ö. M. i., vagy tisztességes nő jelenlétében trágár, szemérmes sértő beszéd folytatása vagy ilyen cselekmény elkövetése, pl. vizelés stb.).

3. Hogy mikor *jogellenes, kihívó vagy botrányt keltő* az okul szolgáló viselkedés, azt az eset körülményei szerint dönti el a bíróság. A sértőnek esetleges túlérzékenysége vagy túlzott becsvágya természetesen nem részesíthető elismerésben, nem lehet irányadó e tekintetben különösen a sértett egyéni felfogása (ugyanígy *Heller*). Helyesen mondotta ki legutóbb a *Curia*, hogy a sértettnek viselkedése csak abban az esetben tekinthető oly jogellenesnek, bot-

rányt keltőnek vagy kihívónak, mely a Bv. 18. §-ának alkalmazását vonhatja maga után, ha erre a viselkedésre nem a másik fél adott olyan okot, amely a sértett viselkedését legalább is megérthetővé teszi (Bjt. 79. köt. 96. l.). Ha tehát a sértett felháborodása jogos volt és a viselkedése vagy fellépése a jogos felháborodás indokolta keretek között maradt, akkor nem lehet szó arról, hogy ez a viselkedés olyan jogellenes, kihívó vagy botrányt keltő volt, mely a becsületsértés vétsége miatt elítélt másik félnek a büntetés alól való felmentését indokolhatná.

4. Vitás, vajjon kell-e, hogy a sértés nyomban kövesse a botrányt keltő viselkedést? Heller azon az alapon, hogy a törvényhozó a sértőnek a felháborodás által okozott lelkiállapotát kívánta elismerésben részesíteni, a kérdésre igenlően felel; így a Curia is némely esetben (nem alkalmazható a 18. §, ha a cselekményt nem a bántalmaztatás miatt előállott felindulásban, hanem napok múltán követték el; Bjt. 70. köt. 264., 76. köt. 76. l.); újabban viszont elvi érveléssel mondotta ki a Curia, hogy a 18. § alkalmazásának nem feltétele a rögtönösség, vagyis az, hogy a sértés nyomban kövesse a botrányt keltő viselkedést; csupán az szükséges, hogy a sértettnek jogellenes, kihívó vagy botrányt keltő viselkedése adott legyen okot a becsületsértés elkövetésére; határt szabhat ennek mégis a sértett viselkedése és a sértés bekövetkezése közt lefolyt idő nagysága (Bjt. 78. köt. 40. l.). Így Isaák is. Részemről az utóbbi nézethez csatlakozom, annál is inkább, mert lehetetlen feltenni a törvényről, hogy ha a rögtöni kapcsolatra akarta volna szorítani a 18. § alkalmazhatóságát, ezt valamiként kifejezésre ne juttatta volna, mint azt a nyomban következő 19. §-ban megtette.

[5.] Kiemelem még a joggyakorlatból, hogy a büntetés alóli felmentés nem vonja maga után az ítélet közzétételének mellőzését (Bjt. 78. köt. 40. l.), sem a bűnügyi költségek megfizetése alóli mentesülést (Bjt. 58. köt. 233. l.), sem a kártérítésben marasztalás mellőzését, mert ezek a bűnösség megállapításának jogkövetkezményei (Bjogi dtár 20. k. 32. l.); a 18. § alapján a járásbíró által hozott felmentő ítélet fellebbezéssel megtámadható (Bjt. 69. köt. 153. l.); e § téves mellőzése vagy téves alkalmazása a Bp. 385. §. 2. p.-ban meghatározott semmisségi ok (u. o. 69. köt. 153. l.); e § alkalmazása kérdésében semmisségi panasz nem érvényesíthető; a felsőbbíróság azonban e § alapján hozhat felmentő ítéletet (u. o. 77. köt. 172. l., 78. köt. 42. l.); e § alapján érvényesített semmisségi panaszt a Bp. 385. §. 1. c) pontjára kell alapítani (u. o. 77. köt. 166. l., 78. köt. 40. l.); a Bv. 18. §-a csak a becsületsértésre vonatkozik s a rágalmazásra ki nem terjeszthető (Bjogi dtár 11. köt. 269. l.).

5. §. Hatóság előtti rágalmazás.

A Bv. 1. §-ában meghatározott rágalmazással szemben a törvény Rágalmazás hatóság előtt címen *különálló* bűncselekményt vett fel a Bv. 20. §-ában, melynek szóhangzata szerint: *vétséget követ el, .. aki valakit hatóság előtt bűnvádi vagy fegyelmi úton büntethető cselekmény elkövetésével kellő ténybeli alap nélkül vádol, ha őt gondatlanság terheli és vádja nem bizonyul valósnak.*

Ez a cselekmény mintegy áthidalja a Btk. 227. §-ában meghatározott hamis vád s a Bv. 1. §-ában leírt rágalmazás törvényes fogalmai között levő területet; a hatóság előtti rágalmazás ugyanis kiegészítő cselekménye a hamis vádnak, a rágalmazás pedig a hatóság előtti rágalmazás irányában szubszidiárius. Ha a tényálladék nem tölti be a hamis vád törvényes fogalmát, mert pl. nem bizonyítható, hogy a tettes a sértettet *tudva* vádolta hamisan, úgy még mindig szóba jöhet a hatóság előtti rágalmazás szakaszának alkalmazhatósága, — ha viszont ez utóbbi vétség törvényes fogalmának elemei közül hiányzik valamelyik a tényálladékból, pl. nem hatóság előtt történt a vádolás, úgy nincs kizárva az egyszerű rágalmazás fogalmának megállapítása (ellenkezően a Curia: A Bv. 20. §-a alá eső vétségnek a Bv. 1. vagy 2. §-a alá eső vétségek egyike sem kiegészítő cselekménye; a cselekményeknek ez a két csoportja egymástól nemcsak eltérő jogi természetű, de eltérő perkezeltet is igényel, s így az esetben, ha a Bv. 20. §-a alapján indított eljárásban a Bv. 20. §-át a bíróság — valamely tényálladéki elem hiányában — megállapíthatónak nem találja, nem térhet át a Bv. 1. vagy 2. §-ára mint kiegészítő vagy helyettesítő szakaszra, hanem a vádlottat fel kell mentenie; Bjogi dtár 20. k. 75. l.).

E cselekmény elsősorban az igazságszolgáltatás ellen irányul és csak másodsorban a becsületértéknek sérelme vagy veszélyeztetése (Bv. M. i.)

Ez a törvényes fogalom a Btk. eredeti javaslatában a hamis vád fejezetének bűncselekményei között foglalt helyet. Az eredeti szöveg így hangzott: *«Vétséget követ el, aki a vád valótlanágát nem tudva, más hatóság előtt bűncselekménnyel vagy fegyelmi vétséggel vádol.»* Ezzel az elhelyezéssel a javaslat szerkesztője annak a gondolatnak adott kifejezést, hogy amint a szándékos hamis tanuzás és hamis eskü összefügg a gondatlanságból elkövetett hamis tanuzással és esküvel, azonképpen a meghatározott vétség mint gondatlanságból elkövetett hamis vád lényegileg a szándékos hamis vádnak válfaja, azzal tehát egy fejezetbe tartozik. A kép-

viselőház igazságügyi bizottsága azonban nem osztotta ezt a felfogást, mert úgy látta, hogy a hamis vád bűncselekményénél a védett jogtárgy az állami igazságszolgáltatás zavartalan menetéhez fűződő érdek lévén, az ezt sértő cselekménynek az igazságszolgáltatás meghamisítására kell irányulnia, mit a tettes azáltal ér el, hogy egy ártatlan ember alaptalan elítélését célozza, következképp, amely cselekménynél az objektív valótlan-ság mellől hiányzik ez a szubjektív hamisság, ott nem az igazságszolgáltatás tisztaságán, hanem a bevádolt egyén jóhírnevén esik sérelem, miért is e vétség a rágalmas és becsületsértés fejezetébe való. Ennek megfelelően az eredeti szöveg módosításával a rágalmaszt s ennek minősített esetét meghatározó 258. és 259. §-ok után a 260. § a következőleg rendelkezett: *«Rágalmaszt követ el, ... aki mást valamely hatóság előtt büntethető cselekmény elkövetésével vádol, ha vádja valótlanul bizonyul és a hamis vád büntette vagy vétsége jenn nem forog».*

Ezzel az elhelyezéssel s még inkább a Btk. 260. §-ának éppen nem szabatos meghatározásával a törvényhozó: e rendelkezés gyakorlati alkalmazói előtt elhomályosította a bűncselekmény benső természetét. A most közölt szöveg — mint a Bv. M. i.-a megállapítja — a kételyeknek és ingadozásoknak kifogyhatatlan sorát nyitotta meg a bírói gyakorlatban. Hogy csak a kirívóbb ellentéteket említsem: az egyik felfogás szerint a feljelentőt mindannyiszor el kell ítélni, valahányszor a vádlottat felmentették vagy az eljárást ellene megszüntették, — a másik felfogás szerint viszont az elítélésnek csak akkor lehet helye, ha megállapítást nyert a feljelentő által előadott tények valótlan-sága. Volt bírói ítélet, mely abból, hogy a Btk. 260. §-a a vád valótlan-ságának bizonyítottságát kívánja meg, azt következtette, hogy a hatóság előtti rágalmaszt törvényes fogalmát betöltő tényálladék teljességéhez formaszzerű büntető vagy fegyelmi eljárás lefolytatása szükséges, amit lezár a bevádolt egyén ártatlanságát bizonyító határozat; ezzel szemben a másik nézet szerint a bizonyítás nemcsak formaszzerű eljárás eredményével, de más úton is eszközölhető. Az egyik nézet azt vallotta, hogy a «büntethető cselekmény» kifejezés a bűncselekménynek és a fegyelmi vétségnek összefoglaló elnevezése; a másik nézet összefüggésbe hozta e kifejezést a büntethetőséget kizáró okok fennforgásának hiányával. Sok vitás kérdés merült fel a valóság bizonyítása, az indítványosság és illetőleg a felhatalmasztás körül is. Vitás maradt mindvégig az a kérdés is, vajjon szándékos vagy gondatlan cselekmény-e a hatóság előtti rágalmasztás. Az egyik felfogás szándékos cselekménynek minősíti azt s az itt megkívánt szándék lényegét abban a tudatban véli felismerni, hogy a feljelentett tény alkalmas büntető eljárás megindítására, a tettes azonban nem akarja egyenesen és határozottan ezt az eredményt előidézni, hanem csak tudja, hogy az okvetlen beálló hátrány esetleg ártatlan egyént sújthat; szóval e felfogás szerint e helyütt a szándék mint dolus eventualis jelentkezik; — a másik felfogás gondatlanságból elkövetett vétségként minősíti e cselekményt s azt vitatja, hogy a 260. § alapján az a vádlott bűnös, ki mint feljelentő könnyelműen, felületesen, elhamarkodottan emelt vádat.

A Bv. 20. §-a mindezeket az ellentéteket jórészt kiküszöbölte, úgy hogy amely ingadozó volt a Btk. 260. §-a alapján kifejlődött judikatúra, olyanpíra egyöntetűnek mondható az ma.

Sorra véve e vétség ismérveit, főleg azokra kell ügyelnünk, melyek a hatóság előtti rágalmaszt a két határos deliktum — egyfelől a hamis vád, másfelől a rágalmaszt — törvényes fogalmaitól megkülönböztetik.

1. *Passzív alanyai* a hatóság előtti rágalmasztásnak csak azok lehetnek, kik ellen a hamis vád is elkövethető, tehát: élő, egyénileg meghatározott, illetőleg felismerhetővé tett személyek (v. ö. fent 7., 11. l.). A név megjelölése nem szükséges, a költött személy bevádolása azonban nem esik a Bv. 20. §-a alá. Jogi személy s általában kollektív egység passzív alanyként nem szerepelhet, mert ezek bűncselekményt nem követhetnek el (v. ö. mégis a St. 42. §-át) s így ilyenek elkövetésével jogilag nem is vádolhatók. Az ellenük elkövetett ilyenmü cselekmény tehát csak egyszerű rágalmasztásként büntethető.

2. *Az elkövetési tevékenység* a törvény szavai szerint abban áll, hogy a tettes valakit hatóság előtt bűnvádi vagy fegyelmi úton büntethető cselekmény elkövetésével vádol. A vádláson nemcsak a perjogi értelemben vett s a vádemelést magában foglaló fellépés, hanem mindaz a működés értendő, mely büntető vagy fegyelmi hatáskörrel bíró hatóság eljárását megindítani alkalmas (ugyanígy Bernolák, Finkey, Heller, Isaák). Vádolás tehát a feljelentés s a magánindítvány előterjesztése is, illetőleg minden oly bejelentés, melynek büntető vagy fegyelmi eljárás megindítása lehet a következménye (Curia: a városi képviselőtestülethez interpelláció alakjában indított indítvány a városi ügyésznek bűncselekmény miatti megbüntetése iránt megállapítja a hatóság előtti rágalmasztás vétségét; Bjt. 16. köt. 98. l.). Hogy szóval vagy írásban történik-e a vádolás, az a törvényes fogalom nézőszögéből irreleváns. Kérdés lehet azonban, vajjon csak a saját elhatározásból fakadó fellépés esik-e ide, vagy az az eset is, amikor felhívás folytán (pl. tanukihallgatás alkalmán) vádol valaki mást? A hazai gyakorlatot s részben az irodalmat (Illés) is megtévesztette a németbirod. btk. 164. §-a nyomán (mely az Anzeige kifejezést használja a rokon hamis vád fogalom meghatározásában) kialakult nézet (Frank, de ellenkezően Binding, Heilborn), mely az önkéntesség ismervét kívánta meg (így a Curia is a hamis vádnál: Bjt. 9. köt. 113. l.; hatósági felhívás folytán tett nyilatkozat esetén e § nem alkalmazható: Bjt. 29. köt. 293. l.). Nézetem szerint ez a felfogás nem helytálló, mert a törvény a «vádol» kifejezést minden megszorítás nélkül használja (helyesen az újabb gyakorlat, melynek során

kifejezésre jut, hogy: a vádló tények felhozása a hatóság előtt való kihallgatás alkalmával és védekezésül is történhetik; Bjogi Hat. T. 4. köt. 349., 608. l.; ellenkező nézetten *Bernolák* s *Heller*. A feljelentésre kötelezett (Bp. 87. §) vagy a vád képviselőjében eljáró hatóságnak hivatali cselekménye már nem esik a Bv. 20. §-a alá, hanem eshetőleg mint a hivatali köteleesség megszegése minősül (ugyanígy *Heller*). Vádolás egyébként csak akkor forog fenn, ha a fellépés célja büntető vagy fegyelmi eljárás megindítása volt (Bjt. 63. köt. 126. l.).

A bírói gyakorlatból kiemelem még a következő kijelentéseket: e cselekmény tényálladási eleme a bűnvádi vagy fegyelmi eljárás megindításának célzata (Bjt. 69. köt. 152. l.); e vétség megállapított annak terhére, ki a honvédelmi miniszterhez intézett beadványában állított olyan tényeket, amelyek valósága esetében a sértett körjegyző bűnvádi, esetleg fegyelmi úton büntethető volna (Bjt. 70. köt. 96. l.); e cselekményt követi el az, aki árvaszéki hites szakértőről az árvaszékhez intézett beadványban állít bűnvádi vagy fegyelmi eljárás alapjául szolgáló tényeket (Bjt. 77. köt. 119. l.); beadvány akkor is ideeshetik, ha abban bűnvádi eljárás megindítása kifejezetten nem is kéretett (Bjt. 27. köt. 229. l.); olyan feljelentés is ideesik, melyben a tettes csak gyanújának adott kifejezést meghatározott személy ellen (Bjt. 53. köt. 212. l.); a perorvoslat használata is lehet vádolás (Bjogi dtár 9. köt. 37. l.); hivatalos jelentés által nem követhető el e cselekmény, hanem esetleg hivatalos hatalommal való visszaélés vagy fegyelmi vétség (Bjt. 54. köt. 157. l.)

3. A hatóság fogalmát illetően, mely előtt a vádolásnak történnie kell, hogy a Bv. 20. §-a alkalmaztassék, a Hv. (1914: XL. t.-c.) 1. §-a irányadó (v. ö. fent 32. l.); az itt meghatározottakon kívül ideesik minden közhivatalnoknak és az ügyvédeknek fegyelmi hatósága, valamint a mérnököknek (1923: XVII. t.-c. 41. §) fegyelmi bírósága, továbbá a törvény alapján alakított választott bíróság is (Hv. 1. §. 2. bek.).

A bírói gyakorlatot illetően v. ö. Mutató I. köt. 397. l.; nem hatóság: az államvasut igazgatósága (de van ellenkező döntés is, v. ö. Bjogi dtár 6. köt. 280. l.), a vasuti hivatal, az egyházi felsőbbség, a püspök, az egyházi consistorium, az ezredparancsnokság; — ezzel szemben bíróság: a közszéki gyűlés, a postaigazgatóság, az ügyvédi kamara fegyelmi hatósága, a közoktatásügyi miniszter tanárra vonatkozó állítások tárgyában, a postai fegyelmi bíróság; — kimondotta a Curia, hogy megállapítandó a Bv. 20. §-ba ütközés akkor is, ha a feljelentés abban eljárni hatáskörrel nem bírő hatóság előtt tétetett meg (Bjt. 65. köt. 25. l.).

4. A vádolás tárgya: *bűnvádi vagy fegyelmi úton büntethető cselekmény*. Ha az imputált cselekmény csak közmegejtésre szol-

gálhat okul, a Bv. 20. §-a nem alkalmazható (*Finkey*), — amint-hogy ki van zárva annak alkalmazása abban az esetben is, ha a ténykörülmények előadásából vagy csoportosításából kitűnőleg beszámítást vagy büntethetőséget kizáró ok címén a cselekmény nem esik büntetés alá, így, ha a feljelentés úgy szól, hogy A. örültségi rohamában megölte B.-t (Btk. 76. §), hogy C. négy évvel ezelőtt elkövette a párviadal vétségét (Btk. 106. § ut. bek.; az elévülési idő 3 év; Bjt. 32. köt. 212. l.); vagy midőn a szolgálatadó feljeleníti cselédjét, hogy az hat hónappal ezelőtt öt meglopta (Btk. 112. §; az indítványi határidő három hónap) stb. Szó lehet azonban ilyenkor rágalmazásról vagy becsületsértésről. Nem elegendő tehát, hogy a vádolás bűnvádi vagy fegyelmi eljárásra vezessen, mert ha ez azon a címen, hogy a cselekmény nem büntethető, felmentést eredményez: a Bv. 20. §-ának feltétele nem forog fenn (Bjt. 29. köt. 293., 35. köt. 71., 37. köt. 357. l.).

Az itt szóbanforgó feltétel pozitíve imígyen írható körül: hatóság előtti rágalmazásról akkor van szó, ha valaki hatóság előtt emelt vádjában *oly ténykörülményeket ad elő*, amelyek valamely büntethető cselekmény vagy fegyelmi vétség törvényes fogalmát betöltik s nem tartalmaznak oly elemeket, melyekből a büntethetőség megszűnté következik.

A vádolás során hiányzó jogi minősítés vagy ennek téves volta közömbös. Így ha a feljelentő csak tényeket említ, de nem utal arra, hogy azok lopásként minősülnek — vagy azokat sikkasztás vádjába foglalja: a Bv. 20. §-ának alkalmazását misem akadályozza.

Megjegyzem még, hogy a «cselekmény» kifejezésen nemcsak a tettesi, hanem a *bűnrészesi tevékenység* is értendő, következésképpen a bűnrészeséssel való vádolás is ideesik (*Heller*).

5. További eleme a hatóság előtti rágalmazás törvényes fogalmának, hogy a tettes *vádja ne bizonyuljon valóznak*.

Idevágólag figyelmeztetnem kell arra a különbségre, mely e vétség szóbanforgó eme kellékének a Btk. 260. s a Bv. 20. §-ában adott meghatározása között mutatkozik. A Btk. 260. §-a szerint a tényálladék csak akkor teljes és illetőleg csak akkor tölti be a törvényes fogalmat, ha a vád *valótlannak bizonyul*, ami annyit jelent, hogy a vádaskodóval szemben kellett megkísérelni annak bizonyítását, hogy a vád valótlan, ami ha sikerült: a vádoló bűnösnek mondatott ki, ellenkező esetben felmentetett. A judikatúra némi ingadozás után állandóan arra az álláspontra helyezkedett, hogy nem elég a bevádolt egyén felmentése, illetve az ellene indított eljárásnak megszüntetése, mert ebből még nem következik a vád valótlanlansága,

hanem kell, hogy bizonyítva legyen a valótlanság (Bjogi Hat. Társ. 4. köt. 115. l., Bjogi dtár 2. köt. 354., 7. köt. 310., 358. l.), és pedig vagy a bevádolt egyén ellen indított formaszervi büntető vagy fegyelmi eljárást lezáró s annak ártatlanságát kimondó határozatban, vagy — s az újabb gyakorlat beérte ezzel is — bármily más módon (így kimondotta a Curia, hogy a hatóság előtti rágalmazásnak nem ismerve, hogy a vád folytán a bevádolt személy ellen a büntető vagy fegyelmi eljárás megindítottassék: Bjogi dtár 2. köt. 211. l., tehát adott esetben meg volt állapítható a bűnösség, amikor a postaiszolgálat a postamesternek bizonyítványokkal támogatott igazoló nyilatkozatából a vád valótlanságáról meggyőződött: Grill dtár 8. köt. 389. l. 1086. sz.).

A Bv. 20. §-a szerint nem kell, hogy a vád valótlannak bizonyuljon, elég, ha az nem bizonyul valósnak. E meghatározásból kitetszőleg mindenekelőtt megjegyezni kívánom, hogy a bizonyítás vádjának valóságát tekintőleg a vádaskodó tetteit terheli. Ha tehát sikerrel bizonyít, és pedig akár az ellene folyó rágalmazási perben, akár a bevádolt sértett ellen megindított büntető vagy fegyelmi eljárás során, úgy felmentendő, — ha ellenben akár nem tudja, akár nem akarja vádjának valóságát bebizonyítani, úgy bűnösnek mondanó ki (*Finkey*: A magyar anyagi büntetőjog jelen állapota című művének 117. lapján értelemzavaró elírási vagy sajtóhiba csúszott be; azt hiszem, szerző azt akarta mondani, hogy: «a tettes csak akkor nem menekül..., ha ... nem volt képes bizonyítani állításának valóságát»). A mondottakból folyólag előfordulhat, hogy a tettes objektíve való tényekre alapította vádját, de mert e valóság nem bizonyult be: mégis büntetendő, — ha ténybeli alap nélkül vádolt s gondatlanság terheli. Viszont — mint a M. i. helyesen jegyzi meg — ha a vád elbírálására irányuló eljárás során felmerült adatokon felül még merülnek fel oly adatok, amelyek a vád tárgyi valóságát igazolják, ilyenkor nem lehet büntetni, bár a vádló kellő ténybeli alap nélkül vádolt és őt gondatlanság is terheli.

Mínt hogy tényálladási elem, hogy a vád valósnak ne bizonyuljon, nyilvánvaló, hogy a valóság bizonyítását megengedő vagy kizáró szabályok e helyütt figyelmen kívül maradnak és tehát a bizonyítás minden esetben helyt foghat, sőt tulajdonképpen a bíróságnak kötelessége meggyőződést szerezni a vádban konkretizált tények valóságáról (helyesen: *Finkey*).

6. Még két alanyi elemre utal a Bv. 20. §-a. Kell, hogy a tettes a) kellő ténybeli alap nélkül vádoljon és hogy őt b) gondatlanság terhelve.

a) Kellő ténybeli alap nélkül akkor történt a vádolás, ha a tettesnek nem volt elegendő számú vagy nyomatékú oly tényköri-
méről tudomása, mely adatmennyiség vagy minőség megfelelő
hírtel kelthetett fel benne a bevádolt sértett bűnösségére (pl. csak szállongó hírre támaszkodott, vagy a sikkasztás vádját merőben arra alapította, hogy a sértett autót tart).

b) Gondatlanság terheli a vádolót, ha a tudomására jutott tények valóságát nem vizsgálja meg, vagy a csekély számú és nyo-
matékú tényköri-ményeket elegendőnek tartja vádjának alapjául.

Ez a bűnösségi elem az, mely élesen elkülöníti a hatóság előtti rágalmazást a hamis vádtól s a büntetés alá nem vonható határos tényálladéktól. A vádló képzetvilágát tekintőleg ugyanis a következő három eset lehetséges: 1. a vádló egyén tudomással bír a vád objektív hamisságáról s mindennek dacára megteszi feljelentését, előterjeszti indítványát, szóval hatósági eljárás megindítására alkalmas lépéseket tesz; ily esetben hamis vád forog fenn, melynek lényege a rosszhiszemű vádolás; 2. a vádló személy nem bírt ugyan tudomással a vádba tett tények valótlanságáról, de egy kis utánjárással, tőle elvárható gondossággal meggyőződhetett volna arról, — mindazonáltal vádat emelt; ez a jóhiszemű, de gondatlan vádolás a hatóság előtti rágalmazás jellemzője; végül 3. amennyiben a hatóság előtt vádat emelt személy nem tudta, de — a megkívánható, sőt tán ki is fejtett utánjárás dacára — meg sem is tudhatta, hogy vádja valótlannak, szóval ha az jóhiszemű és óvatos, úgy nincs büntetendő cselekmény.

Hatóság előtti rágalmazásról ezekhez képest akkor van szó, midőn a tettes egyszerű gyanúra vagy könnyelmű következtetésre alapítja vádját s a helyett, hogy kísérletet tenne a vád valóságának megnyugtató alapjai felkutatása iránt jóhiszeműen bár, de elhamarkodottan s kellő meggondolás híján nyomban a hatóság beavatkozását idézi fel.

A bírói gyakorlatból kiemelem a következő ítélési indokolásokat, illetve megállapításokat: A vétkesség csak annak a terhére állapítható meg észszerűleg, aki más a hatóság előtt a köteles gondosság mellőzésével vádolt. A feljelentőt nem terheli a gondatlanság akkor, ha azt valóban létező s beigazolható oly gyanúok alapján eszközölte, amelyeket az illeték és hatóság is elegendőnek tartott a további eljárásra, s eszerint gondatlanul csak az vádol, aki oly további gyanúok alapján emel vádat vagy tesz feljelentést, melyek beigazolást nem nyernek, mert csak az ily jog-sértő vádaskodásnál állapítható meg, hogy a köteles gondosság mellőzött. Es ez elvi alapul annál inkább elfogadandó, mert ha az ekként kör-

vonalozott gondatlanság körén kívül eső minden oly vád büntetve lesz, mely beigazolást nem nyer, ez arra vezethetne, hogy a büntetendő cselekmények pusztá óvatosságból fel ne fedeztessenek (Grill dtár VIII. köt. 391. l.). Kimondotta a Curia, hogy vádlottnak a nyert gyanúkok alapján joga volt ugyan gyanúját a bűnvádi eljárás megindítása céljából az illetékes hatósággal közölni, de azon tett, hogy sértettet gyanúja alapján határozottan vádolta és megbüntetését kérte, a hatóság előtti rágalmazást megállapítja (Bjogi dtár r. f. II. köt. 215. l.), kimondotta továbbá, hogy vádlott jogosítva volt a nála történt kártétel tettesének kipuhatolása céljából adatokat gyűjteni, valamint ezek alapján a sértett ellen támadt gyanúját az adatok megjelölésével a községi jegyző előtt kifejezésre hozni, és midőn ezt tette, ezzel büntetendő cselekményt el nem követett (u. o. 216—217. l.). Állandó gyakorlat, hogy csak a könnyelmű és gondatlan vádolás állapítja meg a hatóság előtti rágalmazás tényálladékát (újban: Bjogi dtár r. f. II. köt. 327. l., VI. köt. 367. l.); régebbi ítéleteiben rosszhiszeműséget kívánt a Curia, legújában azonban kijelenti, hogy: a jóhiszeműség nem zárja ki a hatósági előtti rágalmazást, mert ezen vétség főalkateleme éppen a jóhiszemű, de meggondolatlan vádaskodás (Bjt. 62. köt. 2. l.); a jóhiszeműség csak akkor zárja ki a bűnösséget, ha a feljelentés olyan adatok vagy bizonyítékok alapján és mérlegelésével történt, amelyek a feljelentett büntetendő cselekmény megtörténtét méltán valószínűnek tüntették fel. (Bjogi dtár r. f. VII. köt. 95. l.).

7. Kísérlete a hatóság előtti rágalmazásnak mint gondatlanságból elkövetett cselekménynek fogalmilag van kizárva. A cselekmény be van végezve az eljárás megindítására alkalmas vádolás előterjesztésével; a bevégeztség nézőszögéből közömbös, vajjon a hatóság megindította-e az eljárást vagy sem (Bjogi dtár 1912. évf. 56.).

A bűnrészességet illetően (mely fogalmilag nincs kizárva, v. ö. Tankönyvem I. köt. 280. l., ellenk. Finkey és Heller) a társ-tetteség és bűnsegély elhatárolása ütközik néha nehézségbe; irányadóul fogadhatók el e tekintetben a bírói gyakorlatban kifejezésre jutott következő tételek: tettes, ki a beadványt megcsináltatja és postára teszi, ellenben aki a beadványt megírja, habár a beadás az ő érdekében is történik és ő is belegeyezett a beadásba, az csak mint segéd bűnös (Bjt. VIII. köt. 339. l.; de legutóbb is kimondotta a Curia, hogy aki a feljelentést más részére írásba foglalja, a hatóság előtti rágalmazásban nem tettestárs, hanem segéd, Bjt. 65. köt. 59. l.).

A halmazati kérdéseket illetően a bírói gyakorlat nyomán a következő tételeket állapíthatjuk meg: ugyanazon személy ellen ugyanazon alkalommal, vagy bár külön, de összefüggő alkalmakkor előterjesztett többrendbeli vád mint egy hatóság-előtti rág-

almazás bírálendő el (Bjt. XX. köt. 249. l.); ha a sértett személyek száma több, úgy anyagi halmazatban annyi hatóság-előtti rágalmazás állapítandó meg, ahány a bevádolt személy (Grill dtár VIII. köt. 393. l.). Egy ízben kimondotta a Curia, hogy aki ugyanazon büntetendő cselekmény elkövetésével, mellyel valakit hatóság előtt rágalmaz, sértettet két tanu jelenlétében a hatóságon kívül is gyanúsítja, a hatóság előtti rágalmazáson kívül nem követ el még becsületsértést is, mivel vádlott ezzel csak azt fejezte ki, amit a hatóság előtt is elmondott (Bjogi dtár r. f. III. köt. 130. l.); ezen álláspont következetes keresztülvitele mellett — jegyzi meg helyesen a határozat közlője — a hatóság előtt elkövetett rágalmazás büntetlenségét biztosít in infinitum menő számú becsületsértés elkövetésére; nézetem szerint ilyenkor anyagi halmazat állapítandó meg. Máskor kijelentette a Curia, hogy rágalmazó tényállításoknak több ember jelenlétében elmondása s ugyanazon tényeknek a hatóságnál való feljelentése anyagi halmazatot állapít meg (Bjogi Hat. Tára IV. köt. 110. l.). Ugyanannak a rágalmazó tényállításnak elbeszélése és feljelentése a rágalmazás és hatóság előtti rágalmazás halmazata (Bjt. 38. köt. 20. l.).

8. A hatóság előtti rágalmazás büntetése: egy évig terjedhető fogház és négyszáz pengőig terjedhető pénzbüntetés.

6. §. Meghalt embernek vagy emlékének meggyalázása.

1. A meghalt ember ellen becstelenítő, lealacsonyító vagy megszegőnítő kifejezés használata, illetőleg oly tény állítása, mely valóság esetén közmegegyezést idéz elő: nyilván büntetést érdemlő cselekmény. Az ily cselekménynek e minőségét minden modern büntetőtörvénykönyv fel is ismeri s arra megfelelő büntetést rendel kiszabni. Az egyes törvényhozási munkálatok között azonban a cselekmény jogi természete s büntetőjogi értékelése tárgyában eltérések mutatkoznak. Így: a) a törvénykönyvek egyik csoportja egyszerűen kiterjeszti a becsületet sértő cselekményeket pönalizáló rendelkezéseket azokra az esetekre, melyekben a sértett meghalt ember (így a belga, hollandi, norvég és portugál btk., a svájci javaslat és az 1927. évi német javaslat); b) egy másik csoport csak akkor büntet, ha az elkövetett sértés egyben a meghalt ember hátramaradottjait is érinti (így a spanyol, orosz btk-ek, a francia sajtótörvény, az angol és amerikai jog; az angol jog szerint a büntethetőség feltétele a tettes részéről annak tudása, hogy sértő cselekménye «to throw discredit on living person» Stephen), c) végre egy harmadik csoport (így a németbirod. btk. és a Bv. 22. §-a) sui generis deliktumként fogja fel e vétséget, mely a meghalt ember jóhírnevének megtámadásán keresztül a visszamaradottak kegyeletérzését sérti.

2. Közelebbi fogalmi meghatározást a törvény nem ad, mert csak annyit mond, hogy: a meghalt embernek vagy emlékének meggyalázása vétség (Bv. 22. §). Ebben a kijelentésben csupán tevékenységi tárgy és az elkövetési cselekmény van megjelölve s így a törvényes fogalom többi eleme és magának a vétségnek jogi természetete egyedül következtetés útján állapítható meg.

3. A vétség jogi természetét illetően eltérők a felfogások.

a) Az egyik nézet szerint a meghalt ember meggyalázásával annak a családnak becsületén esik sérelem, amelyhez az illető tartozott (Hälschner, Liszt, némileg Kohler, ki szerint «ein Residuum des Individualrechts des Verstorbenen» tovább él s a sértés tulajdonképpen ezt az élő hozzátartozókra átszállt jogi védelmet érdemlő és igénylő jogot sérti; így kifejezetten Hirschberg).

b) Elégé elszigetelt az a másik felfogás, melynek követői (Hess, Amster, Spieler, bizonyos határig Liepmann) azt vitatják, hogy e cselekmény a meghalt ember jóhírnevének, becsületének sérelme (Liepmann: «in diesem Sinne kann also auch der Ruf eines Toten gefährdet . . . also auch der Tote beleidigt werden»). Némileg így a Btk., melynek a 273. §-hoz fűzött M. i. — a holtak emléke ellen intézettnek minősíti e cselekményt.

c) Az uralkodó nézet szerint a kegyeletérzés a jogtárgy, mely valószínű jelleggel bír s az elhalt hozzátartozóiiban kél életre (Olshausen, Meyer—Allfeld, Binding, Lobe, Wachenfeld, nálunk Finkey).

d) Újabban az az irány erősödik, mely két jogtárgy sértését ismeri fel a deliktumban és pedig egyfelől a család becsületének, másfelől a kegyeletérzésnek sérelmét (Frank, Geyer). Így a Bv. M. indokolása, mely szerint: e cselekmény következtében «a megholt emlékének tisztelete által érdekelt személyek kegyeletérzése, sőt bizonyos mértékig ezeknek a becsülete» szenved sérelmet (így Heller).

Részemről ez utóbbi felfogáshoz csatlakozom, mégis némi korrektívummal, illetve — figyelemmel a Bv. 22.§-ának szóhangzatára — valamelyes hozzáadással. Mindenekelőtt vitán kívüli tételként emelem ki, hogy semmi esetre sincs itt szó az elhalt ember jóhírnevének vagy becsületének sérelméről, mert e javak csak élő személyhez fűződnek (v. ö. fent 7. l.), — viszont ha vannak az elhaltak oly hozzátartozói, kik az elhalttal bizonyos szociál-etikai egységet alkotva, az annak terhén kialakuló közvélemény során a hátrányos társadalmi értékelés káros hatásait érzik vagy szenvedik el, úgy nyilván ezeknek jóhírnevén és illetőleg becsületén

esik csorba; sértve van azonban a legtöbb esetben azoknak a visszamaradottaknak kegyeletérzése, kiket szorosabb szálak fűznek az elhalthoz. A «de mortuis nil nisi bene» elve ennyiben a büntetőjogi érdekvédelem síkjára lendül. Kérdés: van-e sértett jogtárgy és illetőleg büncselekmény, ha a meggyalázott megholtnak semmiféle (a Bv. 23. §-ában meghatározott magánindítványra jogosult) hozzátartozója (előd, gyermek, unoka, testvér, házas-társ) nincs? Helyesen mutat rá Finkey, hogy ilyenkor a halott emlékéen esik sérelem, «amit ok nélkül gyalázni a művelt társadalom tisztességi (conventionalis) szabályaiba ütközik»; az emlék mocsoktalan megőrzéséhez fűződő általános emberi érzület minden-esetre jogi védelemre méltó érdek s így az azt sértő cselekmény, különösen ha alkalmas arra, hogy széles rétegekben recenzust keltsen, a büntetést érdemlők közé tartozik, ám a Bv. nem tette magáévá e felfogást, mert a 22. §-ban meghatározott vétséget magánindítványra üldözendő deliktumnak minősíti; ha tehát nincs magánindítványra jogosult, úgy nem indulhat meg az eljárás s nincs mód a cselekményt büntetni (így Gerland). Igaz ugyan, hogy a Bv. 23. §-a értelmében e vétség esetében «rendszerint» indítják meg magánindítványra a bűnvádi eljárást, ám e kitétel nyilván csak arra utal, hogy amikor a rágalmozás vagy becsület-sértés felhatalmozás alapján üldözhető, vagy azt a Bv. 23. §. 2. bekezdésében felsorolt indítványtételre jogosult személyek valamelyikének törvényes képviselője követte el: úgy a 22. §-ban meghatározott vétség hivatalból üldözendő. De lege ferenda megfontolást érdemel, hogy legalább a feltűnően durva módon elkövetett meggyalázás esetében, amennyiben az közbotrányt okoz (v. ö. Btk. 190. §), nem kellene-e e vétséget a hivatalból üldözendők közé iktatni.

4. A Bv. 22. §-ában meghatározott vétség törvényes fogalmának elemei a következők:

a) A cselekmény elkövetője lehet bárki, tehát azoknak bármelyike is, kik indítványtételre jogosultak (előd, gyermek, unoka, testvér és házas-társ). Ilyenkor azonban kérdés, vajjon figyelemmel a Btk. 113. §-ának utolsó bekezdésére, nem hivatalból indítandó-e meg a bűnvádi eljárás? Helyes felelethez jutandó, mindenekelőtt megállapítani kívánom, hogy a 113. § csak abban az esetben rendeli el a bűnvádi eljárásnak hivatalból való megindítását, ha «a sértett fél ellen ennek törvényes képviselője vagy gondnoka követte el» a vétséget, — ám a Bv. 22. §-ában meghatá-

rozott vétséggel sértett fél nem a megholt ember, hanem a visszamaradottak becsületének, általában a kegyeletérzésnek és illetőleg a halott emléke iránt tartozó köteles tiszteletnek érdekei által bizonyos egységgé összefűzött egyének (kiknek zárt körét a Bv. 23. §-a a magánindítványra jogosultak felsorolásával határozza meg). A kérdés tehát csak akkor merülhet fel, amikor a sértett érdeket képviselő egyének mind olyanok, kik a Btk. 113. §-ának első bekezdése értelmében saját személyükben indítványtételre nem jogosultak s a cselekményt az követi el, ki ezeknek törvényes képviselője és kívül a Bv. 23. §-ában említett személyek közül már nincs senki (pl. az elhalt nő ellen gyalázó kifejezéseket használ a férj, s a nőnek csak egyetlen gyermeke van, ki azonban 16-ik életévét még nem töltötte be). Ilyenkor nézetem szerint hivatalból indítandó meg az eljárás, még akkor is, ha a cselekményt elkövető törvényes képviselő egyike azoknak, kik a Bv. 23. §-a értelmében indítványtételre jogosultak, mert ebben az esetben ugyan ő is sértett, de ez a minősége nem adhat alapot a volenti non fit iniuria elv alapján a büntetlenségre, amennyiben kívül mások is sérelmet szenvedtek.

b) Az *elkövetési tevékenység* a meggyalázás, melyen a helyes felfogás szerint oly cselekmény értendő, amely — ha élő személy ellen követetett volna el — rágalalmazásként vagy becsületsértésként volna büntetendő. Erre utal különben a Bv. 22. §-a, midőn a büntetés kiszabásánál a Bv. 1—5. §-ait rendeli figyelembe venni. A meggyalázás lehet tehát rágalmozó tényállítás (v. ö. fent 17. l.), beestelenítő, lealacsonyító vagy megszegyenítő kifejezés, illetőleg ilyen — a hullán vagy a halottkultusz céljaira szolgáló dolgokon elkövetett — cselekmény (v. ö. fent 39. l.).

c) A *tevékenységi tárgy*, mely ellen a meggyalázás irányul: α a megholt ember, vagy β) annak emléke. Időtlen időig védeni a tevékenységi tárgyakon keresztül a jogtárgyat nem lett volna helyes, nemcsak azért, mert bizonyos idő múltán a családi érdek, a kegyeletérzés s a halott emléke iránti tisztelet elhalványul s jogvédelmet nem igényel, de azért sem, mert, mint a Btk. M. i.-a megjegyzi: «a holt a történeté, mely joggal bír arra, hogy kegyelet és érzékenység nélkül is, de igazságosan ítéljen bevezgett élete fölött». Ezért a törvény korlátot szab s az indítványtételre jogosultak körének meghatározásával közvetve kimondja azt is, hogy e cselekmény csak addig minősül bűncselekménnyé, míg az elhaltnak elődje, gyermeke, unokája, testvére vagy házastársa él.

Minthogy a *királysértésről* rendelkező 1913:XXXIV. t.-c. 2. §-a speciális jellegű s amúgy sem különböztet élő és meghalt király között, a helyes felfogás szerint a király vagy királyi ház elhalt tagja ellen elkövetett sértés nem a Bv. 22. §-a, hanem a fent idézett rendelkezés, illetőleg a Btk. 141. §-a alá esik (így a *Curia*: Grill dtár 8. köt. 208. l., s a 259. sz. jogegységi határozat: Bjt. 54. köt. 244. l., v. ö. még Bjt. 77. köt. 144. l.; itt a *Curia* kimondotta, hogy: a meghalt király ellen törvényes uralkodása idejével és uralkodásával kapcsolatban elkövetett sértő cselekmény az 1913:XXXIV. t.-c. 2. §-a szerint büntetendő, — ellenben az elhalt királynak nem korábbi uralkodásának idejére, uralkodói tényeire, törvényes királyi minőségére vonatkozólag elkövetett sértő cselekmény a Bv. 22. §-a alá esik; — helyesen *Isaák*; ellenkezően, azaz a Bv. 22. §-ának alkalmazandóságát vitatva *Illés, Buza, Finkey, Heller*).

A törvény ugyan csak elhalt embert említ, mindazonáltal a holtánnyilvánított is ideesik (*Olshausen, Binding, Gemmingen*).

d) A cselekmény a Btk. 75. §-ához képest csak *szándékosan* elkövetve büntetendő. A szándékot illetően megjegyzendő, hogy a tettesnek rendszerint tudnia kell, hogy a meggyalázott halott, ebbeli tévedése mindazonáltal csak annyiban változtat a minősítésen, hogy ha az élő holtak tudja: a körülményekhez képest becsületsértésért vagy rágalmozásért felel, ha pedig nem tudja, hogy akit sért, az már meghalt, úgy a Bv. 22. §-a alapján büntetendő (v. ö. fent 7. l.; a német bírói gyakorlat ily esetekben egyáltalában nem büntet s e gyakorlatot helyesli *Frank, Gerland, Olshausen*).

e) A valóság bizonyításáról, a magánindítványról s felhatalmazásról alább szólok.

5. E vétség *büntetése* a Bv. 1—5. §-aiban foglalt megkülönböztetések szerint állapítandó meg (Bv. 22. §), tehát ha a cselekmény élők ellen elkövetve

a) rágalmozás lenne, a büntetés hat hónapig terjedhető fogház és ezerhatszáz pengőig terjedhető pénzbüntetés, de

b) nyolc naptól egy évig terjedhető fogház és húsz pengőtől kétezerhatszáz pengőig terjedhető pénzbüntetés 1. ha a cselekményt sajtó útján vagy egyébként nyilvánosan, 2. ha a sértett életében a Bv. 3. §. 2. bek. 2. pontjában említett hivatalt viselt s a sértés hivatásának gyakorlására vonatkozik; 3. ha a cselekményt aljas indokból követték el;

c) ha a cselekmény élők ellen elkövetve becsületsértésként minősülne, a büntetés ezerhatszáz pengőig terjedhető pénzbüntetés;

d) ha a cselekmény sajtó útján s hivatásának gyakorlására vonatkozólag oly meghalt ellen követetett el, ki életében a Bv. 3. §. 2. bek. 2. pontjában meghatározott hivatalt viselt, a büntetés rágalmozás esetén nyolc naptól két évig terjedhető fogház és húsz pengőtől háromezerkétszáz pengőig terjedhető pénzbüntetés, — becsületsértésnek minősíthető cselekmény esetén pedig nyolc naptól egy évig terjedhető fogház és húsz pengőtől kétezernegyszáz pengőig terjedhető pénzbüntetés.

7. §. A hitelrontás.

1. A hitel, valamint a hitelképesség és a becsület nem függenek össze szükségképpen, mert bár igaz, hogy úgy a hitelnek, mint a hitelképességnek alapja bizonyos fokig az erkölcsi és társadalmi érték teljessége, és ahhoz sem fér kétség, hogy a vagyoncél elérésének a leghatásosabb vagyoni erő mellett is nélkülözhetetlen szubjektív biztosítékai: a megbízhatóság, a szavahihetőség, az üzleti jártasság, a szorgalom, a takarékoság, azaz a jellem és a társadalmi munkamegosztásból folyó kötelezettségek elvégzésére való képesség, — mindazonáltal, minthogy a mai közfelfogás általában nem tekinti becsületlenítőnek, lealacsonyítóknak vagy megszegyenítőnek a magánjogi kötelezettség teljesítésére való képességnek vagy készségnek hiányát, a becsületsértés és rágalmozás büntetés alá helyezésével a hitelhez, illetve hitelképességhez fűződő jogi érdek — külön rendelkezés hiányában — büntetőjogi védelemben csak annyiban részesül, amennyiben a hitelt vagy hitelképességet támadó cselekmény egyszersmind a becsületsértés vagy rágalmozás törvényes fogalmát is betölti. A Btk. e jogi érdekét sértő cselekményt egyáltalában nem pönalizálta (a németbírod. btk. 187. §-a bünteti azt, ki jobb tudomása ellenére másról oly valótlan tényről állít vagy terjeszt, mely alkalmas «dessen Kredit zu gefährden»), s így a hitelnek és hitelképességnek bármily durva megsértése *mint ilyen* nem volt büntetés alá vonható. Már pedig, mint a Bv. M. i.-a helyesen jegyzi meg: a mai pénz- és hitelgazdaságra alapított forgalomban a vagyoncél elérése és az elérhetőség foka a vagyon felől rendelkezőnek nem csupán, sőt nem is elsősorban személyes értékétől, hanem attól a bizalmtól függ, amellyel a nagyközönség a vagyon felől rendelkezőnek vagyoni teljesítőképessége és teljesítőkészsége iránt viseltetik. A hitel és hitelképesség ezeknél fogva a becsületsértéstől és rágalmozástól függetlenül és különállóan annyival is inkább igényelnek büntetőjogi védelmet, mert az e jogtárgyakat sértő cselekmények a vállalati tevékenységet s általában a gazdasági életet nem kis mértékben zavarják, sőt meg is béníthatják, minélfogva csak helyeselhető, hogy a Bv. *Hitelrontás* címen új bűncselekményt kreált s minden oly tényállítást, mely a gazdasági életben megkívánt tisztesség kétségbevonásával

a hitel veszélyeztetését s a hitelképesség csökkentését idézi elő, büntetni rendel.

Jogi természetét tekintőleg e bűncselekmény első vonalon gazdasági érdekét sértő s így rendszertani szempontból azokhoz a deliktumukhoz áll közel, melyek a tisztességtelen versenyről szóló 1923. évi V. t.-cikkben nyerik szabályozásukat, ha mégis a Bv. vette fel azt, ez azért történt, mert az 1914. évi XLI. t.-c. alkotásakor sürgető szükség parancsolta e cselekménynek büntetéssel fenyegetését, viszont akkor a gazdasági életnek és az üzleti forgalomnak alapjául szolgáló tisztességes verseny biztosítására irányuló törvény csak előkészítés alatt állott (Bv. M. i.) A német btk. javaslata már mellőzi is e vétséget, mert a tisztességtelen versenyről szóló 1896. évi máj. 27-iki törvény 7. §-a azt — bár szűkebb keretek között — időközben megfelelő büntetés alá helyezi (v. ö. *Lilienthal, Kohler* s a hitelrontás történeti, dogmatikai és kritikai nézőszögből való részleteire: *Passow: Die Kreditgefährdung des § 187 StGB. in historischer, dogmatischer und kritischer Darstellung, 1902*).

2. A hitelrontás vétségének *törvényes fogalmát* a Bv. 24. §-a következőleg határozza meg: **Vétséget követ el, aki akár valótlan tény állításával vagy híresztelésével, akár pedig valamely tényre közvetlenül utaló valótlan kifejezés használatával valakinek hitelét veszélyezteti vagy hitelképességét csökkenti.**

A törvényes fogalomnak megbeszélést kívánó elemei a következők:

a) A *jogtárgy*, mely lényegileg nem egyéb, mint a *gazdasági tisztességhez fűződő érdek*. A gazdasági tisztesség érintetlensége, mely minden — bármilyen gazdálkodást folytató és tehát vagyoncél elérésére törekvő — személynek eminens érdeke, alapozza meg egyfelől a *hitelt*, melyen a vagyoni teljesítőképességbe vetett bizalom értendő, — másfelől a *hitelképességet*, mely nem más, mint tárgyilag megalapozott lehetőség a hitel igénybevételére. A cselekmény közelebbi tárgyai tehát a hitel és a hitelképesség. Hogy a cselekmény e jogtárgyakon keresztül sérti-e még a becsületet is, az a hitelrontás vétségének fogalma szempontjából közömbös (de ily esetben eshetőleg anyagi halmazatban állapítandó meg a két deliktum; ellenkezően *Curia: Bjt. 70. köt. 59. 1.*). Így az uralkodó felfogás, melynek körében csak annyiban mutatkoznak árnyalatteli eltérések, hogy míg némelyek szerint a vagyon a sértett, illetve veszélyeztetett tárgy (*Meyer-Allfeld, Olshausen, Wachenfeld*), mások úgy vélik, hogy e mellett egyszersmind a becsület gazdasági jellegén is sérelem esik (*Liszt: «Wirtschaftliche Seite der Ehre»*).

Minthogy a hitel és hitelképesség nemcsak a természeti személyekhez s ezek sorában is nemcsak az üzleti életben szereplő

kereskedőkhöz, iparosokhoz, vállalkozókhoz stb. fűződő állapot, illetve lehetőség, hanem minden gazdálkodó alanyt érdekel, következéskép a hitelrontás vétségének sértettje a természeti személyeken kívül bármely gazdálkodó *jogi személy* is lehet, még olyan is (pl. alapítvány), mely ellen becsületsértés nem követhető el (v. ö. fent 9. l.; ugyanígy *Frank, Oelhausen*).

b) Az *elkövetési tevékenység* háromféle lehet: *α*) tény állítása, *β*) tény híresztelése vagy *γ*) valamely tényre közvetlenül utaló kifejezés használata. A *tény-állítás* és *tény-híresztelés* fogalmait illetően a rágalalmazásnál szereplő hasonló kifejezések tárgyában mondottak irányadók (v. ö. fent 8. l.). A *valamely tényre közvetlenül utaló kifejezéssel* való elkövetés kiemelésével a törvény ki akarja rekeszteni az olyan általános megjegyzéseket, melyek csak mint tulajdonságjelzők érintik azt, akire vonatkozással használva voltak (pl. A. késedelmes fizető).

Az állított vagy híresztelt ténynek, úgyszintén a tényre közvetlenül utaló kifejezésnek *valótlannak* kell lennie. Ez utóbbi esetben a *tény*, melyre a kifejezés utal, lehet való (pl. ez a kifejezés: «A kereskedő megérett a csődre, tegnap is végrehajtó járt üzletében», megállapíthatja a hitelrontást, ha a végrehajtó tényleg volt a kérdéses üzletben, de vásárlás céljából, s csődről viszont szó sincs).

A *valótlanság* a törvényes fogalom eleme lévén, ennek megállapítását nem teszi mellőzhetővé az a körülmény, hogy a vádlott a valóság bizonyítására nem vállalkozott (*Curia*: Bjt. 69. köt. 147. l., helyesen: *Heller, Finkey*); ehhez képest a Bv.-nek a valóság bizonyítására vonatkozó rendelkezései a hitelrontás vétségénél nem nyerhetnek alkalmazást (*Curia*: Bjogi dtár 10. köt. 206. l.). Teljes precizitással fejezi ki e tételt a *Curia* következő elvi kijelentése: A Bv. 24. §-ában meghatározott hitelrontás vádjá esetében a Bp. bizonyító rendszere szerint nem a vádlottnak kell bizonyítani tényállításainak valóságát, hanem a vádnak kell bebizonyítani, illetve a megfelelő vonatkozó adatok egybegyűjtése alapján *a bíróságnak kell megállapítani a vádbeli tényállítások valótlanságát*; e vád esetében tehát nincs helye valóságbizonyításnak (Bv. 13. §.) és csupán azon az alapon, hogy a vádlott nem tudta bebizonyítani a terhére rótt tényállítások valóságát, még nem lehet megállapítottak venni, hogy azok a tényállítások valótlanak (Bjogi dtár 17. köt. 70. l., Bjt. 76. köt. 105. l.), majd kimondotta a *Curia*, hogy a tényállítások esetleges valótlanságát hivatalból kell bizonyítani

(Bjogi dtár 18. köt. 155. l., Bjt. 77. köt. 169. l.). Jelentős idevágólag még a *Curianak* az az ítélete, melyben a Bpn. 35. §-a alapján megemmisíti az alsóbíróságnak azon az alapon hozott felmentő ítéletét, hogy a valótlanságra előterjesztett bizonyítékok elégtelenek (Bjt. 77. köt. 169. l.).

c) Figyelemmel a Btk. 75. §. 1. bekezdésére, mert a törvény a gondatlanságból való elkövetés esetén nem büntet: a hitelrontás csak *szándékosan* elkövetve büntetendő. A dolus lehet eventuais is. Célzatosság (dolus speciális, ártásra irányuló szándék) nem kell. Egyebekben elég annak *tudata*, hogy az állított vagy híresztelt tény, illetve hogy a tényre utaló kifejezés *valótlán* (az a körülmény tehát, hogy a tettes a valótlanságról a cselekmény elkövetésének időpontjában nem tudott, a bűnösséget kizárja; M. i.); — nem kell tehát, hogy a tettes akarta legyen a sértett hitelének veszélyeztetését vagy hitelképessége csorbítását (helytelenül *Finkey*). Kifogástalan idevágólag a *Curia* következő ítélete: a Bv. 24. §-ában meghatározott vétség tényálladákhöz nem szükséges a hitel veszélyeztetése vagy a hitelképesség csökkentésére irányuló különös célzat, hanem elegendő a veszélyeztetésre vagy csökkentésre alkalmas tényállítás tudatos használata (Bjt. 79. köt. 98. l.).

Annyiban mégis kivételt tesz a törvény, amennyiben kimondja, hogy ez a rendelkezés (Bv. 24. §. 1. bek.) felkérés alapján *bizalmasan adott, az üzleti forgalomban szokásos tudósításra csak akkor vonatkozik, ha ezt az arra felkért jobb tudomása ellenére adta.* (Bv. 24. §. 2. bek.) Ezt a szabályt a képviselőház plénuma vette fel azért, hogy az üzleti forgalomban szokásos: bizalmas, felkérésre adott információ csak akkor legyen büntethető, ha azt a tettes a valótlanság tudatában *rosszhiszeműen* adta. Ily esetben a dolus eventuais tehát nem elég (aki kellően nem tájékozódott és tehát csak általános ismerete alapján adta meg a — bár valótlán tényeket tartalmazó vagy azokra utaló — információját, nem büntethető). *Finkey* szerint e körülmény jogellenességet kizáró ok; nézetem szerint a jogellenesség nem hiányzik, de nincs meg a szándéknak az a faja, melyet a törvény itt megkíván; a felmentés alapja tehát a szándékhiány. Megjegyzendő még, hogy ha (mint az információk irodákban szokásos) más a tudósítás adatait beszerző s az információt aláíró személy, ez utóbbi csak akkor felelős, ha a rosszhiszeműség nála is fennforog (*Heller*).

d) A törvény szóhangzata szerint a cselekmény csak akkor bevezetett, ha bekövetkezett a hitel veszélyeztetettsége vagy a

hitelképesség csökkent volta, mint eredmény. Nem elég tehát az oly tevékenység, mely csak *alkalmas* a hitelt érő veszély előidézésére vagy a hitelképesség csökkentésére; a törvény ugyanis míg a rágalmazásról szóló 1. §. szövegében kifejezetten beéri oly tény állításával, mely valóság esetén bűnvádi vagy fegyelmi eljárás megindításának oka lehet, addig itt a *bekövetkezett* veszélyeztetésre, illetőleg a hitelképesség csökkentésére utal, szóval ebben a vonatkozásban szűkebbre vonja a kereteket, mint az 1. §-ban. Közélebről az eredmény a bizalom megsértésének konkrét veszélye, illetőleg a lehetőségnek hátrányos megváltoztatása (M. i.). *Veszélyeztetés* olynemű állapot előidézése értendő, amelyben in concreto valamely sérelem (itt a hitelcsorbulás) bekövetkezésének közeli lehetősége van objektíve adva olyképpen, hogy ebből eredőleg szubjektíve az érdekelten alapos aggodalom származik a sérelem tényleges bekövetkezése iránt. A szubjektív mozzanat annál fogva fennállónak tekinthető minden hitelrontási bűnperben, mert a sértett indítványt tett, mellyel elegendően dokumentálja igazoltnak érzett aggodalmát, tekintettel azonban arra, hogy az indítvány előterjesztése túlérzékenységből is fakadhat, a bíróságnak feladata annak megállapítása, vajjon fennforgott-e a veszélyeztetés objektív kritériuma, azaz a hitelcsorbulás közeli bekövetkezésének lehetősége; ezt az adott eset összes körülményeinek (különösen a sértő kifejezés s a sértett hitelviszonyai összevetése) nyomán lehet csak megállapítani (pl. egy több évtizedes zavartalan *multa* visszatekintő, szilárd alapokon nyugvó s a közvélemény szerint megingathatatlan hitelű nagy vállalat vagy pénzintézet ellenében annak a ténynek állítása, hogy nem folyósította az egyik alkalmazott fizetését, aligha lesz hitelrontásnak minősíthető). A hitelképesség *csökkentése* mint vagylagos eredmény szerepel a törvényes fogalomban s arra utal, hogy a valótlán tény állítása stb. oly nézet elterjedését idézte elő, mely szerint sértettnek gazdasági ereje annyira megfogyatkozott, hogy immár vagy egyáltalában nem, vagy csak a rendelkezésén álló vagyoni javak felhasználásával tud fizetési kötelezettségeinek eleget tenni, minélfogva hitelben vagy egyáltalában nem, vagy csak az eddigénél kisebb mértékben részesülhet. Ennek az eredménynek tényleges bekövetkezése mindenestre igazolandó (pl. a hiteligenylés elutasítását, vagy a hitel feltételeinek súlyosbítását feltüntető levéllel). Ha ez eredmények egyike sem következett be, kísérlet forog fenn, mely azonban törvényes rendelkezés híján nem büntetendő.

3. A hitelrontás vétségének *büntetése* a Bv. 25. §. 1. bekezdése értelmében a Bv. 3. §-ának 1. bekezdésében meghatározott büntetés és ugyan: *hat hónapig terjedhető fogház és ezerhatszáz pengőig terjedhető pénzbüntetés*. Ha azonban a cselekményt sajtó útján vagy egyébként nyilvánosan (Bv. 3. §. 2. bek. 1. p.), vagy aljas indokból (Bv. 3. §. 2. bek. 3. p.) követték el, a büntetés *nyole naptól egy évig terjedhető fogház és húsz pengőtől kétezernégyszáz pengőig terjedhető pénzbüntetés* (Bv. 25. §. 2. bek.). A minősítő körülményekre v. ö. fent 29. l.

4. A *halmazat* körében a hitelrentásnak a becsületsértéssel vagy rágalmazással való találkozása esetén a *Curia* álláspontja a következő: Hitelrontás akkor forog fenn, ha az üzleti hitelt, hitelképességet valótlán tényekre fektetett támadás éri anélkül, hogy az a támadás rágalmazást vagy becsületsértést foglalna magában; ha a tényállítás miatt rágalmazást állapít meg a bíróság, hitelrontás külön nem állapítható meg (Bjt. 70. köt. 59. l.; Bjogi 11. köt. 217. l.). Nézetem szerint ez az álláspont téves, mert a becsület és hitel, illetve hitelképesség nem összefüggő fogalmak olyképp, hogy a becsület joga felszívja a hitelhez fűződő jogi érdeket. A jogtárgyak e különbözősége nem engedi a konzumpció elvének (v. ö. Tank. I. köt. 489. l.) alkalmazását, hanem az anyagi halmazat szabályai szerint való értékeléshez vezet.

8. §. A bűnvádi eljárás megindításának feltételei.

I. Magánindítvány.

Az alól az általános szabály alól, melynek értelmében bűncselekmény elkövetése esetén a bűnvádi eljárás hivatalból indul meg, a Bv. kivételt tesz, amennyiben mindenik deliktum-típusnál szabály erejére emeli a magánindítványra üldözendőséget. Így: *a)* a rágalmazást és *b)* a becsületsértést illetően a Bv. 6. §. 1. bekezdése, *c)* a hatóság előtti rágalmazást tekintőleg a Bv. 21. §. 1. bekezdése, *d)* a meghalt embernek vagy emlékének meggyalázása vétsége tárgyában a Bv. 23. §. 1. bekezdése, *e)* a hitelrontásra vonatkozólag pedig a Bv. 26. §. 1. bekezdése teszi meg azt a stereotip kijelentést, hogy a meghatározott vétség miatt *magánindítvány alapján indítják meg a bűnvádi eljárást*. Ez az öt helyen megismétlődő kijelentés csak annyiban különbözik egymástól, amennyiben a *rágalmazás* és *becsületsértés* bizonyos esetekben felhatalmazás alapján vagy kívánatra üldözhető, mikor is az eljárás hivatalból indul meg (erre utal a Bv.

6. §. 1. bekezdésének az a kitétele, mely szerint a 8., a 9., a 11. és a 12. §-ban felsorolt esetek kivételével szabály az indítványiság); hasonló a helyzet a meghalt embernek vagy emlékének meggyalázása vétségénél (a Bv. 23. §. utolsó bekezdése ugyanis kimondja, hogy: egyebekben a jelen törvény 9—17. §-ainak rendelkezéseit megfelelően kell alkalmazni). A hatóság előtti rágalmazás és a hitelrontás mindig magánindítványra üldözendők; ezeknél a vétségeknél nincs felhatalmazásra vagy kivátra, tehát hivatalból üldözendő eset.

Az indítványiságot meghatározó szövegekben még az az eltérés feltűnő, hogy a meghalt embernek stb. meggyalázása vétségénél a Bv. 23. §. 1. bekezdése a «rendszerint» szót is használja, ez nézetem szerint arra utal, hogy a 9., 11. és 12. §-ban felsorolt esetekben, valamint ha a cselekményt a Bv. 23. §. 2. bekezdésében említett személyek valamelyikének törvényes képviselője követte el: az eljárás hivatalból indul meg (v. ö. fent 60. l.).

Az indítványiság szabályá tételének oka abban a megfontolásban rejlik, hogy: saját becsületének kérdésében csak a sértett felet illetheti az elhatározás, vajjon akar-e a törvénykezési útra lépni? A törvény — úgy mond a Btk. Min. Ind.-a — alkalmat ad a sértettnek, hogy elégtételt szerezzen, de nem kényszeríti reá a hatósági közbenjárást, a törvénykezési utat s az elégtételt.

A magánindítvány tárgyában a Btk. általános részében (Btk. 110—116. §§., v. ö. Tankönyvem I. köt. 512—517. l.) foglalt szabályok irányadók, melyek alól azonban bizonyos kivételeket állapított meg a törvény. Így:

1. A rágalmazás és becsületsértés, valamint a hatóság előtti rágalmazás és a hitelrontás vétségeire vonatkozólag a törvény minden kétséget kizáróan szabályozza a magánindítvány átöröklésének kérdését, midőn kijelenti, hogy: ha a sértett a magánindítvány megtétele előtt meghalt, előde, gyermeke, unokája, testvére és házastársa a magánindítványra jogosult, feltéve, hogy a magánindítvány előterjesztésének határideje (Btk. 112. §) a sértett életében nem járt le és az elévülés (Btk. 105. §) a bűnvádi eljárást ki nem zárja (Bv. 6. §. 2. bek., Bv. 21. §. ut. bek. és Bv. 26. §. 2. bek.).

A magánindítvány előterjesztésére egyébként a sértett jogosult (v. ö. idevágólag a Btk. 113. § és Tankönyvem I. köt. 514. l.). Ha a sértett jogi személy, úgy az indítványt annak törvényes vagy alapszabályszerű képviselői szerve, — ha kereskedelmi társa-

ság: ennek cégjegyzésre jogosított képviselője terjesztheti elő hatályosan.

Idevágólag legutóbb is kimondotta a Curia, hogy: abban az esetben, ha oly bűncselekményről van szó, amely a részvénytársaságnak egész működését, hírnevét sérti vagy veszélyezteti, tehát pl. a részvénytársaság működését támadó becsületsértés vagy rágalmazás, esetleg hitelrontás esetében: a magánindítványt joghatályosan csak azok terjeszthetik elő, akik a részvénytársaságot a kereskedelmi törvény értelmében hatóságok irányában képviselik (a szóbanforgó esetben az üzemvezető indítványa joghatályosnak ismertetett el; Jogi Hírlap I. évf. 31. sz.). Ha e szóbanforgó indítványi cselekmények valamelyike gyűjtőszóval megjelölt kollektív egység ellen követetett el, úgy, minthogy az ahhoz tartozók valamennyije sértett, ezeknek mindenike önállóan jogosult az indítvány előterjesztésére (ugyanígy Heller).

2. A meghalt embernek vagy emlékének meggyalázása vétségének esetében: magánindítványra kizárólag az előd, a gyermek, az unoka, a testvér és a házastárs jogosult (Bv. 23. §. 2. bek.). Ezzel a rendelkezéssel a törvény voltaképpen azokat jelöli meg, akiknek mint visszamaradottaknak becsületén, kegyeletérzésén, illetve a halott emléke iránt tartozó köteles tiszteletén esett sérelem (v. ö. fent 59. l.). Ama viszonylat meghatározásánál, melyben a megjelölt indítványtételre jogosult az elhalttal van, a vérségi kötelék irányadó (hogy ez házassági vagy házasságon kívüli leszármazáson nyugszik-e: irreleváns), az indítványtételre tehát a féltestvér is jogosult már a mostohatestvér vagy mostoha-gyermek, illetőleg mostohaapa nem (ugyanígy Heller); házastárson azonban csak a törvényes formák szerinti férj vagy feleség értendő (az ágyassági kapcsolaton nyugvó érzelmeket a törvény nem védheti). — A «kizárólag» jelző a M. i. szerint azt a gondolatot kívánja kifejezésre juttatni, hogy ebben az esetben a jogosultság személyhez kötött. Részemről nem osztom a M. i.-nak ezt az interpretációját, mert a «kizárólag» kifejezésből nem a személyhezkööttség, hanem a jogosítottak körének ki nem terjeszthető volta olvasható ki, tehát az a szoros határmegállapítás mely a megaevezettek (illetve ezek törvényes képviselőin) kívül másokat kizár a hatályos indítványozás jogából. Míg tehát pl. a 16 éven aluli kiskorú helyett itt is előterjesztheti a hatályos indítványt annak törvényes képviselője, addig viszont, ha a felsorolt jogosultak valamelyike a magánindítvány megtétele előtt meghalt, ennek a Bv. 6. §. 2. bek.-ében meghatározott hozzátartozója csak akkor jogosult indítványtételre, ha őt ez a jog a Bv. 23. §. 2. bek.-e alap-

ján önállóan is megilleti (pl. az elhalt házastársa helyett, ha ez utóbbi indítványának előterjesztése előtt meghal, elődje nem, de a meggyalázott elhalt férjétől származó gyermeke tehet indítványt). Idevágólag, de csak ennyiben talál a M. i.-nak az a megjegyzése, hogy: más, mint a saját személyében érdekelt nem tudja megítélni azokat az egyéni viszonyokat, amelyek a magánindítvány megtételét igazolják. A kizárólagosság természetesen nem jelentheti azonban a törvényes képviselőnek a Btk. 113. §. 2. bek.-én nyugvó indítvány-előterjesztési jogától való megfosztását (helyesen *Heller*), mert a törvényes képviselő nemcsak jogilag, de érzéssel is mintegy akaratkifejezője a képviseltnak.

Amennyiben az indítványra jogosultak közül többen élnek, ezek mindenike külön előterjeszthet hatályos indítványt s az egyik részéről történt visszavonás nem eredményezi az eljárás megszüntetését.

3. Az *indítványi határidő* számítása körül a következő szabályok jönnek figyelembe:

a) *A magánindítvány átöröklése* esetében: ha a sértés és annak elkövetője a Bv. 6. §. 2. bek.-ében említett jogosultnak még sértett életében jutott tudomására, a Btk. 112. §-ában megszabott határidőt (három hónap) a sértett halálától kell számítani, feltéve mindig, hogy az elévülési idő (3 év; Btk. 106. §. ut. bek.) még nem járt le. Ha azonban a sértett tudomást szerzett a sértésről s annak elkövetőjéről s a tudomásszerzéstől számított három hónap alatt indítványt nem tett, vagy azt visszavonta, úgy — mert az indítványozási jog megszűnt, nem lévén mit örökölni — a Bv. 6. §. 2. bek.-ében felsorolt egyének hatályosan már nem terjeszthetnek elő indítványt (ugyanígy *Heller*, *Finkey*). Viszont ha a sértett nem szerzett tudomást életében a sértésről s annak elkövetőjéről, úgy a Bv. 6. §. 2. bek.-ében meghatározott személyek saját tudomásszerzésük napjától számított 3 hónap alatt hatállyal terjeszthetnek még elő indítványt, mert ebben az esetben a sértett joga potencialiter létezett, csak gyakorlásának kezdő időpontja nem volt megjelölhető s így az átöröklésnek akadály nincs, a joggyakorlás kezdete viszont az átöröklés címén jogosult tudomásszerzésének napján kezdődik.

Ezek a szabályok a hatóság előtti rágalmas (Bv. 21. §. ut. bek.) és a hitelrontás (Bv. 26. §. 2. bek.) eseteiben is érvényesek.

b) *A kölcsönös rágalmas vagy becsületsértés* esetében: mindaddig, míg az egyik fél sérelmére elkövetett bűncselekmény miatt megindított bűnvádi eljárást az elsőfokú bíróság nem fejezte be, a másik fél abban az esetben is jogosult a magánindítvány előterjesztésére, ha ennek határideje (3 hónap; Btk. 112. §.) lejárt volna, feltéve, hogy elévülés (Btk. 106. §.) a bűnvádi eljárást ki nem zárja. (Bv. 7. §.)

Ez a rendelkezés a három hónapos indítványozási határidőnek az elévülési idő utolsó napjáig való kitolásának lehetőségét biztosítja, szóval ebben az esetben a vizsonzott rágalmas vagy becsületsértéssel sértett fél — bár a vizsonzótsérről való tudomásszerzés napjától számított három hónap már eltelt — közel három évig hatállyal előterjesztheti indítványát. E joggyakorlás föltételei: a) hogy kölcsönös rágalmas vagy becsületsértés esete forogjon fenn, amihez az kell, hogy a) mindenik fél elkövette a másik ellen e bűncselekmények egyikét (rágalmas szemben rágalmas vagy becsületsértést, illetve becsületsértéssel szemben rágalmas vagy becsületsértést); b) hogy e bűncselekmények egymással okozati és tárgyi összefüggésben álljanak és c) hogy a vizsonzás a sértettől eredjen (amennyiben pl. a feleség a sértett a férj vizsonzása nem állapítja meg a kölcsönösséget; így: *Illés, Frank*, — ellenkezően: *Fayer, Werner, Liszt*); az, hogy a bűncselekmények elkövetése egy időben vagy egy helyen történjenek, a kölcsönösség fogalmához nem szükséges (M.i.); β) további föltétel, hogy az egyik fél sérelmére elkövetett bűncselekmény miatt megindított bűnvádi eljárást az elsőfokú bíróság még nem fejezte be (hogy a befejezés marasztaló vagy fölmentő ítélet, avagy megszüntető végzés formájában történt-e, az irreleváns); ha az elsőfokú bíróság befejezte már az eljárást, a vizsonzótsérről még mindig előterjesztheti hatállyal indítványát, ha a vizsonzótsérről való tudomásszerzéstől számított három hónap még nem telt el.

Ez a rendelkezés a hatóság előtti rágalmasnál s a hitelrontásnál, valamint — a dolog természeténél fogva — a meghalt embernek vagy emlékének meggyalázása vétségénél nem nyer alkalmazást.

4. Különleges indítványozási határidőt állapít meg a hatóság előtti rágalmas vétségére vonatkozóan a Bv. 21. §. 2. bek., melynek értelmében: a magánindítvány előterjesztésének határidejét attól a naptól kell számítani, amelyen a sértett az alap-

ügyben hozott véghatározattól tudomást szerzett. Az indítványi határidő tehát nem a vádolásról való tudomásszerzés napjától, hanem attól a naptól számítandó, amikor a sértett a vádolás alapján megindított eljárás során hozott véghatározatról tudomást szerzett (hogy e véghatározat nyomozást, vizsgálatot megszüntető vagy megtagadó végzés-e, vádiratot elutasító határozat vagy végítélet-e irreleváns; tudomásszerzésen viszont nemcsak a perrendszerű úton, kihirdetés vagy kézbesítés útján, hanem a magánúton való értesülés is értendő; helyesen *Heller*).

II. Felhatalmazás és kívánat.

1. A becsületsértésre és rágalmasra, valamint a meghalt embernek vagy emlékének meggyalázására vonatkozólag ama szabállyá emelt kivétel alól, melynek értelmében e cselekmények miatt csak magánindítványra indítható meg a bűnvádi eljárás, a törvény figyelemmel a közfunkcionáriusok tekintélyére és illetőleg bizonyos nemzetközi tekintetekre újabb kivételt tesz és néhány különösen meghatározott esetben az eljárásnak hivatalból való megindítását ruhazza fel ismét szabály erejével, mindazonáltal feltételül kívánja meg az arra jogosulttól eredő felhatalmazást, illetőleg kívánatot. *A hatóság előtti rágalmas és hitelromlás mindig magánindítványra üldözendők, e vétségeknél felhatalmazás vagy kívánat nem foghat helyt.* (*Curia*: a Bv. 20. §-a alá eső vétség miatt nem felhatalmazásra, hanem magánindítvány alapján indítják meg a bűnvádi eljárást még akkor is, ha a sértett közhivatalnok és a vád alapjául szolgáló tényállítás hivatásának gyakorlására vonatkozik; ha tehát az ügyesség a vád képviselőjét megtagadja, akkor a sértett veheti azt át. Bjogi dtár 20. k. 80. 1.)

A főbb szempontokat, melyek e felhatalmazási és kívánatra üldözendő vétségeknél irányadók, az általános rész körében már kiemelttem (Tanácskönyvem I. köt. 520—522. l.), ehelyütt csak annyit kívánok megjegyezni, hogy az idetartozó deliktumok annyiban sajátos természetűek, amennyiben a tárgyakban helyt fogható eljárás megindításának kérdése mindig vagy magasabb állami érdekből (felhatalmazás), vagy nemzetközi tekintetből (kivánság) dönthető csak el, mert amint adott esetben éppen a közérdek nem teszi kívánatosá az eljárás megindítását s így ha az — minden feltételtől menten hivatalból indíthatnák meg, ennek a közérdek vallanának kárát, — viszont, ha meg indítványra üldözendők volnának a bűncselekmények, az indítványra jogosult passzivitása kizárná az eljárást akkor is, amikor annak lefolytatását a közérdek kívánja. Ezért e cselekményeket —

hivatalból üldözendőségük jellegének fenntartásával — olyanokká kellett megkonstruálni, hogy a tárgyakban megindítható eljárás felől *objektív nézőszögből* ítélni képes szerv vagy egyén (így a felettes vagy felügyelő hatóság, esetleg maga a sértett) határozzon. E határozat (felhatalmazás vagy kivánság) tehát éppúgy *eljárásjogi feltétel*, mint a magánindítvány; érdemileg azonban nem egyéb, mint a *vétőjog gyakorlása* az eljárással szemben (v. ö. *Hausmann*, Die Beleidigung gesetzbüchlicher Versammlung, 1892. 16. l.), mert a súly e helyütt inkább az eljárás kizárásán nyugszik, mint annak folyamatbátételén (v. ö. *Finger* II. 146.).

2. A részletes szabályok a következők:

A) *A felhatalmazásra és kívánatra üldözendő esetek körülírása.*

a) Rágalmazás vagy becsületsértés csupán felhatalmazás alapján üldözhető, ha azt: 1. az országgyűlés egyik háza vagy bizottsága (a közös ügyek tárgyalására rendelt bizottságok), azoknak egyike vagy valamelyiküknek albizottsága (a horvát-szlavón-dalmát országgyűlés vagy bizottsága) ellen; 2. a magyar kormány ellen; 3. a fegyveres erő, a csendőrség, valamely külön rendeltetéssel felállított katonai őrtisztület, vagy egyik részük ellen követték el. (Bv. 8. §. 1. bek.)

b) Rágalmazás vagy becsületsértés — valamint megfelelő esetekben a meghalt embernek vagy emlékének meggyalázása (Bv. 23. §. 3. bek.) — csupán felhatalmazás alapján üldözhető akkor is, ha: 1. magyar kir. miniszter (cs. és kir. közös miniszter), vagy a magyar kir. legfőbb állami számvevőszék elnöke ellen; 2. a magyar kir. legfőbb állami számvevőszék ellen; 3. a magyar kir. közigazgatási bíróság vagy a magyar kir. főudvarnagyi bíróság, azoknak tagja vagy hivatalnoka ellen; 4. rendes bíróság, az ügyesség, azoknak tagja vagy hivatalnoka ellen; 5. a 3. pontban nem említett külön bíróság vagy tagja ellen; 6. az 1—5. pont alá nem eső állami vagy pedig törvényhatósági, vagy községi hatóság, továbbá akár az 1—5. pont alá nem eső állami, akár pedig törvényhatósági vagy községi szolgálatban álló közhivatalnok ellen, hivatásuk gyakorlására vonatkozólag állítottak vagy híreszteltek oly tény, amely valóság esetében bűnvádi vagy fegyelmi eljárás megindításának oka lehet (Bv. 9. §. 1. bek.).

c) Ha a Bv. 9. §. 1. bekezdése alá eső rágalmaszt vagy becsületsértést (v. ö. b) pont) — valamint a meghalt embernek vagy emlékének meggyalázását — ott nem említett hatóság vagy közhivatalnok ellen követték el, a bűncselekmény szintén csak az arra jogosult felhatalmazása alapján üldözhető (Bv. 9. §. ut. bek.).

d) Ha a rágalmazást vagy becsületsértést, — valamint a meghalt embernek vagy emlékének meggyalázását — akár külföldi uralkodó vagy államfő ellen, akár külállamnak ő Felségénél felhatalmazott követe vagy pedig ügyviselője ellen követték el, a bűneselekményt csupán a sértettnek diplomáciai úton kijelentett kívánatára lehet üldözni (Bv. 12. §.)

B) Szem előtt tartva a törvény rendelkezéseit, mindenekelőtt a fenti körülírásban felsorolt sértettek némelyikére teszem meg észrevételeimet.

a) Bv. 8. §. 1. bek. : az országgyűlés házán a képviselőház és a felsőház értendő; magyar kormány: a felelős m. kir. minisztérium összessége; fegyveres erő a m. kir. honvédség és csendőrség; külön rendeltetéssel felállított katonai őrtestület: a korona-őrség, parlamenti őrség, folyamőrség; a fegyveres erő stb. része: annak külön parancsnokság alatt álló minden szervezete (ezred, század stb.) és intézménye (kórház, térparancsnokság stb.).

b) Bv. 9. §. 1. bek. : a 3. pontban nem említett külön bíróság: az országos földbirtokrendező bíróság, a szabadalmi bíróság, a lakásügyi bíróság, a munkásbiztosító bíróság, a katonai becsületbíróság (a tőzsdebíróság s általában a választott bíróság nem esik ide).

c) Bv. 9. §. ut. bek. : a Bv. 9. §. 1. bekezdésében nem említett hatóságok azok a közfunkcionárius szervek, melyek az állami, törvényhatósági vagy községi szervezeten ugyan kívül esnek, de törvény által elismerten mint hatóságok végeznek hivatali tevékenységet (pl. az ügyvédi vagy mérnöki kamara, védgát-társulat); a közhivatalnok fogalma e helyütt szűkebb a Btk. 461. §-ában meghatározottnál, mert — mint helyesen jegyzi meg Heller — itt csak azok tekinthetők közhivatalnokoknak, akik az illető hatóság nevében akár önállóan, akár felelősejük helyett a hatóság rendeltetésének megfelelő működést fejtenek ki; nem közhivatalnok tehát a hatósági közeg (szolga, rendőri őrszemélyzet tagja stb.) vagy az ideiglenesen köz megbízatásban eljáró személy.

d) Bv. 12. §. ; idetartoznak általában a külállamoknak hazánkban akkreditált követei és ügyviselői (a konzulok nem).

A bírói gyakorlatból idézem a következő határozatokat: csendőrség, ha csak két tagból áll is, az egész csendőrségnek egy része; annak sérelmére elkövetett rágalmazás vagy becsületsértés tehát felhatalmazásra üldözendő vétség (Bjt. 76. köt. 109. l.); a felekezeti iskolai tanító sérelmére elkövetett rágalmazás vagy becsületsértés a Bv. 9. §-a alá esik (Bjt. 77. köt.

19. l.); ideesik a bírósági állandó hites szakértő (Bjt. 78. köt. 37. l.), a közforgalmú géperejű magánvasút szolgálatában álló gépészmérnök (Bjt. 52. k. 155. l.), a polgári iskolai tanító a reábizott tanítás terén közhivatalnoknak tekintendő (u. o. 44. köt. 269. l.), az államvasúti hivatalnok (u. o. 47. köt. 380. l.), a hatósági végrehajtó (u. o. 50. köt. 289. l.), a szerzetesrendtől fenntartott főgimnáziumnál ideiglenes minőségben alkalmazott helyettes tanár (Bjogi dtár 10. köt. 45. l.), rendezett tanácsú városi pénztári tisztviselője (Bjogi dtár 11. köt. 201. l.), törvényhatósági közkórház igazgató főorvosa (Bjogi dtár 18. köt. 47. l.), ágostai ev. iskola tanítója közhivatalnok (u. o. 121. l.), a kormányzói kabinetiroda főnöke (Bjogi dtár 19. köt. 38. l.), a kir. törvényszéki állandó hites szakértő (Bjogi dtár 19. köt. 41. l.); a Budapest székesfővárosi közlekedési részvénytársaság sérelmére elkövetett rágalmazás felhatalmazás alapján üldözendő (Bjogi dtár 19. köt. 166. l.); ezred anyagraktárának parancsnoksága nem tekinthető a hadsereg önálló részének (Bjt. 32. köt. 226. l.); hogy a Bv. 9 §-ának alkalmazása szempontjából kit kell közhivatalnoknak tekinteni, a Btk. 461. §-a irányadó (Bjogi dtár 11. köt. 269. l.).

C) A felhatalmazásra és kívánatra üldözendő bűneselekmények a sértettekre figyelemmel egyébként majd feltétlenül, majd csak bizonyos feltételek fennforgása esetén tartoznak e kategóriába, amihez képest azoknak két csoportja különböztetendő meg.

a) Feltétlenül hivatalból és illetőleg felhatalmazásra vagy kívánatra üldözendő a rágalmazás és becsületsértés, ha azt az országgyűlés egyik háza vagy bizottsága, a magyar kormány, a fegyveres erő stb. (Bv. 8. §.), illetve ha azt vagy a meghalt embernek vagy emlékének meggyalázását külföldi uralkodó, államfő, külállamnak nálunk felhatalmazott követe vagy ügyviselője ellen (Bv. 12. §.) követték el.

b) Feltétlenül üldözendő hivatalból és tehát felhatalmazásra a rágalmazás, becsületsértés és holtak gyalázása minden többi esetben (Bv. 9. §., azaz ha a sértett: miniszter, számvevőszéki elnök, maga a számvevőszék, a közigazgatási vagy főudvarnagyi bíróság, a rendes bíróság, ügyészség, ezeknek tagja vagy hivatalnok, valamely külön bíróság vagy ennek tagja, más állami, törvényhatósági vagy községi hatóság, vagy ennek szolgálatában álló közhivatalnok). A feltétel kettős, és ugyan: hogy sértettek ellen 1. hivatásuk gyakorlására vonatkozólag állítottak vagy hiresztettek oly tény, amely 2. valóság esetében bűnvádi vagy fegyelmi eljárás megindításának oka lehet (Bv. 9. §. 1. bek. ut. mondat). Amennyiben e feltételek valamelyike hiányzik (pl. a sértés a sértettnek magánéletére, vagy bár hivatásának gyakorlására vonatkozik, de csak közmegejtés előidézésére alkalmas),

az eljárás csak magánindítványra indulhat meg. Ha a hivatás gyakorlására vonatkozó tényállítás valóság esetén bűnvádi vagy fegyelmi eljárás megindításának oka lehet, de a cselekmény — mert pl. csak a sértett jelenlétében követtetett el — becsületsértésként minősül: a föltételek fennforognak s így az eljárás megindításához felhatalmazás kell, viszont ha tényállítás nélküli becsületsértés követtetett el, ha a használt kifejezés a sértett hivatásának gyakorlására vonatkozott és az eljárás csak magánindítványra indítható meg, mert hiányzik az első föltétel egyik eleme: a tényállítás.

A *judikatura* legnagyobbbrészt igazodik az itt kifejtett elvekhez; így kimondotta a *Curia*, hogy a becsületsértés csak akkor üldözhető felhatalmazásra, ha tényállítást is tartalmaz; tényállítást nem tartalmazó becsületsértő kifejezések miatt — ha azokat a Bv. 9. §-ában megjelölt személyek ellen használták is — csak magánindítvány alapján indítható meg az eljárás (Bjt. 71. köt. 14. l.); a Bv. 9. §. 6. pontjában meghatározott esetben kellék olyan tény állítása vagy híresztelése, amely valóság esetén bűnvádi vagy fegyelmi eljárás oka lehet (u. o. 75. köt. 152. l.); a közhivatalnokhoz intézett oly levélben foglalt, a hivatás gyakorlására vonatkozó rágalmozó tényállítás, amelyről nem volt előrelátható, hogy másnak kezébe fog kerülni: felhatalmazásra hivatalból üldözendő rágalmozás megállapítására szolgálhat alapul (u. o. 77. köt. 81. l.); a *Curia* jogegységi tanácsa legutóbb is kimondotta, hogy becsületsértés a Bv. 9. §-a értelmében csupán felhatalmazás alapján csak akkor üldözhető, ha a sértett hivatásának gyakorlására vonatkozólag nem más előtt, hanem maga a sértett előtt állítottak vagy híreszteltek oly tény, amely valóság esetében bűnvádi vagy fegyelmi eljárás megindításának oka lehet (u. o. 79. köt. 33. l.); ha az állított tény nem olyan, mely valóság esetében a bűnvádi vagy fegyelmi eljárásnak a sértett közhivatalnok ellen való folyamatba tételére szolgálhatna indokul, de őt közmegvetésnek tenné ki, akkor a bűnvádi eljárás megindításához felhatalmazás nem szükséges; amennyiben azonban a felhatalmazás folytán megindult bűnvádi eljárás során az nyerne megállapítást, hogy az állított tény nemcsak a bűnvádi vagy fegyelmi eljárás megindításának lehet oka, de a sértett közhivatalnokot a közmegvetésnek is kitenné: úgy az ítéletbe az utóbbi tényálladáki elemet is fel kell venni (u. o. 79. köt. 93. l.; v. ö. Bjugi dtár 18. köt. 65. l., 121. l.).

D) Előfordul, hogy a szabály szerint felhatalmazásra vagy kívánatra üldözendő büncselekményt oly időben követik el, amikor a sértett már nem áll közszolgálatban, illetőleg már nem tartozik a Bv. 12. §-ában meghatározott személyek (külföldi uralkodó vagy államfő, külállam itteni követe, vagy ügyviselője) közé, mikor is kérdés, vajjon felhatalmazásra, illetőleg kívánatra és tehát hivatalból, avagy magánindítványra indul-e meg az el-

járás? E kérdés csak oly esetekben merülhet fel, amikor a sértett természeti személy (tehát a Bv. 9. §. 1. bek. 1., 3—6. pontjainak, valamint a Bv. 12. §-ának eseteiben; amennyiben a Bv. 8. §-ában vagy 9. §. 1. bek.-ének 2—6. pontjaiban meghatározott szervezet, intézmény vagy hatóság a sértett: a kérdés tárgytalan, mert a szervezet stb. mint ilyen ugyanaz marad, ha azok a személyek, melyek benne funkcionálnak, változnak is, minélfogva, minthogy ilyenkor az államnak a felhatalmazás intézménye által védett érdeke egyáltalában nem változott, a cselekmény természetsszerűleg felhatalmazásra üldözendő marad, és pedig nézetem szerint még akkor is, ha a sértett szervezet az elkövetés idején egyáltalán nem létezik már — pl. az országos földbirtokrendező bíróság már megszűnt, amikor rágalmozó tényállítással illették —, mert még ily esetben is fennáll a felhatalmazás intézménye által védett állami érdek). A törvény e kérdést következőkép oldja meg:

a) ha a sértett m. kir. *miniszter* vagy a m. kir. *legfőbb állami számvevőszék elnöke*, úgy a 9. § első bekezdésének 1. pontja alá eső rágalmozás vagy becsületsértés miatt a bűnvádi eljárást magánindítvány alapján indítják meg, ... ha a sértett a büncselekmény elkövetése idejében már nem állott azon közszolgálatban (Bv. 10. §.);

b) ha a sértett a Bv. 9. §. 1. bek.-ének 3—6. pontjában meghatározott személy (közigazgatási, főudvarnagyi vagy rendes, illetőleg külön bíróságnak, ügyészségnek tagja, vagy az 1—5. pont alá nem eső állami, törvényhatósági vagy községi szolgálatban álló közhivatalnok), úgy a 9. §. 1. bek.-ének 3—6. pontja alá eső rágalmozás vagy becsületsértés abban az esetben is csupán felhatalmazás alapján üldözhető, ha a sértett a büncselekmény elkövetése idejében már nem állott közszolgálatban (Bv. 11. §.); ilyenkor azonban: a felhatalmazás, amennyiben megadására nem a sértett jogosult, egyedül a sértett kívánságára adható meg (Bv. 11. §. ut. mondat).

Nem szól a törvény arról az esetről, mikor a *külföldi uralkodó* vagy államfő, a külállamnak itteni követe vagy ügyviselője ellen akkor követik el a rágalmozást vagy becsületsértést, amikor a sértett már nem uralkodó, követ stb. Nézetem szerint ily esetben magánindítványra indulhat meg csak az eljárás, és pedig még akkor is, ha a sértés az illető személynek volt államfői vagy diplomáciai tevékenységével összefüggő magatartására vonat-

kozik, mert a Bv. 12. §-a szerint az üldözhetőséghez csak akkor van szükség a sértettnek diplomáciai úton kijelentett kívánatára, ha a rágalmazást vagy becsületsértést *külföldi uralkodó* stb. ellen követték el, minthogy pedig a sértés elkövetésekor a sértett nem volt már külföldi uralkodó stb., nyilvánvaló, hogy az indítványosság szabályának kell érvényesülnie, s ez megokolt is, mert ilyenkor a nemzetközi tekintetek már nem érvényesülnek.

E) A felhatalmazást és illetőleg (a Bv. 12. §-a esetében) a kívánatot megadják: ha a sértett

1. az országgyűlés egyik háza, bizottsága vagy albizottsága; az az országgyűlés, ház (vagy közösügyi bizottság), amelyet megsértettek, vagy amely a sértett bizottságot vagy albizottságot megválasztotta;

2. a magyar kormány: a minisztertanács;

3. a fegyveres erő, a csendőrség, valamely külön rendeltetéssel felállított katonai őrtestület vagy egyik részük: (a hadügyminiszter, illetőleg) a honvédelmi miniszter (Bv. 8. §. 2. bek.), (a csendőrség megsértése esetén az 1922: VII. t.-c. életbelépése óta a belügyminiszter adja meg a felhatalmazást; v. ö. Bjugi Hat. Tára 7. k. 814. sz. elvi hat.);

4. m. kir. miniszter vagy a m. kir. legfőbb állami számvevőszék elnöke: maga sértett miniszter, illetve a számvevőszék elnöke;

5. a m. kir. legfőbb állami számvevőszék: a számvevőszék elnöke;

6. a m. kir. közigazgatási vagy a m. kir. főudvarnagyi bíróság vagy azoknak tagja vagy hivatalnoka: a miniszterelnök (Finkey szerint nyilván elírásból az igazságügyminiszter);

7. a rendes bíróság, az ügyészség, azoknak tagja vagy hivatalnoka: az igazságügyminiszter;

8. a külön bíróság vagy ennek tagja: az a miniszter, kinek felügyelete alatt az illető bíróság áll, ily felügyeleti jogkör hiányában pedig maga a sértett;

9. a Bv. 9. §. 1—5. pontja alá nem eső állami vagy pedig törvényhatósági vagy községi hatóság, illetve ezeknek szolgálatában álló közhivatalnok: a sértett hatóságnak vagy közhivatalnoknak felettes, illetőleg felügyeleti hatósága, ilyennek hiányában pedig maga a sértett (Bv. 9. §. 2. bek.);

10. a Bv. 9. §. 1. bek.-ében nem említett más hatóság vagy közhivatalnok: akár a sértett, akár annak felettes, illetőleg felügyelő hatósága (Bv. 9. §. ut. bek.);

11. ha a sértett külföldi uralkodó, államfő, külállam itteni követe vagy ügyviselője: a sértett maga, kinek diplomáciai úton kijelentett kívánatára lehet üldözni a kérdéses bűncselekményt (Bv. 12. §).

E felsorolásból megállapítható, hogy a felhatalmazást legtöbbször a sértett képviseleti szerve, felettes vagy felügyeleti hatósága jogosult megadni, — néhány esetben azonban maga a sértett adhatja meg a felhatalmazást (miniszter, számvevőszék elnöke, külön bíróság tagja, némely közhivatalnok), sőt a törvény ezen túlmenőleg is enged befolyást a sértettnek, amennyiben kimondja, hogy: ha a sértett a felhatalmazás megadását kívánja, azt csak oly esetben lehet megtagadni, mikor megadása közérdekbe ütköznék (Bv. 9. §. 3. bek.).

Ha a felhatalmazás megadására a sértett volt feljogosítva, de a felhatalmazást közszolgálat idejében nem adta meg, úgy később, midőn a közszolgálatból kivált, hatállyal már nem adhatja meg, s minthogy a cselekmény a felhatalmazástól függően hivatalból üldözendő, a föltétel hiányában eljárás már nem is indítható. E szabály alól mégis kivételt tett a Bv. 10. §-a a miniszter és a számvevőszéki elnök irányában, kimondván, hogy ilyenkor: rágalmazás vagy becsületsértés miatt a bűnvádi eljárást magánindítvány alapján indítják meg, ha a sértett azon közszolgálat idejében nem adta meg a felhatalmazást. E kivételezés azon a megfontoláson nyugszik, hogy ilyennemű rágalmazás és becsületsértés megtorlásának lehetősége biztosítandó, de ez csak úgy történhetik meg, ha a cselekmény magánindítványra üldözendővé minősítetik; ha ugyanis felhatalmazási eset marad, akkor vagy ki van zárva a felhatalmazás hatályos megadása, mert az állásától megvált miniszter közhatalom híján nem adhat felhatalmazást, vagy pedig azt a jogérzetet ki nem elégítő lehetőséget kellett volna nyitva hagyni, hogy esetleg a sértettnek politikai ellenfele döntsön a bűnvádi eljárás célszerűsége felől (M. i.).

A bírói gyakorlatból idézem a következő kijelentéseket: bírósági állandó hites szakértő sérelmére elkövetett, felhatalmazásra üldözendő rágalmazás esetében a felhatalmazást az igazságügyminiszter adja meg (Bjt. 78. köt. 37. l.); a sértett közhivatalnok felettes hatósága által kiállított felhatalmazás a sértettel szemben nem hivatása gyakorlására vonatkozólag használt becsületsértő kifejezések esetében a bűnvádi eljárás megindításához szükséges felhatalmazást nem pótolja (u. o. 72. köt. 143. l.); ha a sértett közhivatalnok, ki ellen hivatása gyakorlására vonatkozólag követtek el rágalmazást vagy becsületsértést, a közszolgálat egyik ágából annak más

és olyan ágába megy át, mely már felettes, illetve felügyelő hatóság alá tartozik: úgy a felhatalmazás megadására az a felettes, illetőleg felügyelő hatóság jogosult, melynek hatósága alá tartozik a rágalmazás vagy becsület-sértés által megtámadott közhivatalnoki hivatás (u. o. 79. köt. 35. l.); szerzetesrendtől fenntartott főgimnáziumnál ideiglenes minőségben alkalmazott helyettes tanár sérelmére elkövetett rágalmazás esetében a felhatalmazást akár a sértett, akár felügyelő hatósága adhatja (Bjogi dtár 10. köt. 45. l.); rendezett tanácsú város pénztári tisztviselőjének sérelmére elkövetett (Bv. 9. §. 6. p.) rágalmazás esetében a város polgármestere által adott felhatalmazás hatályos (Bjogi dtár 11. köt., 201. l.); csendőrzárór sérelmére elkövetett rágalmazás esetében a felhatalmazást az 1922: VII. t.-c. 7. §-a értelmében a belügyminiszter adhatja meg (u. o. 17. köt. 75. l.), a csendőrség sérelme esetében a belügyminiszter (1922: VII. t.-c. 7. §.), ha azonban a csendőrségnek valamely tisztje vagy altisztje a sértett, úgy a Bv. 9. §. 6. pontja és 2. bekezdése értelmében az illetékes csendőrküldési parancsnok adja a felhatalmazást (Jogi H. 1927. évf. 50. sz.); törvényhatósági közokmány igazgató-főorvosának sérelmére elkövetett rágalmazás esetében a polgármester részéről adott felhatalmazás joghatályos (u. o. 18. köt. 47. l.); a kormányzói kabinetiroda főnökének közigazgatásilag felettes, illetőleg felügyeleti hatósága nem lévén, ezért a felhatalmazást a Bv. 9. §. 2. bekezdésének 6. pontja alapján a sértett maga jogszerűen adta meg (u. o. 19. köt. 38. l.), jóllehet a közigazgatási bizottság gazdasági albizottsága bizonyos ügyekben határozatait a földművelési miniszterhez terjeszti fel, e bizottságnak végső fokban a belügyminiszter a felügyelő hatósága (Bjogi dtár 20. k. 107. l.).

F) A felhatalmazás és kívánat intézményét érdeklő szabályok köréből kiemelem még a következőket:

1. A felhatalmazásra és kívánatra üldözendő bűncselekmények *hivatalból üldözendők* (Bv. 6. §. 1. bek.).

2. E cselekmények tárgyában az ügyészség nyomozást rendelhet, de a felhatalmazás megadása vagy a kívánat előterjesztése nélkül az eljárás a nyomozáson túl nem terjedhet (Bp. 4. §.).

3. A vád képviselőjére kizárólag az ügyészség jogosult (Bp. 2. §. 3. bek.); pótmagánvád tehát nem foghat helyt.

4. A felhatalmazás az ügyészséghez vagy az igazságügyminiszterhez intézett hivatalos iratban vagy külön írásbeli nyilatkozatban adható meg, — a kívánatról való értesítés pedig az igazságügyminiszternek az ügyészséghez intézett rendelete útján történik (Bp. 91. §.).

5. Ha az ügyész nem kapja meg a felhatalmazást vagy kívánatot, a nyomozást tartozik megszüntetni (Bp. 101. §. 2. bek.).

6. A felhatalmazás és kívánat az *elévülési időn* belül bármikor megadható.

7. Ha több személy követte el a cselekményt s a felhatalmazás vagy kívánat nem valamennyi terhére adatott, az eljárás csak azok ellen indul meg, kik a felhatalmazásban vagy kívánatban meg vannak nevezve; szóval itt az *oszthatóság* a szabály (ellenk. Curia: Bjt. 68. köt. 132. l.).

8. Sem a felhatalmazás, sem a kívánat *nem vonható vissza*.

A bírói gyakorlat e szabályok szerint alakult; így kimondotta a Curia, hogy: nem akadály a bűnösség megállapításának, ha a felhatalmazásra jogosult hatóság a felhatalmazást nem az ügyészséghez vagy az igazságügyminiszterhez intézett iratban, hanem közvetlenül a sértettnek adja meg (Bjt. 74. köt. 247. l.); a felhatalmazás joghatályát nem érinti az, hogy az azt tartalmazó iratban nincs ügyszám és hivatalos pecsét (u. o. 70. köt. 184. l.); a megadott felhatalmazás kiterjed mindazokra, kik a cselekmény elkövetése körül közreműködnek (oszthatatlanság elve; Bjt. 68. köt. 132. l.); felhatalmazási deliktum esetén a felhatalmazásban meg nem nevezett egyén ellen is megindítható a bünvádi eljárás (u. o. 56. köt. 180. l.); a felhatalmazás nincs a magánindítvány tekintetében három havi határidőhöz kötve (u. o. 59. k. 156. l., 50. köt. 89. l.); megsemmisítés a Bp. 385. §. 1. c) pontja alapján, mert a felhatalmazást a törvényszék elnöke adta meg (u. o. 78. köt. 37. l.); a felhatalmazás hiánya a Bp. 384. §. 11. és 385. §. 1. c) pontja alapján tehető semmisségi panasz tárgyává (u. o. 79. köt. 75. l.); felhatalmazásra üldözendő rágalmazás esetében pótmagánvádnak nincs helye (u. o. 50. köt. 33., 57. köt. 282. l.); feljelentés beadása a felettes hatóság hozzájárulása mellett nem kellő felhatalmazás (u. o. 55. köt. 93. l.); a törvényszékhez a sértett közhivatalnok által beadott feljelentés kellő felhatalmazás (u. o. 58. köt. 244. l.); a sértett által a vizsgálóbíróhoz intézett feljelentés, mely az ügyéssel közöltetett, kellő felhatalmazás (u. o. 57. köt. 89. l.); a sértett közhivatalnok indítványa magában foglalja a közvádlnak adandó felhatalmazást (u. o. 51. köt. 73. l.); a felsőbb hatóság által adott felhatalmazás joghatályos, habár azt a sértett fél nyújtotta be a bírósághoz s ez úton került az ügyészséghez (u. o. 55. köt. 260. l.); a közvádlnak adandó felhatalmazást nem pótolja, hogy a sértett a szolgabíró előtt vádlott megbüntetését kívánta és a közvádló ez alapon eljár (u. o. 55. köt. 259. l.); közhivatalnok által az ügyészséghez intézett kérelem, hogy a sérelmére elkövetett rágalmazás miatt a bünvádi eljárás folyamatba tétessék: kellő felhatalmazás (u. o. 56. köt. 219. l.); idegen állam (Ausztria) ügyészségénél tett feljelentésnek és a bünvádi eljárást kérő nyilatkozatnak a magyar ügyészséghez való áttételével a Bp. 91. §-a értelmében a felhatalmazás megadottnak tekintendő (u. o. 60. köt. 185. l.); ha a sértett ügyvédjének meghatalmazást adott a bünvádi eljárás megindítására, az ügyvéd által ellenjegyzett beadványban foglalt felhatalmazás jogérvényes (u. o. 58. köt. 165. l.); a felhatalmazás visszavonásának nincs helye; a visszavonás tehát nem szolgálhat az eljárás megszüntetésének alapjául, ha csak a kir. ügyészség e vádat el nem ejti (u. o. 79. köt. 31. l. és Bjogi dtár 19. köt. 157. l.); az időközben megadott felhatalmazás oly novum, melynek alapján a főmagánvádra lefolytatott alapperből kifolyólag újrafelvétel tehető folya-

matba (Bjt. 79. köt. 75. l.); az a körülmény, hogy a sértett panaszától elállott, a felhatalmazás joghatályát nem érinti (Bjogi dtár 11. köt. 201. l.); perorvoslat használatára csak az ügyész jogosult (u. o. 11. köt. 277. l.); az a körülmény, hogy az ügyész a vád képviselőt nem vette át, mert tévesen csak magánindítványra és nem felhatalmazásra üldözendő rágalmazás vétségét látta megállapíthatónak, nem változtat a Bp. 2. §. 3. bekezdésében foglalt szabálynak kivételt nem tűró erején; az ügyész magatartásával szemben a sértett orvoslást kereshet a felügyeleti hatóságnál, magánvádlóként azonban nem léphet fel (u. o. 17. köt. 75. l.); felhatalmazására hivatalból üldözendő rágalmazás vétsége esetén a bíróság az ügyész téves állásfoglalásának helyesbítésére nem jogosult; ha a sértett képviseli a vádat, a bíróság hivatalból nem intézkedhetik sem a vád törvényszerű képviselője, sem pedig a hiányzó felhatalmazás beszerzése iránt, hanem felmentő ítéletet köteles hozni (u. o. 18. köt. 121. l.).

9. §. A valóság bizonyítása.

I. Az állított vagy híresztelt tény, úgyszintén valamely tényre közvetlenül utaló kifejezés valóságának bebizonyítása kizárja azok miatt rágalmazás vagy becsületsértés (és figyelemmel a Bv. 23. §-ának 3. bekezdésére, melynek értelmében: a 22. § alá eső vétség esetében egyebekben a jelen törvény 9—17. §-ának rendelkezéseit megfelelően kell alkalmazni), valamint a meghalt embernek vagy emlékének meggyalázása megállapítását (Bv. 16. §.).

A Bv. 16. §-ában foglalt e tételből nyilvánvaló, hogy a valóság bebizonyíthatóságának hiánya büntethetőségi előfeltétel, illetőleg hogy a sikerült valóság-bizonyítás büntethetőséget kizáró ok, mert ha az állított tény vagy a valamely tényre közvetlenül utaló kifejezés bebizonyítottan megegyezik a valósággal, úgy az államnak nincs büntetés-igénye. Ha arra a liberális álláspontra helyezkedünk, melyet a magyar Btk. alkotója is magáévá tett, midőn kijelentette, hogy «szabad államban nem lehet követelni, hogy az emberek a becstelenekekről, a gazokról is mindig csak jót mondjának, vagy hallgassanak» (Min. Ind.), úgy biztosítani kell nemcsak a valóságnak megfelelő véleménynyilvánítás szabadságát, hanem egyúttal az igazságnak megfelelő erkölcsi tartalmú ítéletek kimondásának szabadságát is (v. ö. különösen *Friedmann* Das Recht der Wahrheit o. művét; ugyanígy *Köstlin*, *Lammasch* s a hazai irodalom képviselői — *Fayer*, *Werner*, *Halász* kivételével), — miből a becsületsértést és rágalmazást illetően kétségtelen, hogy ha a vádlott a quisquis praesumitur bonus tétellel szemben bebizonyítja, hogy az állított tény, illetve a valamely tényre közvetlenül

utaló kifejezés való, úgy tulajdonképpen azt bizonyítja be, hogy a vádlóként fellépő állítólagos sértett: nagyobb szociális értéket tulajdonít magának, mint amennyije van, ámde akkor az inkriminált cselekmény jogtárgy hiányában sem volna büntethető. *Akinek nincs becsülete, azt nem is lehet megsérteni.* Aki saját magaviselete által szociális értékét lefokozta és azt valaki állítja, az csak egy tényt konstataál, de nem sért, mert annak, kinek terhére a tényt konstataálta, nincs oly igénye, mit tagadásba véve sérteni lehet.

A valóság-bizonyítás problémájának ily beállítása azonban végeredményben oda vezet, hogy minden valóságot szabadon állíthassunk és illetőleg hogy mindennemű állítás nyomán követelhesünk a valóság bizonyításának megengedését, mit nemcsak célszerűségi és óvatossági, de erkölcsi szempontból sem lehet elfogadni, mert elvégre a véleménynyilvánítás szabadsága nem terjedhet addig, hogy ok nélkül bárkiről erkölcsbíraskodjunk, s minden-esetre megfontolást érdemel az a nyilván kánonjogi eredetű tétel (*Halász*), hogy nem keresztényhez illő dolog embertársaink hibáit feltárni. Ezeknek az ellentétes irányból jövő felfogásoknak megfelelő értékeléséből áll elő az egyes törvényhozásoknak a kérdést megoldó szabálycsoportja, mely a valóság-bizonyítás területkörét hol erősen megsűkíti (olasz, francia, norvég btk., angol jog s az újabb javaslatok), hol meg széles keretek között határolja (osztrák, német btk.). A rigorozitás terén tán legtovább ment a japán btk., melynek 230. §-a szerint a valóság bizonyítása teljesen közbömbös; ha be is bizonyítja valaki igazát, azért elítélik, miből nyilvánvaló, hogy a japán btk.-ben az a felfogás érvényesül, hogy az egyik embernek semmi köze sincs a másik ember becsületbeli státusával foglalkozni. Az 1843. évi javaslat meg jóhiszeműség címen is ment, bár nem is sikerült abizonyítás.

A legújabb törvényhozási munkálatok közül a svájci javaslat, az 1927. évi német (s ezzel egyező osztrák) javaslat, valamint az 1926. évi török btk. álláspontját közlöm. Az 1915. évi svájci javaslat 154. §. 2. pontja szerint a valóság bizonyítása csak akkor ment, ha alapos ok készítette a tettet nyilatkozatának megtételére s nem kizárólag a sértés célja vezette, ellenkező esetben, azaz: «Ist die Wahrheit der Nachrede oder des Vorhaltes erwiesen, hatte aber der Täter zu seiner Äusserung keine begründete Veranlassung, und war es ihm nur darum zu tun, dem andern übles nachzureden oder ihn durch den Vorhalt zu verletzen, so wird er mit Busse bestraft.»

Az 1927-iki német javaslat 317. §-ának 3. bekezdése szerint: Ha az állított vagy híresztelt tény valóban bizonyul, a cselekmény mint üble

Nachrede nem büntetendő; a 4. bekezdés értelmében azonban: ha az állított vagy híresztelt tény a magán- vagy családi élet oly körülményeire vonatkozik, melyek a közérdeket nem érintik, a büntethetőség szempontjából közömbös, vajjon az a tény való-e vagy valótlan, amennyiben azt a tettes kizárólag sértés céljából vagy nyereségvágyból, vagy más alacsony indítókból nyilvánosan állította vagy terjesztette; ily esetben az állítás valóságának bizonyítása nem foghat helyt (u. n. Indiskretions-Delikt).

Figyelemreméltó az 1926. márc. 1-én kelt török btk. álláspontja. A 481. § a valóság bizonyítását szabályként kizárja, s csak kivételkép engedi meg, ha a tényállítás közhivatalnokra hivatali hatáskörére vonatkozással történt, — ha a sértett ellen a tényállítás következtében bírói eljárás indult meg, — avagy ha maga a sértett is kívánja. Ha a valóság bizonyítása sikerül vagy a sértett az ellene indított eljárás során elítéltetik: a cselekmény nem esik büntetés alá. A súlyosabb esetekben a valóság bizonyításának nincs helye.

A probléma mikénti megoldása azon fordul, vajjon melyik érdekre helyez a törvényhozó nagyobb súlyt, arra-e, hogy az igazmondás joga («Recht die Wahrheit zu sagen», *Bar*) feltétlenül elismeressék («igazmondás nem emberszólás», tartja a közmondás), vagy arra, hogy az emberek ne torzsalkodjanak egymással. Ha az előbbi érdeknek tulajdonítunk nagyobb jelentőséget, úgy csak a valótlan állítás esetén szabad büntetni és tehát a valóság bizonyításának megengedése szabállyá teendő (így *John, Beling, Delaquis*); — a másik felfogás viszont, mely a lehetőségig kiküszöbölni törekszik a becsületet sértő cselekményeket, oda hajlik, hogy a gyalázkodás szabály szerint még akkor is büntetés alá vonassék, ha az állított tény való (*Finger, Lammasch, Kronecker, Liepmann*; ez utóbbi szerint «Es ist keineswegs eine empörende Zumutung, dass dem einzelnen die Behauptung wahrer rufgefährender Tatsachen sogar in vollem Umfange verboten werden kann»), miért is a valóság-bizonyítás vagy egyáltalában nem, vagy csak a legkivételesebb esetekben foghasson helyt (vö. 1927. ném. jav. Ind. 157. l.). Nem érdektelen, hogy már *Manu* törvényeiben a feltétlen büntetés elve jut kifejezésre («274. Aki vaknak, úgyszintén, aki félszeműnek vagy ilyenfélének nevez valakit, még ha az igazsággal egyezően szól is, legkisebb büntetesként egy karsapanc bírságra íteltessék»).

A Bv. álláspontja — bár sem a törvény szövegéből, sem a M. I.-ből közvetlenül nem olvasható ki — két körülményből vont következtetés alapján mégis megállapítható. 1. A Btk. nyilván szabályként állította fel a valóság bizonyításának tételét, mely

alól néhány kivételt tett erkölcsi, kíméleti és célszerűségi szempontból. A Bv. e kivételeket, azaz a valóság-bizonyítás tilalmait annyira megszorította, hogy szemben a Btk.-vel ma a tilalom a szabály s a bizonyítás megengedettsége a kivétel. 2. A Bv. 13. §-ának szóhangzata csak támogatja e nézetet, mert midőn ebben a rendelkezésben azt olvassuk, hogy a valóság bizonyításának csak a meghatározott esetekben van helye, úgy tévedés nélkül állítható, hogy a törvény a valóság bizonyítását nem szabálynak, hanem kivételnek tekinti. Mindezekon felül a M. i. is ama felfogás mellett látszik lándzsát törni, hogy helyesebb a bizonyítás tilalmát ruházni fel a szabály erejével, midőn arra utal, hogy a becsületnek mily elértéktelenedése állott elő abból, hogy a Btk. bármily kifejezés valóságának a bizonyítását megengedi, s hogy mily erkölcsi és igazságügyi botrány az, hogy egy meg nem markolható, egyszerűen csak goromba szó valóságának bizonyítása címén törmelékeket hordhat össze a vádlott a sértettnek életéből minden időbeli korlátozás nélkül, pellengérré állíthatja a sértettnek családi, üzleti és egyéb intimitásait, amelyekre a kifejezés használatakor még nem is gondolt.

A Bv. tulajdonképpen azzal szolgálja a leghatályosabban a becsület védelmét, midőn szabály erejére emeli a valóság bizonyításának tilalmát és illetőleg csak kivételes esetekben s szorosan meghatározott feltételek mellett engedi meg a bizonyítást.

II. A valóság bebizonyítása — a Bv. 16. §-a szerint — kizárja a rágalmazás vagy becsületsértés, valamint a meghalt embernek vagy emlékének meggyalázása megállapítását. A törvénynek e rendelkezéséből nyilvánvaló, hogy ha az állított vagy híresztelt ténynek, illetve a valamely tényre utaló kifejezésnek valósága — akár a bizonyítás tilalma okából, akár azért, mert vádlott a megengedett bizonyítás jogával nem élt, akár azért, mert bizonyítása nem sikerült — a bíróság előtt nem bizonyítottatott be, meg kell állapítani a rágalmazást stb., bár az állított tény való (*Curia*: Bjt. 74. köt. 208. l.; Bjogi dtár 15. köt. 108. l.). Mind ebből kétség nélkül következik, hogy a sértettre vonatkoztatott tény valótlanlansága sem a rágalmazásnak, sem a becsületsértésnek, sem a meghalt ember vagy emléke meggyalázásának nem tényálladási eleme (a hatóság előtti rágalmazásnál s a hitelrontásnál már tényálladási elem a valótlanlanság, v. ö. fent 54. l. és 64. l., miért is e két deliktumnál a valóság bizonyításának szabályai nem érvényesülnek), hanem büntethetőségi előfel-

tétel (Heller és Finkey szerint a valóság bebizonyítása büntethetőséget kizáró ok; a Curia szerint: a valóság bebizonyíthatósága nem a vádlott megbüntethetőségét zárja ki, hanem a bűncselekmény tényálladékanak hiányában zárja ki rágalmozás vagy becsületsértés megállapítását; Bjogi dtár 15. köt. 106. l., a felmentés tehát a Bp. 326. §. 1. pontra alapítandó: u. o. 18. köt. 40. l.)

Abból, hogy a valóság bebizonyíthatóságának hiánya nem tényálladéki elem, hanem a büntethetőség előfeltétele, az is kétségtelen, hogy a büntetlenséghez nem szükséges, hogy a tettes az állított ténynek, illetve a használt kifejezésnek a valósággal való egyezésétől már az elkövetés idején tudjon (holott ha tényálladéki elemről volna szó, ez nélkülözhetetlen lenne), hanem elég, ha a perben oly körülményeket hoz fel, melyek az elkövetés előtt már léteztek, mikor is közömbös, hogy azok létéről tudott-e vagy sem; a büntethetőség hiánya tehát — mint a M. i. is megjegyzi — beáll akkor is, ha a tettes a valóságról az elkövetés idejében nem tudott.

A valóság bizonyításának ily értelmű felfogása oda vezet, hogy a polgári per kifogásának analógiájára ezt az intézményt is a valóság kifogásának (exceptio veritatis) nevezzük, mert a vádlott itt — éppúgy mint a polgári perben az alperes — nem tagadja a cselekmény elkövetését, de kifogás alakjában kétségbevonja, hogy abból jogcím származzék.

Mihelyt a vádlott a valóság kifogásával élt s ennek alapján a bíróság a törvény értelmében a bizonyítást megengedi, megváltozik a felek szerepe: a vádlóból mintegy vádlott lesz, mert most már minden bizonyítás az eredeti vádlottat terheli.

III. A valóság-bizonyítás tilalma lévén a szabály, mindenképp megállapítani kívánom, hogy e tilalom csak két esetben abszolút, ezektől eltekintve relatív, azaz bizonyos — a törvényben meghatározott — feltételek mellett törést szenved, mikor is a tilalmon mintegy rés nyílik.

Abszolút a valóságbizonyítás tilalma a Bv. 15. §-a alapján, melynek értelmében: A valóság-bizonyításnak egyáltalában nincs helye: 1. ha a 12. §-ban említett személy (külföldi uralkodó vagy államfő, külállamnak ő felségénél felhatalmazott követe vagy pedig ügyviselője) a sértett; 2. ha az állítás, a híresztelés vagy a kifejezés oly bűncselekményre vagy fegyelmi vétségre vonatkozik, amely felől bírói hatóság abból az okból hozott felmentő ítéletet vagy megszüntető határozatot, hogy akár a vád alapjául vett cselek-

mény, akár pedig az, hogy azt a sértett követte el, nincs bebizonyítva.

Az első pontot illetően megjegyzendő, hogy a valóság-bizonyítás tilalma nem szűnik meg akkor sem, ha a sértett a kívánatára megindított bűnvádi eljárás idejében már nem államfő, követ vagy ügyviselő (ugyanígy Heller). A feltétlen büntetendőség oka egyebekben annak a körülménynek a megfontolása, hogy a Bv. 12. §-ában említett személyek ellen elkövetett rágalmozás és becsületsértés «a nemzetközi jog violációi s ez intézkedést a viszonyosság is követeli» (a Btk. 264. §-ához fűzött M. I.).

A második pontra vonatkozóval hangsúlyozottan ki kell emelnem, hogy a valóság bizonyítása csak abban az esetben van kizárva, ha a felmentés vagy megszüntetés oka, hogy a vád alapjául vett bűncselekmény, vagy pedig az, hogy a vádlott követte el, nincs bebizonyítva (Bp. 326. §. 2. p.); ily esetben ugyanis a ténykérdés már bírói határozattal el van döntve s az mint res judicata nem tűrhet ellenbizonyítást (kivéve újrafelvétel esetén). Ha azonban a felmentés vagy megszüntetés jogi okon nyugszik (pl. hogy a vád tárgyává tett cselekmény nem bűncselekmény, hogy a bűnvádi eljárás megindítását vagy a beszámíthatóságot vagy a büntethetőséget megszüntető ok forog fenn, vagy hogy nincs felhatalmazás, kívánat vagy magánindítvány: Bp. 326. §. 1., 3., 4. p., vagy a vád ejtetett el: Bp. 323. §), úgy a valóság bizonyításának nincs akadály (előfordul, hogy a felmentő ítéletben a tett elkövetése valónak mondatott ki, de a vádlott a büntetés alól felmentett, — pl. Btk. 313. § — mikor is a bizonyítás épp a res judicata elvénél fogva engedhető meg; Vaikó). Bírói hatóságon nyilván nemcsak a rendes és külön bíróságot kell érteni, de a bírói hatalmat gyakorló közigazgatási hatóságot is; ha azonban a közigazgatási hatóság fegyelmi ügyben jár el, nem gyakorol bírói hatóságot (M. i.).

IV. A valóság-bizonyítás tilalma alóli kivételek statuálásával a törvény mintegy elismeri, hogy az igazság bátor kimondóit nem volna helyes büntetéssel hallgatásra kényszeríteni, mert elvégre a becsület hiánya mégsem részesíthető védelemben (la vie privée doit être murée), de arra figyelmeztet és pedig büntetés terhével is, hogy ok nélkül ne hánytorgassuk fel másnak hibáit s ne terjesszünk másról szükség nélkül oly tényeket vagy tényekre utaló értékeléseket, melyek igaz voltak ellenére is sértők.

A) A valóság-bizonyítás három jogcímen foghat helyt; ezek:

1. ha az állítás, a híresztelés vagy a kifejezésnek használata közérdeknek vagy jogos magánérdeknek előmozdítása, megóvása vagy védelme céljából történt;

2. ha az illető tény miatt bűnvádi vagy fegyelmi eljárás van folyamatban;

3. ha az illető tény büntető hatóság jogerős véghatározatban valónak mondotta ki, feltéve, hogy az állítás, a híresztelés vagy a kifejezésnek használata nem sértés céljából történt (Bv. 13. §. 1. bek.).

Sorra nézve e jogcímeket:

1. Közérdek vagy jogos magánérdek. E bizonyítási címnek érdemére már a Btk. Min. Ind.-a a következőket jegyzi meg: «Irányszeműl el lehet fogadni az angol Lord Campbells Aot ötödik fejezetében levő intézkedést, mely szerint a valónak bizonyítása csak az esetben képezhet védelmet, hogyha a terhelő vádak a közjó érdekében hozattak nyilvánosságra; azonban ezen határvonal igen szűk, mert nemcsak a közérdek jogosíthat fel valakit más ellen egy ennek kellemetlen igazság megmondására, hanem bármely jogos magánérdek is.»

Közérdek mindaz, ami az államot, annak intézményeit, az emberiséget, a társadalmat, ennek a közösségi célokat szolgáló különböző alakulatait érinti. Irányát tekintőleg irreleváns, vajjon a kérdéses érdek politikai, gazdasági, általános erkölcsi, tudományos vagy kulturális-e.

(Az érdek fogalmát illetően figyelemreméltó a kieli bíróság következő kijelentése: «es genügt jedes Interesse, das sich bei billiger und verständiger Würdigung als ein gerechtfertigtes darstellt... Als berechnigte Interessen gelten... auch die Interessen eines grösseren, jedoch gegen die Allgemeinheit fest abgegrenzten, der Zahl nach übersehbaren Personenkreis.» V. ö. Höchst RR. III. 19.)

Jogos magánérdek az, amely a személyhez mint magán-személyhez fűződik, és pedig tekintet nélkül egyfelől arra, hogy az gazdasági vagy erkölcsi jellegű-e, másfelől arra, hogy az a cselekmény elkövetőjét vagy más — akár teljesen idegen — személyt érint-e. Kell azonban, hogy a magánérdek, melynek előmozdítása stb. céljából a tettes a cselekményt elkövette, *jogos* legyen. A *joggyakorlatból* kiemelem a Curia határozatát, melyben kimondotta, hogy: közélettől visszvonult egyén megőrzése közérdeket nem szolgál, azért ily esetben közérdek védelme címén a valóság bizonyítása nem rendelhető el (Bjt. 76. köt. 113. l.). Kimondotta

továbbá a Curia, hogy az a körülmény, hogy vádlottat az apja kiutasítása miatti bosszú vezette, *jogos magánérdek forrásának nem tekinthető* (Bjogi dtár I. köt. 209. l.). Midőn vádlott a sértett szövetkezetnek mint nyilvános számadásra kötelezett társaságnak kezelését tette bírálat tárgyává, joggal hivatkozhatott arra, hogy közleményeinek célja a *közérdek volt* (u. o. 309. l.). Az a körülmény, hogy egy hírlapnak valamely közgazdasági kérdésben történt állásfoglalása mily okok alapján történt s hogy egy hírlap magatartása és irányzata milyen befolyások folytán alakult, *közérdeket nem képez* (u. o. II. köt. 240. l.). Bizonyítást rendelt *közérdek címén* a Curia, mikor a vádlott az inkriminált közleményben azt állította, hogy a magánvádló országgyűlési képviselő egyházi birtokok eladása érdekében a kormánynál vagyoni haszonszerzés céljából közbenjárt, a szerződés megkötésénél tanuként szerepelt és hogy ez akkori országgyűlési képviselői állásával össze nem fért (Bjogi dtár V. köt. 98. l. V. ö. még Bjogi dtár 8. köt. 257. l.)

A valóság bizonyításának ez esetben akkor lévén helye, ha az állítás stb. közérdeknek vagy jogos magánérdeknek *előmozdítása, megóvása vagy védelme céljából történt*, nyilvánvaló: ha a cél nyereségvágy, bosszú, meghurcolás vagy bárminő más aljas indítókából fakadó törekvés: a valóság bizonyítása nem engedhető meg (ellenk. Curia: Bjogi dtár 10. köt. 295. l.).

Hangsúlyozottan kell kiemelnem, hogy a vádlottnak *nem kell perrendszerűleg igazolnia*, hogy állításának célja a közérdek előmozdítása stb. volt, elég ha ezt *valószínűsíti*. Viszont e valószínűsítés még nem eredményezi a Bv. 16. §. alapján a felmentést, hanem *csak jogcímet teremt*, melynek elismerésével a bíróság a valóság bizonyítását megengedi. Felmentésre csak a valóságnak sikeres bizonyítása vezethet.

(Állandó gyakorlat, v. ö. *Mutató* 383—385. l. így különösen: a Bv. 13. §-a csupán azokat a feltételeket határozza meg, amelyeknek fennforgása esetében a valóság bizonyítása meg van engedve; e feltételek valamelyikének fennforgása tehát a fölmentés alapjául nem szolgálhat, csak akkor, ha az állított tény vagy használt kifejezés valósága be is bizonyított; Bjt. 72. köt. 238. l.; e rendelkezés alkalmazásánál nem azt kell vizsgálni, hogy közérdek vagy jogos magánérdek kívánja-e, hogy a valóság bizonyítása elrendeltesék, hanem vádlottnak azt kell bizonyítania, hogy azért használta a vád tárgyává tett állításokat és kitételeket, mert közérdeket vagy jogos magánérdeket kívánt előmozdítani; u. o. 78. köt. 38. l.)

2. **Bűnvádi vagy fegyelmi eljárás folyamatban léte.** *Bűnvádi eljárás*on a büntető ügyekben eljárni hivatott hatóságok (kihágási ügy tárgyában eljáró közigazgatási hatóság, jövedéki kihágási ügyben eljáró pénzügyi hatóság is ideértendő), *fegyelmi eljárás*on csak a közhatóságot gyakorló fegyelmi bíróságok (Heller szerint tévesen: az egyes magánvállalatok szolgálati pragmatikája alapján működő fegyelmi bíróságok is ideesnek) előtt folyamatban levő eljárás értendő.

Az nem szükséges (mint ezt a Btk. 263. §. 2. pontja megkívánta), hogy a bűnvádi vagy fegyelmi eljárás már az állítás idején folyamatban volt legyen; a valóság bizonyítása akkor is megengedendő, ha később indított meg az állított tény miatt a bűnvádi vagy fegyelmi eljárás.

A bizonyításnak ily esetben való megengedése a dolog természetéből folyik, mert egy — az állított tény miatt folyamatban levő — külön bűnvádi vagy fegyelmi eljárás során a bizonyítás amúgy is végbemegy.

A bűnvádi vagy fegyelmi eljárás folyamatban léte itt is csak jogcím, melynek alapján a valóság bizonyítása megengedendő; a felmentés (Bv. 16. §) e helyütt is azon fordul tehát: sikerült-e bizonyítani a valóságot.

3. **Az állított tény valóságának kimondottsága büntető hatóság jogerős véghatározatában.** *Büntető hatóság*on nemcsak a bíróság, hanem a rendőrség, ügyészség (*Finkey*) s a közigazgatási kihágási és a jövedéki kihágási bíróság is értendő. *Véghatározat* viszont nemcsak a marasztaló, hanem a felmentő ítélet s a megszüntető végzés is (előfordulhat, hogy a felmentő ítélet tényként állapítja meg a bűncselekmény elkövetését, melyért azonban nem büntet; pl. Bv. 18. §, Btk. 313. §).

Nyilvánvaló azonban, hogy itt is végeredményben csak a közérdek vagy jogos magánérdek megóvásának célja lesz a bizonyítás megengedhetőségének végső alapja, mert nyilvánvaló, hogy a valamikor elítélt és büntetését kiállott egyén nem lehet örökös céltáblája a csipkelődéseknek, sértegetéseknek, szemrehányásoknak (az 1927. évi német jav. 321. §-a mindig büntet). Lehetnek körülmények, melyek között indokolt az ilyen régi bűncselekmény felemlítése; ilyenkor a bizonyítás megengedése s az ezt nyomon követő felmentés helyénvaló; de ha valaki minden ok nélkül hánytorgatja fel másnak büntetéssel kiengesztelt s már-már feledésbe ment multját, azt meg kell büntetni, azzal szemben védelembe

kell venni a sértettet; ily esetben a bizonyítás tehát megtagadandó s a vádlott elítélendő. Erre utal a törvény által megkívánt az a további feltétel, hogy a bizonyítás csak akkor engedhető meg, ha: az állítás, a híresztelés vagy a kifejezésnek használata nem sértés céljából történt; ha tehát a vádlott egyedüli vagy főcélja a sértett társadalmi megbecsülésének csökkentése vagy becsületérszésének megbántása volt: a bizonyítás nem engedhető meg (ugyanígy *Isaák*). Az 1925. évi német javaslat 289. §-a kifejezetten büntetni rendeli azt, ki gyalázó célból másnak bűncselekmény-elkövetését vagy elítéltetését szemére veti, holott az illető büntetését már kiállotta vagy azt elengedték.

A bírói gyakorlatban általánosságban követett elv, hogy a kiszendett büntetés csak jogos érdek megóvása céljából vehető szemére az elítéltnak (v. ö. a Curianak megvő ő indoklását a Bjogi dtár r. f. VI. köt. 166. l.; l. még Bjogi dtár 10. k. 287., Bjogi Hat. Tára. 675).

B) E jogcímek bármelyike alapján az állított vagy híresztelt tény, úgyszintén a valamely tényre közvetlenül utaló kifejezés valóságának bizonyítása a vádlott indítványára foghat helyt.

Az indítványt természetesen vádlott védője is hatállyal terjesztheti elő (a Bv. 29. §. 2. bekezdése ugyanis csak az előterjesztés időpontját határozza meg a járásbírósi tárgyalásnak azzal a mozzanatával, amikor a Bp. 541. §. 3. bekezdése értelmében a *terhelt* nyilatkozhatik a vádra nézve; e rendelkezésnek tehát nem a személy, hanem az időpont szempontjából van jelentősége; *Curia*: Bjogi dtár 19. köt. 32. l.). Viszont a védő csak a megbízáson alapuló átruházott hatáskörben terjeszthet elő indítványt a valóság bizonyítása iránt, de nincs joga ahhoz, hogy a vádlott által visszavont ilyen indítványt magáévá tegye, vagy a vádlott kifejezett akarata ellenére terjesszen elő ilyen indítványt (*Curia*: Bjt. 77. köt. 126. l.).

A valóság bizonyítását tehát sem a vádló vagy sértett hatályosan nem indítványozhatja, sem a bíróság hivatalból nem kezdeményezheti (*Curia*: Bjogi dtár 8. köt. 31. l. és u. o. 11. köt. 124. l.). Vádlottnak bizonyítási indítványa nélkül elrendelt bizonyítási eljárás s a bizonyítás eredményének mérlegelése semmis (Bjogi dtár 16. köt. 11. l.), nem folytatható le törvényesen a valóság bizonyítása anélkül, hogy a vádlott ebben a kérdésben kellő időben és a Bv. 13. §-ának megfelelően indítványt terjesztett volna elő és anélkül, hogy a törvényszék a valóság bizonyítását elrendelte volna

(Bjogi dtár 16. köt. 98. l.), ha tehát vádlott a valóság bizonyítását nem kívánta, a sértettet nem illeti meg az ellenbizonyítás joga (u. o. 18. köt. 121. l. és Bjogi Hat. Tára 817.). A sértettnek erre irányuló kívánsága csak akkor jön figyelembe, ha vádlott jogcím hiányában indítványozta a valóság bizonyítását. Erre vonatkozik a Bv. 13. §. 2. bekezdése, melynek értelmében: az előbbi bekezdés 1—3. pontjában említett feltételek hiányában is el kell azonban rendelni a valóság bizonyítását, ha azt maga a sértett is kívánja. A sértett kívánságával egyenértékű annak egyszerű hozzájárulása (Curia: Bjogi dtár 17. köt. 136. l.)

C) A bizonyításra irányuló indítvány előterjesztésének ideje, alakszerűsége az a fölött határozni hivatott szerv, valamint a bizonyítási anyag értékelése tárgyában a következő szabályok irányadók:

1. Az előterjesztés ideje Idevágólag a Bv. 29 §-ához képest a St. 53. §-ának első, második és harmadik bekezdése rendelkezik következőleg: Ha valamelyik fél a valódiság bizonyítását kívánja, ez iránt az előterjesztést legkésőbb a vádirat közlésétől számított nyolc nap alatt köteles megtenni. A valódiság bizonyítása iránt később előterjesztett indítványt a bíróság figyelembe nem veheti (1. bek.). Ugyanez alatt a határidő alatt köteles a fél bizonyítékait előterjeszteni (2. bek.). Az ellenbizonyítékok előterjesztésére a bíróság nyolc napi határidőt szab (3. bek.).

A vádlott ezekhez képest előbb is (már a vizsgálat elrendelése után) indítványozhatja a valóság bizonyítását, a vádirat közlésétől számított 8-ik nap után (a védő irányában a határidő a vádiratnak a védő részére történt kézbesítésétől számítandó; Curia Bjt. 74. köt. 209. l., ugyanígy Degré) előterjesztése azonban már nem vehető figyelembe (a főtárgyaláson csak újabb bizonyítékok beszerzése kérhető: St. 54. §. 2. bek.; Curia: Jogi Hirlap 1927. évf. 45. sz.; ellenzően Degré). A vádló, illetve sértett részére az ellenbizonyítékok előterjesztése tárgyában bíróságilag megszabott 8 nap a vonatkozó bírói végzés átvételének napján kezdődik.

Ezek a szabályok a törvényszék előtt folyó eljárásban érvényesek. Járásbíróság és illetőleg fiatakorúak bírósága (Fb. 8. §. 2. bek.) előtt folyó eljárásban a valóság bizonyítására vonatkozó indítványt a terhelt, illetőleg a védő (és pedig terheltnek érdemi védekezése után is: Curia Jogegységi hat.; Degré ellenk.) legkésőbb a tárgyaláson teendő nyilatkozatában (Bp. 541. §. 3. bek.) terjesztheti elő hatállyal (Bv. 29. §. 2. bek.).

2. Az előterjesztés alakszerűsége tárgyában a törvény különös rendelkezést nem tartalmaz, következésképp az ily kérelem alakszerűséghez kötve nincs (Curia: Bjogi dtár 17. köt. 137. l.). A vonatkozó indítvány tehát előterjeszthető szóval, vagy beadható írásban. Abban azonban mindenesetre meg kell jelölni a jogcímet, melynek alapján a vádlott a valóság-bizonyítás megengedését kívánja, — a tényeket, melyeknek bizonyítására vállalkozik, és a bizonyítási eszközöket, melyeket igénybevenni óhajt.

Az indítvány közzendő a vádlóval, illetve sértettel, hogy ez a megszabott 8 napon belül ellenbizonyítékait előterjeszthesse.

3. A valóság bizonyítása tárgyában előterjesztett kérelem fölött szabály szerint az ítélt bíróság dönt, és pedig alakszerű határozattal (Bjogi dtár 17. köt. 136. l.)

Vaikó szerint (a körülményekhez képest a vizsgálóbíró és illetőleg a vádtanácsot is megilleti az indítvány fölött való határozás joga, és pedig: a) ha az indítvány a vizsgálóbírónál lett előterjesztve (a St. 53. §-a ugyanis csak a végső határnapot szabja meg a vádirat közlésétől számított 8-ik napban, vádlott tehát már a vizsgálat során is előállhat indítványával): a vizsgálóbíró határoz, ki ha úgy találja, hogy a valóság-bizonyításnak nincs helye, az indítvány tárgyában elutasító végzést hoz (ez ellen felfolyamodásnak lévén helye, e fölött a vádtanács dönt; ha a vádtanács helybenhagyja a vizsgálóbíró elutasító végzését, úgy vádlott a vádirat kézbesítése után megismételheti indítványát, melyben új jogcímen kérheti a valóság-bizonyítás megengedését); ellenkező esetben végzésben megengedi a bizonyítást s azt a Bp. 118. §-a szerint fogantositja; — b) ha vádlott a valóság-bizonyítás megengedésére irányuló indítványát a vádirat közlése után 8 napon belül terjeszti elő (a később előterjesztett indítvány visszautasítandó), úgy a vádtanács határoz s végzésében vagy megengedi a valóság-bizonyítást, vagy elutasítja az indítványt (a végzés ellen felfolyamodásnak van helye a kir. ítéltáblához: Bp. 378. §. 3. bek.); — c) a bizonyítás megengedése rendszerint a vizsgálat kiegészítésének elrendelését vonja maga után; — c) ha a valóság-bizonyítás tárgyában előterjesztett indítvány azért utasított el, mert a felajánlott bizonyítási eszközöket a bíróság nem találta alkalmasaknak a tény bizonyítására, a vádlottnak még mindig módjában van a bizonyítás-felvételt a főtárgyaláson is kérni, mert a St. 54. §-a értelmében: «a vádtanács végzésében vagy a főtárgyalásra kibocsátott idézésben meg nem jelölt bizonyítékokon kívül más bizonyítékok beszerzését, különösen tanúk kihallgatását, a felek az 53. §-ban megjelölt idő eltöltével a főtárgyaláson csak akkor kérhetik, ha e miatt a főtárgyalást elnapolni nem kell vagy ha azt az eljárás előző szakában eredménytelenül kérték, vagy végül igazolják, hogy a kérdéses bizonyítékokat előbb nem ismerhették»; ebben az esetben a valóság-bizonyítást az ítélt bíróság (törvényszék) engedheti meg; igaz ugyan, hogy a törvény kifejezetten a vádirat kézbesítésétől számított 8 nap mint záros határidő alatt engedi csak az indítványt előterjeszteni, ámde megengedi

az 54. §. 2. bek.-ében olyan bizonyítéknak a főtárgyaláson való előterjesztését is, amire az előző eljárás során hivatkozás nem történt, de az a főtárgyaláson nyomban, elnapolás nélkül, fölvehető.

A *Curia* elvi éllel foglalt állást ama nézet mellett, hogy nemcsak a vádirat közlésétől számított 8 napon belül, hanem az előzetes eljárásnak bármely szakában előterjesztett kérelem fölött is az ítélő bíróságnak kell határoznia (Bjogi Hat. T. 838. sz.; Bjogi dtár 17. köt. 136., 18. köt. 127.; Bjt. 78. köt. 37. l.). Arra nézve ugyanis, hogy az ilyen előzetesen előterjesztett kérelem fölött melyik bíróság határoz, sem a Bp.-ben, sem a Bv.-ben, sem a St.-ben nincs ugyan jogszabály, a törvény szelleméből mindazonáltal az olvasható ki, hogy a határozás elsősorban az ítélő bíróság feladata (e helyütt oly érdemi kérdésekről esik szó, amelyeknek tárgyában sem a vizsgálóbíró, sem a vádтанácsot az eshetőleges végső szó nem illetheti meg; v. ö. Jogi Hirlap 1927. évf. 45. sz.). Ha ennek dacára az előzetes eljárás során előterjesztett ily kérelem fölött már a vizsgálóbíró határozott és esetleg a valóság bizonyítását is lefolytatta, s ha azután a törvényszék a főtárgyaláson — a nélkül, hogy a valóság bizonyítása kérdésében alakszerű határozatot hozna — mégis tényleg fogantatja a valóság bizonyítását, mégpedig abban a keretben, amelyben azt a vizsgálóbíró már elrendelte s részben fogantatosította is, ez az eljárása, bár nem alakszerű, olybá veendő, mintha a bizonyítás kiegészítését ő maga (t. i. a törvényszék) elrendelte s azt ennek alapján fogantatosította volna (*Curia*: Bjogi dtár 17. köt. 137. l.).

D) A valóságbizonyítás tárgya rágalmozás vagy becsületsértés, valamint a meghalt embernek vagy emlékének meggyalázása esetében: az állított vagy híresztelt tény, úgyszintén a tényre közvetlenül utaló kifejezés.

a) A tény, valamint az állítás és híresztelés fogalmait illetően a már kifejtett tételekre utalok (v. ö. fent 16. l.).

b) Tényre közvetlenül utaló kifejezés az, mely nem csupán véleményt, értékítéletet vagy éppen csak gyalázkodást tartalmaz, hanem amely szoros kapcsolatban valamely a sértetthez vonatkozó megtörtént ténnyel oly nyilatkozat formájában történik, amelyből a nyilatkozatról tudomást vevő a konkrét tényre való vonatkozást fölismerheti (v. ö. még fent 64. l.). Tényre utaló kifejezés tehát az, amelyet valamely tény jellemzésére használnak (pl. ügyvédről annak állítása: sok pénzt keres, mert kijáró)

vagy amely lényegileg burkolt tényállítás (pl. közhivatalnokkal szemben használt «megvesztegethető» kifejezés). A kifejezésnek mindenesetre tárgyilag is alkalmasnak kell lennie a tény jellemzésére (a «piszok» kifejezés pl. nem utalhat közvetlenül tényre; *Curia*, Bjog Tára 75. köt. 80.). Legutóbb kijelentette a *Curia*, hogy az oly állítás, mely nincs ugyan közelebbről és egyenesen megjelölve, de amelyet mégis közvetlenül bizonyítani lehet, a Bv. szempontjából tényállitásnak tekintendő (Bjogi dtár 17. köt. 57. l.).

Nem lehet tárgya ezeknél fogva a valóság-bizonyításnak az ú. n. injure pour l'injure, az egyszerű piszkálódást, sértegetést, gyalázkodást tartalmazó kifejezés. A Btk. ily kifejezések esetében is megengedte a bizonyítást, ám ez — mint a M. i. megjegyzi — a pernek oly sülyesztőket és útvesztőket nyújtott, hogy a perben gyakran sem a bíró, sem a fél nem tudott eligazodni; akit megrágalmaztak, az lemérhette a per esélyeit és ehhez mérhette elhatározását, ám aki ellen becsületsértő kifejezést használtak, annak kelepéctől kellett tartania, amelyek ellen szinte lehetetlen volt a védekezés.

Tiszta gyalázkodó kifejezés használata esetében tehát — mert a valóság bizonyítása ki van zárva — vádolt feltétlenül büntetendő.

E) A valóság bizonyítása tárgyában a törvényszéki főtárgyaláson, vagy a járásbírói tárgyaláson lefolytatott bizonyítási eljárás eredményének értékelése az ítélőbíróság feladata.

Idevágólag a bírói gyakorlatban a következő irányító elvek jegecesedtek ki: az állított tények bizonyítása csak úgy vonhatja maga után az ezekhez fűzött megjegyzések és kritikai kitételek büntetlenségét, ha az állított tények és a hozzájuk fűzött bírálati megjegyzések súlya és jelentősége között egyensúly van (Bjt. 71. köt. 15.; 73. köt. 77.; 74. köt. 218.; 79. köt. 55.; v. ö. Vargha Ferenc: Bjt. 78. köt. 65. l.); jelentéktelen esemény bizonyítása túlzott sértést nem ment (u. o. 74. köt. 182. l.); a valóság bebizonyításának jogi értelme nem az, hogy az állított ténynek minden részlete, árnyalata, hanem hogy a rágalomnak állított tényállítás lényege bizonyíttassék s az állított és bizonyított tények között egyensúly, illetőleg legalább jelentőségbeli arány legyen (Jogi Hirlap, 1927. 25. sz.); a valóság bizonyítása esetében nincs jelentősége annak, hogy a sértett ellenállhatatlan kényszer hatása alatt tette azt, ami vele szemben bebizonyult (u. o. 74. köt. 250.); a valóság bizonyítása címén nincs felmentésnek helye, mikor azzal a rágalmozó állítással szemben, hogy valamely hatósági intézkedés szívességi aktus, csupán kisebb jelentőségű szabálytalanságok bizonyultak be (u. o. 74. köt. 255. l.); rágalmozás esetében valóság bizonyí-

tása címén nincs felmentésnek helye, ha az állított tények egy része tekintetében sikerült a bizonyítás, azok egy része azonban bizonyítatlan maradt (u. o. 70. köt. 262. l.); oly esetben, mikor a vád tárgyává tett tényállítás lényegileg valónak bizonyult, az egyes meggyalázó kifejezések pedig a valónak bizonyult tényállításnak csak színező és jellemző, tehát velük annyira bensőleg összefüggő részei, hogy azokkal jogi egységet alkotnak: a meggyalázó kifejezések osztrják a tényállítás ítéleti sorsát (Bjogi dtár 15. köt. 106. l.); az alsóbíróság tartozik kifejtetni, miért nem tartja a való-ságot bebizonyítottnak (Bjt. 54. köt. 84. l.); rágalmozás vádja esetében az alsóbíróság részéről valónak elfogadott tényekből vont következtetés alapján a Curia állapítja meg, vajjon bebizonyította-e vádlott állításának valóságát (Bjogi dtár 10. köt. 252., 295. l.); az állított tény valósága akkor nyer bizonyítást, ha a vádlott súly, erő, jelentőség és lényeg tekintetében bizonyítékokat nyújtott, amelyek a vádbeli tényállításokkal teljesen egyen-értékűek és nem hagynak fenn beigazolatlannul semmit abból, ami sértő-nek minősített; oly esetben, mikor az állított tények bizonyított való-sága kétségtelen, a cselekvésre indító és a való tényeket előidézett okoknak különben is nehezen megmérhető jelentősége vagy súlytalansága közömbös (u. o. 17. köt. 5. l.); nincs helye felmentésnek azon az alapon, hogy a vád alapjául szolgáló tényállítás köztudomás szerint való (u. o. 18. köt. 53. l.; 19. köt. 31. l.). Jelentős a Curianak alábbi határozata; az alapul szolgáló tényállítás a következő: sértett nemzetgyűlési képviselőt a kaszinói választ-mány kizárta, amire vádlott a sajtóban azt írta, hogy egy nemzetgyűlési képviselőnek a kaszinói határozattal igazolta; a két alsófok felmentő íté-letet hozott, a Curia bűnösnek mondta ki vádlottat, mert: a kaszinói választmányok határozatát nem fogadhatja el a bíróság oly meggyőző bizonyítéknak, amelyre csak egyszerűen utalni kell, amidőn valakire az erkölcsi megsemmisülés bélyegét akarják rásütni (Jogi Hirlap 1927. 46. sz.).

F) *Perjogi nézőszögből* nem csekély jelentőségű az a kérdés, vajjon a valóság-bizonyítás megengedése tárgyában előterjesztett kérelmet magában foglaló indítványnak az ítélő bíróság (törvény-szék vagy járásbíróság) által történt elutasítása és tehát a vonat-kozó kérelem megtagadása alaki avagy anyagi semmiségi ok-e. A Curia egy esetben — hivatkozással a Bjogi Hat. T.-ban fel-vett 809. sz. elvi határozatra — kimondotta, hogy a valóság bizonyításának kérdése már a kir. ítélőtáblai fellebbviteli főtár-gyaláson is csak a Bp. 384. §. 9. pontja alapján használt per-orvoslat keretében kerülhet szóba (az 1927. ápr. 27-én kelt íté-letet egy curiai bíró barátom szíves közlése alapján ismerem). E határozat nézetem szerint téves, — téves a 809. sz. elvi ki-jelentésre való vonatkozásában is, amennyiben e határozat (809.) alapjául szolgált esetben nem a valóság bizonyíthatásának meg-engedéséről, hanem az ellenbizonyítékokról (St. 53. §. 3. bek.)

volt szó, ami lényegesen más, — de téves a fent közölt curiai álláspont azért is, mert mint a Curia egy legutóbbi határozatában (1927. máj. 4. Bjt. 79. köt. 158. l.) finoman disztíngválva meg-állapítja: az a kérdés, vajjon a valóság bizonyíthatásának meg-engedése esetében az előterjesztett bizonyítékok *beszereztessek-e*: alaki kérdés, — maga a valóság bizonyíthatásának kérdése azon-ban már nem alaki, hanem szorososan a Bv. 16. §-ában kapcsolódó anyagjogi kérdés s így az e körül okozott sérelem nem a Bp. 384. §. 9. pontja alá tartozó alaki, hanem a Bp. 385. §. 1. a) pontja alá eső anyagi semmiségi ok (ugyanígy Bjt. 71. köt. 84., 74. köt. 218., 77. köt. 24., 78. köt. 38. l.). Ha ez a sérelem a Bp. 384. §. 9. pontja alá esnék, akkor a Curia a perrend szabályai folytán nem juthatna abba a helyzetbe, hogy a valóság bizonyíthatásá-nak kérdésében határozzon, pedig e kérdésben megfelelő per-orvoslat esetében az utolsó szó a Curiaé illeti meg. Mert amennyi-ben a valóság bizonyíthatása a törvény ellenére lett megengedve, azt a Curianak figyelmen kívül kell hagynia, amennyiben viszont az a törvény ellenére lett megtagadva, a Curia az ügyet érdem-legesen nem vizsgálhatja felül, mert oly körülmény megállapí-tása mellőztetett, melytől a Bv. 16. §-ának alkalmazása függ (Bpn. 35. §). Következésképp: ha a valóság bizonyítása törvény-ellenesen lett megtagadva s így az alsóbíróságok helytelenül mellőzték idevonatkozólag a ténymegállapítást: a Bpn. 35. §-a alapján van megsemmisítésnek helye.

Jelentős és mindenképp megálló határozatok még a következők: Ha a bíróság a valóság bizonyítása iránt a St. 53. és 54. §-ában meghatá-rozott határidő után előterjesztett indítvány folytán a bizonyítást elren-deli: ezáltal a Bp. 384. §. 5. p.-ban körülírt alaki semmiségi ok valósul meg; ha azonban a bizonyítást elrendelő végzés ellen sem a most fel-hívott törvény, sem a Bp. 384. §. 9. p. alapján perorvoslat nem érvényesít-tetik: úgy a felsőbbbíróság a bizonyítás eredményét semmisnek nem tekint-heti s mint ilyen figyelmen kívül nem hagyhatja; amennyiben azonban lóság bizonyítása vádlottnak erre irányuló indítványa nélkül, másnak kérelmére vagy hivatalból rendeltetik el, ezáltal a Bp. 384. §. 4. p.-ban meghatározott, hivatalból figyelembe veendő semmiségi ok valósul meg (Curia: Bjt. 79. köt. 54. l.); — a St. 54. §. 2. bek.-e a főtárgyaláson csu-pán újabb bizonyítékok beszerzésének kérését engedi meg, de természet-szerűleg csak abban az esetben, ha a valóság bizonyítását a St. 53. §-ában megjelölt határidőben előzetesen már indítványozták; a valóság bizonyí-tásának a főtárgyaláson előterjesztett indítvány alapján történt meg-engedése tehát a St. 53. és 54. §-ban foglalt alaki jogszabályokat sérti; ezáltal a St. 56. §-a értelmében alaki semmiségi ok, mely azonban mint a

Bp. 384. §. 5. p.-ja alá tartozó hivatalból figyelembe nem vehető (Jogi Hírlap 1927. évf. 45. sz.).

V. A közérdek vagy jogos magánérdek védelme mint jogcím (a Bv. 15. §-ában meghatározott abszolúte tilalmazott esetek leszámításával) a Bv. 13. §. 1. bek. 1. pontja alapján tulajdonképpen minden esetben helyt enged a valóság bizonyításának. A valóság-bizonyítás tilalmának szabályát áttörő ez a kivétel azonban ily általánosságban mégsem érvényesülhet, mert vannak esetek, amelyek a bizonyítás lehetőségének szűkebb területre szorítását kívánják. Ily esetek, ha a sértés a családi élet belső viszonyaira vonatkozik, vagy a női becsületet támadja, vagy oly magánindítványi cselekményt hánytorgat fel, melynek tárgyában indítvány nem tételhet vagy az visszavonatot. Idevágólag lehet oly álláspontra is helyezkedni, hogy e három esetben a valóság-bizonyításnak abszolúte tilalma érvényesüljön (ez volt a Btk. álláspontja a 264. §. 2. és 4. pontjában), ám ezzel szemben megfontolást érdemel, vajjon helyes-e a családi élet zárttságát s a női becsületet ily abszolút védelem alá helyezni. Jól jegyzi meg a Bv. M. i.-a, hogy ma már ezekre megy a közhivatalnoki alkalmazásban levő nők száma és tízezrekre megy a száma azoknak a nőknek, akiket a társadalmi munkamegosztás oly helyzetbe állít, hogy életirányuknak helyessége és női becsületüket is érintő életviszonyaik tudása közérdek. Hogy pl. egy állami tanítónő ne rendezze be nemi életét megbotránkozató módon, oly követelmény, melynek méltánylása elől nem szabad elzárkoznunk. Gyakran erkölcsi kötelesség is oly nyilatkozat megtétele, amely másnak családi viszonyait vagy női becsületét érinti. S bár elvileg nem helyes, hogy oly ügy, melynek eljárás tárgyává tételét a sértett nem kívánta, a valóság bizonyítása révén, tehát kerülő úton nyilvánosság elé legyen vihető, mégis a magánindítvány intézményének tisztelete nem vonhatja maga után azt a következtetést, hogy a bünvádi eljárás elől elvont cselekményt más vonatkozásban se lehessen bizonyítás tárgyává tenni. Mindennek megfontolása arra indította a Bv. alkotóját, hogy a fent meghatározott esetekben a valóság-bizonyítás tilalmát áttörje, mégis, figyelemmel a fennforgó érdekek nagyobb kíméletet érdemlő voltára: ne oly széles értékben, mint ez a Bv. 13. §-ában történt, hanem az ebben meghatározott feltételeknél szorosabbak között. A tilalmon ütött rés ezeknél fogva e helyütt szűkebb.

A törvény idevágó rendelkezése szerint: Ha az állítás, a

híresztelés vagy a kifejezés a családi élet belső viszonyaira vonatkozik, vagy a női becsületet támadja meg, vagy pedig oly büncselekményre vonatkozik, amely csak magánindítványra üldözhető, a jogosult azonban nem terjesztett elő magánindítványt vagy azt visszavonta és erről a vádlott a büncselekmény elkövetése idejében tudomással bírt: az állított vagy híresztelt tény, úgyszintén a valamely tényre utaló kifejezés valósága bizonyításának egyedül a vádlott indítványára és csak abban az esetben van helye, ha a vádlott igazolja, hogy az állítás, a híresztelés, illetőleg a kifejezésnek használata, és egyszersmind módjuk és alakjuk is, közérdeknek vagy jogos magánérdeknek megvédése céljából szükséges volt (Bv. 14. §).

A törvénynek e rendelkezése szerint a *jogcím* ugyanaz, mint a Bv. 13. §. 1. bek. 1. pontjában: közérdek vagy jogos magánérdek megvédése (az «előmozdítás» és «megóvás» kifejezések elhagyása inkább stiláris célt szolgál, az amúgyis kissé nehézkes szövegezés könnyítését), mégis azzal a szűkítést jelző hozzáadással, hogy a valóság-bizonyítás csak akkor engedhető meg, ha az állításnak stb. módja és alakja is szükséges volt a közérdek vagy jogos magánérdek megvédése céljából. Ha tehát az állítás, híresztelés vagy kifejezés használata oly durva módon, vagy sajtó útján, vagy a szükségesnél messzebb menő lealacsonyító kifejezés használatával történt, amely semmiként sem megokolt: a valóság-bizonyítás iránti kérelem megtagadandó annak ellenére, hogy az állítás célja közérdek vagy jogos magánérdek megvédése volt.

A törvény ugyan azt kívánja, hogy vádlott «igazolja» a jogcím fennforgását s a mód és alak szükséges voltát, ám — nézetem szerint — ezzel nem akarja súlyosítani vádlott helyzetét, annál kevésbbé, mert a perrendszerű igazolás úgyszólván a valóság-bizonyítás területére vinne át; itt is elég tehát a valószínűsítés.

Hatállyal kizárólag a vádlott kérheti a bizonyítás megengedését, melynek egyedül a vádlott indítványára van helye. A Bv. 13. §. 2. bek.-e ide nem hat ki, minélfogva a sértett kívánatára nemcsak nem kell, de nem is szabad elrendelni a valóság-bizonyítást; itt tehát a sértett beleegyezése vagy hozzájárulása nem pótolja a jogcím hiányát.

A valóság-bizonyítás tárgya itt is rágalmozás, becsületsértés vagy meghalt embernek vagy emlékének meggyalázása esetében az állított vagy híresztelt tény, úgyszintén a valamely tényre utaló közvetlen kifejezés (v. ö. fent 94. l.), amennyiben az

a) a családi élet belső viszonyaira vonatkozik (ideesik a családhoz tartozóknak: férj, feleség, szülők, gyermekek, testvérek, esetleg a családnál alkalmazottaknak egymáshoz való viszonya, viselkedése, érintkezése, életmódja; Heller helyes megjegyzése szerint a családi élet szentségének védelmi igénye tekinthető vezető szempontnak s így direktívául vehető a háztartás közössége, viszont a családi kötelekre vonatkozással figyelembe veendő nemcsak a vérségi, hanem a jogi kapocs is, tehát pl. a mostoha- s az örökbe-fogadott gyermek is);

b) vagy a női becsületet támadja (a női becsület nyilván nemcsak a szexuális életre vonatkozó, hanem oly tények állításával is lehet támadni, amelyek a nőt ebben a minőségében érintik; egy nőről annak a ténynek állítása, hogy sikkasztott, nem esik ide);

c) vagy oly bűncselekményre vonatkozik, amely csak magánindítványra üldözhető, a jogosult azonban nem terjesztett elő magánindítványt vagy azt visszavonta és erről a vádlott a bűncselekmény elkövetése idejében tudomással bírt (Heller szerint: ha az indítványra jogosult egyáltalában nem tett indítványt, az eset feltétlenül beáll; nézetem szerint az «erről» kifejezés az első fordulatra is vonatkozik, tehát a valóság-bizonyítás a Bv. 14. §-a alapján csak akkor foghat helyt, ha az indítványhiányról a vádlott a bűncselekmény elkövetése idejében tudomással bírt).

Az indítvány előterjesztésének ideje, alakszerűsége, az a fölött határozni hivatott szerv, valamint a bizonyítási anyag értékelése tárgyában egyebekben ugyanazok a szabályok érvényesülnek, melyek a Bv. 13. §-ával kapcsolatosan irányadók.

VI. Ha oly tény miatt, amelynek valóságára nézve a bizonyítást elrendelték, bűnvádi vagy fegyelmi eljárást indítottak, ennek jogerős befejezéséig az eljárást a bíróság felfüggeszti (Bv. 27. §).

10. §. A jogellenesség hiánya és egyéb büntethetőséget kizáró okok.

A rágalmazás, becsületsértés, valamint a meghalt embernek vagy emlékének meggyalázása vétségeinek büntethetőségét a sikerült valóság-bizonyításon kívül más okok is kizárják. Így mindenekelőtt általában azok, melyek a bűncselekményeket jogellenes jellegüktől fosztják meg s amelyek a hatóság előtti rágalmazás és hitelrontás eseteiben is büntetlenséghez vezetnek. Ezek

ugyan általános érvényűek, mégis e deliktumokkal való ama saját-szerű vonatkozásaiknál fogva e helyütt külön tárgyalandók. Ki van zárva még a törvényes fogalom megállapítása néhány különleges esetben is (Bv. 17. §, St. 44. §), miért is ezeknek ismeretése sem mellőzhető.

I. A Bv.-ben meghatározott mindenik vétség jogellenes minősége s ennek folytán büntetendősége mindazokban az esetekben megszűnik, illetve már eredettől fogva hiányzik, amelyekben a kérdéses tevékenység jogilag parancsolt, megengedett vagy legalább is közömbös. Ezeket az okokat e helyütt szükségtelen felsorolni, elégséges utalnom az Általános rész vonatkozó helyeire (v. ö. Tankönyvem I. köt. 423—437. l.), bizonyos különlegeségekre mindazonáltal figyelmeztetnem kell.

1. A sértett beleegyezése, amennyiben az a sértés idején s joghatályos nyilatkozattételre képes egyéntől ered, kétségtelenül kizárja a jogellenességet (*Binding, Meyer-Allfeld*, ellenkezően *Liszt*, kinek véleménye szerint a beleegyezés nem szüntetheti meg a jogellenességet, mert a becsület jogáról nem lehet lemondani). A becsület ugyanis az embernek szociális értéke, s mint ilyen, ha nem is teljesen, de legnagyobbbrészt az érdekelt személy rendelkezése alatt áll, miből nyilvánvaló, hogy a látszólag sértettnek beleegyezésével elkövetett állítólagos sértés tulajdonképpen nem is sértés, s ha objektíve talán annak is minősül, semmi esetre sem jogellenes. A beleegyezés azonban a dolog természeténél fogva csak akkor zárja ki a jogellenességet, ha a beleegyező s támadás természetét meg tudja ítélni; viszont az is kétségtelen, hogy gyermek vagy elmebeteg sértésénél az ezek törvényes képviselője részéről adott beleegyezés a jó erkölcsökbe ütköző s mint ilyen semmis (*Binding*).

2. A kötelességteljesítés során elkövetett rágalmazás és becsületsértés szintén nélkülözi a jogellenesség jellegét; ha azonban az inkriminált kifejezés használata vagy tény állítása nem tartozik szorosan a kötelességteljesítéshez, úgy a cselekmény jogellenes és büntetendő.

Idevág a Curiának következő ítéleti indokolása: Az iskolaszéki elnök a tanfelügyelőséghez intézett jelentésében a főmagánvádló tanítónőről azt mondotta, hogy a nevezett és egy tanító szerelmi viszonyban élnek és szerelmi viszonyuk a községben általános botrányt s a nevezett két egyén iránt általános undort okoz. Vádlott, kit a kir. törvényszék rágalmazásban bűnösnek mondott ki, a Bp. 385. §-ának 1. a) pontja alapján semmisségi panasszal élt azon okból, mert ő csupán hivatalos kötelességét teljesítette s így cselekménye sértési szándék híján büntetendő cselekmény.

tényálladékát meg nem állapítja. Semmiségi panasza elutasított, mert akkor, mikor a vádlott felettes hatóságához jelentést tett, nem volt utalva arra, hogy jelentésében a főmagánvádlóról a panaszolt tényeket állítsa s így midőn a vádlott jelentésében főmagánvádlóról a panaszolt tényeket állította, hivatalos kötelességet nem teljesített (Bjogi dtár r. f. V. köt. 62. l.). Előfordul, hogy a hivatásbeli kötelesség teljesítése az, ami ment (pl. a bíróság által ítéletében megállapított sértő tényállítás: v. ö. *Curia*: Bjogi dtár 19. köt. 133. l.; vagy a színész által a színpadon szerepéből folyóan elkövetett becsületsértés esetében; *Liszt—Schmidt* szerint itt a tényálladékszerűség hiányzik).

3 *A fegyelmi jog* gyakorlatában elkövetett becsületsértés megjelölés, mi egyebektől eltekintve a Btk. 313. §-ából is nyilvánvaló, mert ha a fegyelmi jog gyakorlása körében elkövetett könnyű testi sértés nem büntethető, úgy a tetteges, illetőleg a szóbeli becsületsértés sem eshetik büntetés alá.

Fayernál találjuk idézve a következő joggyakorlati megállapításokat: A gazda és cseléd közötti viszony szabályozásáról szóló 1876. évi XIII. t.-c. 45. §-a szerint nem vélelmezhető, hogy a gazda a cselédet becsületében érinteni szándékozott volna. A gazda nem büntetett a cselédje ellen elkövetett rágalmozás miatt. (Bjt. 25. köt. 244. l.). A családi körben elkövetett becsületsértésre és rágalmozásra vonatkozóan jelentősek a következő kijelentések: A férj által neje ellen családi körben elkövetett realinjuria nem büntetendő cselekmény. A férj, ki nejét megveri, amennyiben testi sértés nem forog fenn, becsületsértésben mondandó ki bűnösnek. Családi körben mondott becsületsértő szavakért mellőztetett a büntetés (Bjt. XXVIII. köt. 304. l.).

4. A külföldi törvényhozási munkálatok és illetőleg az azok alapján kifejlődött irodalom idevonatkozó megállapításaiból figyelmet érdemel mindenképp az *olasz doktrína* álláspontja. *Crivellari* az olasz btk. 393. §-a nyomán oda következtet, hogy akit a becsületsértés elkövetésénél *animus defendendi* vagy *retorquendi* (védelem vagy visszatörölés célja), továbbá *animus consulendi* (jóhiszemű figyelmeztetés célzata) vagy *animus corrigendi* (fenyítés jogának keretein belül a fenyítés célja) vezet, az büntetlen; már az *animus narrandi* nem mentesít, mert ez a fecsegés és ú. n. pletykázás szabad üzésére vezetne.

A mi 1843. évi javaslatunk is felsorolja a büntetlenség eseteit; ezek 1. a törvényes bíróság ítéletének következtében vagy a fenyítés jogának törvényszerű gyakorlásával másnak megdorgálása (281. §); 2. a tetteges becsületsértésnek a fenyítési jognak törvényszerű gyakorlatában való véghezvitele (282. §. a. pont); 3. a törvénytelenül ellenszegülő egyén legyőzése, befogása és letartóztatása alkalmán elkövetett becsületsértés (282. §. b. pont), s végül 4. midőn az orvos valamely kezére bízott betegnek egyedül gyógyítási céllal súlyos fájdalmat okozott (282. §. c. pont).

Figyelembe veszi a jogosult érdeket a német btk. 193. §-a, melyet csekély változtatással átvesz a német *Vorentwurf* 263. §-a, mely a következőket rendeli: Tudományos, művészeti vagy ipari alkotásokról mondott

kifogásoló ítéletek, valamint oly nyilatkozatok, amelyek jogszerű kötelességek és jogosultságok teljesítése gyanánt vagy jogok és jogosultságok védelmében mondattak és általában hasonló esetek csak akkor büntethetők, hogyha a körülményekből vagy a nyilatkozat formájából az tűnnék ki, hogy sértési szándékból használtattak. Lényegileg ugyanígy az 1925. évi német javaslat 286. §-a.

Az *osztrák javaslat* 328. §-a már csak annyit mond: nem büntethető a vádlott, ha kötelességét teljesítette vagy jogát gyakorolta, amennyiben jóhiszeműen járt el. Erdekes még a 326. § is, mely szerint becsületsértésért nem büntetendő, ki a sértett részéről jövő közvetlen magatartás nyomán támadt igazolható haragjában követ el a körülmények szerint menthető módon a sértett ellen meggyalázást (v. ö. idevágólag a német btk. 199. §-át, a norvég btk. 250. §-át s az 1843. jav. 278. §-át).

Erdekes még a német *Gegenentwurf* 284. §-a, mely büntetlenséget biztosít a becsületsértés elkövetőjének, ha az jóhiszeműleg s abban a gondolatban állította vagy közölte az inkriminált tény, hogy ezzel kötelességét teljesíti, illetve, hogy ezáltal közérdeket, vagy a saját vagy más harmadik személy jogos magánérdekeit óvja. Ideiktatom még a legújabb *svájci javaslat* 155. art.-át, mely szerint: Ha a tettes állítását a bíróság előtt valótlannak jelentve ki visszavonja (miről a bíróság a sértettnek vagy jogutódainak okiratot állít ki), amennyiben azt menthető tévedésből valótlannak tartotta: a büntetés alól felmenthető s felmentendő, ha jogos érdekből cselekedett.

Nézetem szerint a jogellenességet kizáró okoknak felsorolása vagy akárcsak az azokra való utalás fölösleges, mert ezek, amint egyebütt, úgy e helyütt is, külön kiemelés nélkül büntetlenséget biztosítanak, de a jogosságra vonatkozó tudat s a jóhiszemű hangsúlyozása sem szükséges, mert az előbbi esetben szándék hiánya címén amúgyis felmentő ítélet hozható, a jóhiszemű becsületsértés büntetlenségének szabályként való biztosítása meg veszélyes és könnyen visszaélésekre vezethet.

II. Különös büntetlenségi esetek:

1. *a jogos felháborodásban elkövetett becsületsértés* (Bv. 18. §, v. ö. fent 46. l.);

2. *a nyomban viszonzott kölcsönös rágalmozás és becsületsértés* (Bv. 19. §, v. ö. fent 34. l.);

3. *a hatóság előtt folyamatban levő ügyben elkövetett rágalmozás és becsületsértés* (Bv. 17. §) és

4. *a bűnvádi eljárás kizárása a St. 44. §-a esetében.*

Ezek közül e helyütt már csak a két utóbbi esetről kell szólanom.

A) *A hatóság előtti ügyben elkövetett rágalmozás vagy becsületsértés tárgyában a Bv. 17. §-a rendelkezik következőképp: Kizárja*

a rágalmas vagy becsületsértés megállapítását az a körülmény, hogy a tényállítás vagy a valamely tényre utaló kifejezésnek használata hatóság előtt folyamatban levő ügyben tárgyalás alkalmával szóval vagy írásban az ügyre és az ügyfélre vonatkozólag történt. Ugyanez a szabály áll az ügyfélnek vagy képviselőjének az ily ügyben tárgyalás alkalmával szóval vagy írásban tett egyéb ily nyilatkozata tekintetében is, feltéve, hogy a nyilatkozat az ügygel összefügg és hogy a nyilatkozat az ügyfél érdekében szükséges volt.

E rendelkezésnek, mely némileg az országgyűlés tagjainak felelőtlenségét biztosító rendszabályra emlékeztet, alapja az a megfontolás, hogy «a szóbeli előadás hevében, a jogosnak és igazságosnak hitt ügy melletti lelkesedésben kiejtett netalán élénkebb, másokra nézve talán sértőnek tarthatott szavak miatti büntetlenség csekélyebb hátrányt okoz, mint az, ha ezen szavak valódi vagy mesterkéltséggel tartalma a büntetőbíró által értelmezésnek, a talán nem elfogulatlan bíró magyarázatának és boncolgatásának tárgyát képezi. A jog bátor és tartózkodás nélküli képviselése, a vádlottak szabad védelme» teszi tehát szükségessé, hogy a perben álló felek, ezek képviselői a büntetés alól kivétesenek (Btk. Min. Ind.). A mentesség alapja a *ius disputandi et defendendi*.

1. A Bv. 17. §-ában foglalt rendelkezés jogi természetét illetően a törvény szövegéből kivehetően megállapítható, hogy e helyütt büntetlenséget kizáró okról van szó (ugyanígy a *Curia*: Bjt. 79. köt. 71. l.; Heller szerint: a rendelkezésben foglalt feltétel a cselekmény jogellenességét zárja ki, hasonlóan a *Curia* 821. sz. jogegységi határozatának megokolásában, v. ö. Bjogi Hat. Tára 7. köt. 165. l.), mely lényegileg a hatóság előtt folyamatban levő ügyben szereplő egyéneket megillető szólásszabadság jogának ama korolláriumát, hogy «bizonyos nyilatkozatok feleletmentesek» (M. i.).

Minthogy a törvény szavai szerint a meghatározott feltételek fennforgása esetében a rágalmas vagy becsületsértés megállapítása van kizárva, a bíróság — amennyiben a feltételek fennforognak — a Bp. 326. §. 1. pontjára hivatkozással felmentő ítéletet hoz. Heller szerint a 17. § alapján már a vizsgálóbíró elutasíthatja a vizsgálat elrendelésére irányuló kérelmet és a vádtanács a Bp. 264. §. 1. pontjára hivatkozással megszüntetheti az eljárást; e nézet nyilván téves, mert a vádtanács a vádiratot

csak a Bp. 264. §-ában meghatározott esetekben utasíthatja el, de nem teheti ezt meg ezen eseteken kívül olyan okból, amelynek fennforgása csak az ítélő bíróság által a főtárgyaláson állapítható meg, már pedig a Bv. 17. §-ában foglalt büntetlenség esetének fennforgása csak tárgyalás alapján állapítható meg; így a *Curia* 821. sz. jogegységi határozata is, v. ö. Bjogi Hat. Tára 7. köt. 161. l.; természetes, hogy ezekhez képest a járásbíró sem tagadhatja meg a büntető eljárás megindítását a Bp. 527. §-a alapján tárgyalás tartása nélkül; állandó gyakorlat, v. ö. Bjt. 77. köt. 31., 85. l. A mondottakból ahhoz sem fér kétség, hogy a Bv. 17. §-ának alkalmazása tárgyában érvényesített semmisségi panasz a Bp. 385. §. 1. a) pontjára alapítandó (*Curia*: Bjt. 77. köt. 131. l.; 79. köt. 37. l.).

2. A Bv. 17. §-ában meghatározott büntetlenséget élvező rágalmasnak és becsületsértésnek kereteit tekintőleg két egymástól eltérő esetét különbözteti meg a törvény, melyek azonban egybevételekben közös vonásokat viselnek magukon, illetve azonos ismérvek és feltételek fennforgása mellett zárják ki a büntetlenséget.

E közös ismérvek, illetve feltételek: a) a rágalmas vagy becsületsértés törvényes fogalma alá eső nyilatkozat, b) ennek tényállítás vagy valamely tényre közvetlenül utaló kifejezés-használat formájában, c) hatóság előtt folyamatban levő ügyben, d) tárgyalás alkalmával szóval vagy írásban történt megtétele.

a) Kell, hogy a nyilatkozat a rágalmas vagy becsületsértés törvényes fogalma alá eső tényálladékként minősüljön. A meghalt embernek vagy emlékének meggyalázását meghatározó, a Bv. 22. §-a alá vonható nyilatkozat is ideesik, mert a Bv. 23. §-a elrendeli a 17. § megfelelő alkalmazását (nyilván elvétésből tévesen a *Curia* egy esethez fűzött megokolásában a Bv. 22. §-át kirekeszti a 17. § köréből; v. ö. Jogi Hírlap 1927. évf. 22. sz.). Már hamis vádat, hatóság előtti rágalmas vagy hitelrontást megállapító nyilatkozat nem részesül a mentességben (*Curia*: a büntető vagy fegyelmi följelentésben használt kifejezésekre a Bv. 17. §-a nem alkalmazható; Bjogi Hat. Tára 7. köt. 152., 155. l., mert ezek a Btk. 227. §-a vagy a Bv. 20. §-a szempontjából esnek elbírálás alá: Bjt. 77. köt. 157. l.; a hitelrontást illetően álláspontom helyessége mellett szól egyfelől a Bv. 17. §-ának szövege, melyben csak a rágalmas és becsületsértés van

említve, másfelől a Bv. 24—26. §-ai, melyek nem írják elő, mint a Bv. 23. §-a, a 17. §-nak megfelelő alkalmazását).

b) A nyilatkozatnak *tényállítási* vagy *valamely tényre közvetlenül utaló kifejezés* formájában kell tétetnie (v. ö. e fogalmakra fent 16., 64. l.). Nem alkalmazható tehát a Bv. 17. §-a tetteleges becsületsértés esetén (*Curia*: Bjt. 67. köt. 215. l.), sem ha a nyilatkozat csupán gyalázkodó kifejezés («pizsok») használatával történt (Bjt. 75. köt. 80. l.).

c) Csak a *hatóság előtt folyamatban levő ügyben* tett nyilatkozat esetében következhetik be a *büntetlenség*. A hatóság fogalmára a már fent kifejtettek érvényesek (v. ö. 32. l.).

A bírói gyakorlat szerint: nem hatóság a 17. § értelmében az izraelita hitközség elnöksége (Bjt. 22. köt. 177. l.), ki a becsületbírótság előtt ennek tárgyalása alatt rágalmozó tényeket ad elő, e § alapján nem menthető fel (Bjt. 50. köt. 92., 56. köt. 41. l.), viszont az egyházi bíróság előtt tett nyilatkozatra e § alkalmaztatott (u. o. 17. köt. 250.), valamint a községi előjáróság előtt tett nyilatkozatra is (u. o. 10. köt. 176. l.).

Kell, hogy az ügy, melyre vonatkozással a nyilatkozat történt, éppen az elé a hatóság elé tartozék, amely előtt a nyilatkozat tétetett. A *Curia* szerint: Ha a nyilatkozó egyén abban a tévedésben volt, hogy rágalmozó tényállítást hatóság előtt tesz, az a tévedése, hogy ezt felelősség nélkül teszi, nem a Btk. 32. §-a alá eső tévedés, hanem a törvény nem-tudása vagy téves felfogása, ami pedig a Btk. 81. §-a szerint a beszámítást nem zárja ki (Bjt. 79. köt. 91. l.).

Igy a *Curia* jogegységi határozata szerint: törvénysértés, midőn vádlott tárgyaláson egy más ügyből kifolyólag tett rágalmozó kijelentést és a 17. § alapján felmentetett (Bjt. 53. köt. 49. l.), s kimondotta a *Curia*, hogy a 17. § csak akkor alkalmazható, ha az ügy, amelyre vonatkozólag a tényállítást vagy kifejezést használták, ama hatóság előtt van folyamatban, amelyhez a beadványt intézték (Bjt. 70. köt. 265. l.; Bjogi dtár 12. köt. 38. l.).

A «*folyamatban levő ügy*» megjelölés azt jelenti, hogy az illetékes hatóság a kérdéses ügygel már foglalkozik vagy abban a helyzetben van, hogy foglalkozhatik, minélfogva bár igaz, hogy a keresetlevél beadásakor az ügy még nincs folyamatban, de másrésztől kétségtelen, hogy az ügy éppen a keresetlevél által tétetik folyamatba, következésképp — mint a *Curia* jogegységi határozatában kimondja — a Bv. 17. §-ában előforduló «a folyamatban levő ügyben» megjelölésnek helyes értelme az, hogy a Bv.

17. §-a a polgári bíróság előtt folyamatba tett ügyben beadott összes ügyiratokban, így tehát a polgári pert megindító keresetlevélben foglalt tényállításokra és kifejezésekre is vonatkozik (Bjogi Hat. Tára 7. köt. 158. l.).

d) Büntetlenségben csak a *tárgyalás alkalmával szóval, vagy ügyiratban tett nyilatkozat* részesülhet. Tárgyaláson az oly hatósági eljárás értendő, amelynek során a felek felszólalhatnak (*Heller*).

A helyes értelmezés szerint annak a tényálladási elemnek, hogy a tényállítási vagy kifejezés tárgyalás alkalmával történjék, csak a «szóval» elkövetésnél kell fennforognia, míg a dolog természetére szerint a Bv. 17. §-a az ügyiratban foglalt rágalmozásra vagy becsületsértésre akkor is vonatkozik, ha ez a tárgyaláson kívül, tehát a perbeli beadványokban foglaltatik (*Curia*: Bjogi Hat. Tára 7. köt. 157. l.), a tárgyaláson kívül készített, a peres eljárás keretébe nem tartozó beadványban tett nyilatkozatokra azonban a Bv. 17. §-a nem terjed ki (Bjogi dtár 19. köt. 161. l.).

A bírói gyakorlatból kiemelem még a következő határozatokat: a bíróságnak tanácskozás céljából történt visszavonulása után a felek közt előfordult becsületsértés a 17. § alapján nem maradhat büntetlenül (Bjt. 64. köt. 220. l.); *községi képviselőtestületi ülésen annak valamelyik tagja által tett rágalmozás nem esik a Bv. 17. §-a alá (állandó gyakorlat Bjt. 79. köt. 37. l.), mert a képviselőtestületi ülés nem tekinthető ügyfelek közt folyó olyan tárgyalásnak, mint amilyenre a Bv. 17. §-a vonatkozik (Jogi Hírlap 1927. évi. 48. sz.); a Bv. 17. §-ában biztosított feleletmentesség nem vonatkozik a tárgyalás alkalmával szóval vagy ügyiratban tett nyilatkozatnak másutt való megismétlésére vagy sajtó útján való közzétételére (Bjogi dtár 20. k. 159. l.).*

3. Ezeknek az általános és közös feltételeknek fennforgása esetén ki van zárva a rágalmozás, becsületsértés és meghalt embernek vagy emlékének meggyalázása vétségeinek megállapítása: a) abban a *tágabb* szólásszabadságot biztosító esetben, melyben a nyilatkozat az ügyben szereplő bármelyik személy részéről az ügyre és az ügyfélre vonatkozólag tétetett (Bv. 17. §. 1. bek.); és b) abban a *szűkebb* szólásszabadságot engedő esetben, melyben az ügyfél vagy képviselője tette a nyilatkozatot az ügygel ugyan összefüggésben, de az ügyfétől különböző személyre vonatkozással (Bv. 17. §. 2. bek.). Nyilvánvaló ugyanis, hogy szélesebb körűnek kell lennie a nyilatkozat szabadságának oly esetben, mikor az csak a másik ügyfélre vonatkozik, mint amikor harmadik személy (tanu, szakértő, tolmács stb.) ténykedése forog

szóban. Ezért van, hogy míg a Bv. 17. §. 1. bek.-ében elég, ha a nyilatkozat az ügyre vonatkozik, addig a 2. bek.-ében konjunktív feltétel, hogy a nyilatkozat az ügygel összefüggő és az ügyfél érdekében szükséges volt.

Ezek a törvény szövegéből kiolvashatóan megállapítható különbségek és feltételek nagyban, egészben úgy az irodalom, mint a joggyakorlat részéről elismerésre találnak (helyesen *Heller és Isaák*; már *Finkeynél* az az eltérés, hogy szerinte az első esetben «az ügyre vagy az ügyfelek valamelyikére» vonatkozólag tett nyilatkozat mentesül, holott a törvény az *és* szócskát használva az ügyre és az ügyfelekre vonatkozás konjunktív és nem alternatív minőségét kívánja meg), *vitás azonban, vajjon az első bekezdés esetében csakugyan az eljárásban szereplő bármely harmadik személy is élvezi-e a mentességet, avagy itt is csak az ügyfél képviselője?* A *Curia* következetesen arra az álláspontra helyezkedik, hogy a Bv. 17. §-a, és pedig annak nemcsak második, hanem első bek.-e is csak az ügyfélnek vagy képviselőjének biztosít mentességet és tehát pl. a tanunak nem (jogegységi határozat, v. ö. Bjt. 79. köt. 36. l., valamint már Bjogi Hat. Tára 3. köt. 199. sz., Bjt. 77. köt. 85. l. és legutóbb Bjt. 79. köt. 89. l.). Részemről nem osztom e nézetet. Eltekintve ugyanis attól, hogy a *Curia*nak éppen nem meggyőző az az okfejtése, mely szerint «azok az indokok, melyek az ügyfelek büntetlenségének ily esetben való megállapítását javasolják, az ügyfeleken kívül álló harmadik személlyel szemben nem forognak fenn» (Bjt. 79. köt. 37. l.), amennyiben pl. a többnyire eskü alatt valló tanu megnyilatkozásának szabadsága oly fokban legalább is biztosítandó, mint az ügyfélé, a törvény kifejezetten csak a 17. §. 2. bek.-ében jelöli meg a nyilatkozat tevőjét («ügyfélnek vagy képviselőjének» szavakkal), az 1. bek.-ben viszont nem utal a nyilatkozó személyekre, már pedig ha itt is szűkebbre és tehát a 2. bek.-ben meghatározott kerethez hasonlóra akarta volna szorítani a mentességben részesülőket, ezt kifejezésre juttatta volna (helyesen *Degré Miklós*).

Megvilágosítást igényelnek fogalmi nézőszögből: *a)* az ügyfél és ennek képviselője, mint a mentességet az 1. és 2. bek. szerint, továbbá *b)* az ügyben szereplő harmadik személy, mint a mentességet csak az 1. bek. szerint élvező személyek és egyúttal mint olyanok, akikkel szemben használt sértő nyilatkozatért az ezt használó feleletre nem vonható, *c)* az ügyre és ügyfélre vonat-

kozás mint az 1. bek.-ben meghatározott feltétel, végül *d)* a nyilatkozatnak az ügygel összefüggése és annak az ügyfél érdekében szükséges volta, mint a 2. bek.-ben megkívánt feltétel.

a) Ügyfelek azok, akik a köztük vitás valamely jogi igény eldöntése végett a bírósághoz vagy a hatósághoz fordulnak. E helyütt mindenekelőtt hangsúlyozni kívánom, hogy az «ügyfél» kifejezés nem azonos a Bp. 13. §-ában említett «felek» megjelöléssel, mely — mint a *Curia* jogegységi határozata helyesen mutat rá — szűkebb körű azért, mert eljárási vonatkozásban felek alatt a terhelteken felül csak azokat érti, akik a vádat képviselik (Bjt. 79. köt. 91. l.), annyiban viszont tágabb körű, amennyiben a kir. ügyészséget a felek közé sorozza, amit csak a vádrendszer alapeszméjének kifejezésre juttatása végett, de nem azért tett, mintha a köztárlót csupán az ügyfélnek egyoldalú és szűk perjogi hatáskörével akarta volna felruházni; az ügyészség, illetve annak a tárgyaláson jelenlevő tagja egyébként is személyileg a bűnperben soha sincs érdekelve s így a vitás kérdés miként való eldöntése az ő személyét, becsületét, vagyonát sohasem érinti, minélfogva ha nyilatkozatában becsületsértésre vagy rágalmazásra ragadtatja magát, mentességre igényt nem tarthat, aminthogy a vele szemben használt ilyenmű kifejezések sem élvezhetik a Bv. 17. §-ában biztosított mentességet. *A kir. ügyészség* ezeknél fogva *sem ügyfélnek, sem az ügyfél képviselőjének nem tekinthető* (helyesen *Curia*: Bjogi Hat. Tára 7. köt. 161. l.). Viszont a *sértett* — bár a Bp. 13. §-a szerint nem fél — a Bv. 17. §-a értelmében ügyfél, mert — különösen ha följelentést tett — a perben személyileg közvetlenül van érdekelve s áll szemben a terhelttel, még ha nem is ő képviseli a vádat, de különben is a sértettben állandóan pótmagánvádlói várományosi jogok lappanganak, amelyek őt bármely pillanatban a vádat képviselő félle léptethetik elő (*Curia*: Bjt. 79. köt. 91. l.).

A bírói gyakorlat szerint *nem ügyfél*: sem a rendőrhatalóság, sem az, aki a rendőrhatalósági engedélyezésnél fizetendő díjakról szóló városi szabályrendelet ellen fellebbezéssel él (Bjogi dtár 11. köt. 17. l.), — az akit állami nevelőintézet növendékei sorából eltávolítottak, mikor az intézet vezetősége ellen rágalmozó tényeket állít (u. o. 12. köt. 120. l.), a tényvázlat felvételét eszközöző pénzügyőri közegek (Bjt. 54. köt. 116. l.) s így egyfelől mentességet nem élvez, másfelől az ellene elkövetett sértés büntetendő. — Természetesen *nem ügyfél a hatóság vagy bíróság*, mely előtt az eljárás folyik, mert ez a felek fölött áll s dönteni hivatott, miért is sem ő az ügyfelek ellen, sem az ügyfél a vele szemben használt sértő nyilatkozatáért

a Bv. 17. §-ában meghatározott mentességben nem részesül (u. o. 79. köt. 71. l.), de nem lesz terhére megállapítható a rágalmozás vagy becsületsértés többnyire annál fogva, mert és amennyiben kötelességszerűen használja az eljárás során vagy határozatában, illetve ennek megokolásában az objektíve sértő nyilatkozatokat; így a Curia is, midőn kimondotta, hogy a fegyelmi bíróság tagjai azokért a megállapításokért, amelyeket a bíróság ítéletében a fegyelmileg vádlott személyére, magatartására vonatkozólag a fegyelmi ügyvel összefüggésben tesz, rágalmozás vagy becsületsértés miatt felelősségre nem vonhatók (Bjogi dtár 19. köt. 133. l.); nem ügyfél a bíró a Bv. 17. §-a értelmében akkor sem, mikor a vádlott részéről előterjesztett bíróküldési kérelmet jelentéssel a Curiahoz felterjeszti (Bjogi dtár 20. k. 34. l.).

Az ügyfelek képviselői azok, kik a felek helyett és nevében a törvényes keretek között nyert megbízás vagy közvetlenül törvényi rendelkezés (gyámsági, kereskedelmi törvény, csődtörvény, községi, törvényhatósági törvény, a kincstár jogi képviselőt szabályozó rendeletek stb.) alapján járnak el. Mégis itt megjegyezni kívánom, ha az a fél, kinek nevében a képviselő eljár hatóság, úgy, mert ez utóbbi sem élvezi a mentességet, az nem terjedhet ki a képviselőre sem (v. ö. fent a 109. l.-on közölt curiai határozatot, melynek okfejtése ide is vonatkozik).

b) Az ügyben szereplő harmadik személyek: a tanúk, szakértők, tolmács, pártfogó a fiatakorúak bírósága előtti eljárásban stb., de csak amennyiben nem hatóság tagjaként, illetőleg mint hivatalos személy szerepelnek, mert ebben az esetben személyileg nem lévén érdekelve, nyilatkozataikért mentességre nem tarthatnak igényt, viszont a velük szemben elkövetett sértés mindenestre büntetendő. Az állandó bírói gyakorlat szerint alapelv, mint ezt a Curia legutóbb is kimondotta, hogy a vádlott az eljáró hatósági tag (bíró) megsértése esetén a Bv. 17. § alapján nem részesül mentességben (*Jogi Hírlap* 1927. évf. 15. sz.); kimondotta továbbá a Curia, hogy a pénzügyi tisztviselő az adófelszólamlási tárgyaláson mint a pénzügyigazgatóság kiküldöttje jár el, tehát nem ügyfél, de — hozzátehetem — hatósági tag s megsértése esetén a sértő nem mentesülhet (u. o. 1927. évf. 25. sz.); nem terjed ki a mentesség a bíróküldési kérelemre tett nyilatkozatban az eljáró bíró által előterjesztett tényállásra (Bjt. 78. köt. 94. l.).

c) Az ügyre és ügyfélre vonatkozása a nyilatkozatnak, mely a Bv. 17. §. 1. bek.-ében kívántatik meg, kizárja mindazoknak a nyilatkozatoknak mentességét, melyek az ügyön kívül eső körül-

mény kapcsán bár az ügyfelet, vagy bár az ügy kapcsán, de nem az ügyfelet, hanem ettől különböző harmadik személyt érintenek.

d) A nyilatkozatnak az ügyvel összefüggése és annak az ügyfél érdekében szükséges volta, mint a Bv. 17. §. 2. bek.-ében körülírt megszakító feltétel konjunktíve kell hogy fennforogjon.

A nyilatkozatnak az ügyvel összefüggése valamivel szorosabb kapcsolatra utal, mint az, melyet az ügyre «vonatkozás» kifejezéssel az 1. bek. jelöl meg. Az összefüggés szerves kapcsolatot jelent, a vonatkozás inkább csak azt domborítja ki, hogy amely nyilatkozat semmiféle kapcsolatban nincs az ügyvel, az nem részesülhet védelemben.

Hogy szükséges volt-e a nyilatkozat az azt használó ügyfél érdekében, azt az eset körülményeinek gondos mérlegelésével a bíró dönti el.

A bírói gyakorlatban többszörönként kifejezésre jutottak idevágólag a következő elvek: a Bv. 17. §-ában meghatározott büntethetőséget kizáró ok szempontjából esetről-esetre kell vizsgálni, hogy az inkriminált nyilatkozat az ügyfél érdekében szükséges volt-e (Bjt. 74. köt. 253. l.), — nem állapítható meg a mentesség, ha a használt kifejezések az ügyfél érdekében nem voltak szükségesek (u. o. 78. köt. 84., 168. l., v. ö. még *Jogi Hírlap* 1927. évf. 25. sz.).

B) Különös büntetlenségi okot statuál még a sajtótörvény 44. §-a, melynek értelmében: **Az olyan közlemény tartalma miatt, amely az országgyűlés vagy bizottságai, a hatóságok vagy más a törvény által alkotott testületek nyilvános iratait vagy azok nyilvános tárgyalásait hív szellemben és igazán közli, sem bűnvádi eljárásnak, sem kártérítési igénynek nincs helye.**

Ez a rendelkezés, mely csaknem szószertint átveszi az 1848. évi XVIII. tc. 14. §-át, eljárásjogi formában ugyan, de érdemileg *anyagjogi jellegű* kijelentést tesz, mert a bűnvádi eljárás kizárásával tulajdonképpen arra utal, hogy oly közlés, mely tartalma címén bűncselekmény (pl. a közlés becsületsértést, izgatást, titoksértést stb. tartalmaz), meg van engedve, már pedig amikor a jogszabály megengedi valamely cselekmény elkövetését, akkor törli annak netán egyéb jogszabály-tilalmon alapuló jogellenességi ismervét s így kiiktatja azt a bűncselekmények sorából. A St. 44. §-ában adott engedély lényegileg *alkotmány-garancia*, mert a közügyekbe való betekintés a szabad állam fogalmához tartozó biztosíték (*Finkey*).

A St. 44. §-ában meghatározott feltételek közepette elkövetett oly cselekmény tehát, mely egyébként a Bv.-ben meghatározott valamelyik törvényes fogalom alá esnék, a jogellenesség ismérvének hiánya címén *nem büncselekmény*, következésképp ily esetben a felmentő ítélet a Bp. 326. §. 1. pontjára alapítandó, az e tárgyban érvényesített semmisségi panasz pedig a Bp. 385. §. 1. a) pontja alá tartozik (a Curia, félreismerve e rendelkezés jogi természetét, abban büntetethez képest kizáró okot lát meghatározva s így a Bp. 326. §. 3. és illetőleg a 385. §. 1. c) pontját hívja fel; Bjt. 79. köt. 40. l. és 101. köt. 161. l.). Helyes azonban a bpesti táblának az a kijelentése, hogy e büntetethez képest (?) kizáró ok fennforgásának megállapítása az ítélebíróság feladata; ez alapon tehát sem a vizsgálati indítvány, sem a vádirat el nem utasítható (Bjt. 78. köt. 155. l.).

A büntetlenség feltételei: 1. hogy a törvényben megnevezett szervek 2. nyilvános iratai vagy tárgyalásai 3. hív szellemben és igazán 4. közöltettek. Sorra véve e feltételeket:

1. A törvényben megnevezett szervek: az országgyűlés, ennek bizottságai, a hatóságok és más a törvény által alkotott testületek (mindezekre v. ö. fent 31. l.). Ez utóbbiakra vonatkozással *Vaskó* nyomán megállapíthatom, hogy ide azok a testületek tartoznak, amelyeket a törvény működési kényszerrel látott el s amelyeknek megszűnése is csak törvény által mondható ki. Nem esik ide pl. a kaszinó, miért is aki valamely kaszinónak gyűlésén az egyik tag kigolyózása iránt előterjesztett indítványt s ennek tárgyalását bár hűen leközli, ha a közlés tartalma a becsületsértés vagy rágalmazás törvényes fogalma alá esik, büntetendő lesz, kivéve, ha a megengedett valóság-bizonyítás sikerre vezet (v. ö. Tankönyvem II. köt. 320. l.).

2. A közlés engedélye a most említett szervek *nyilvános irataira* s ezeknek *nyilvános tárgyalásaira* terjed ki. A hatósági iratok és tárgyalások korlátait az 1897. évi XXXIV. t.-o. 20., az 1912. évi LIV. t.-c. 96. és az 1913. évi VII. t.-c. 13. §-ai határozzák meg (a közlés megengedésére hivatott hatóságokról s ezeknek eljárásáról a St. végrehajtási rendeletének 66—70. §-ai intézkednek). Ha e tilalom áthágásán kívül a közlemény tartalmával súlyosabb büncselekmény nem követetett el, úgy csak a most idézett törvényhelyekbe ütköző *tiltott közlés vétsége*, amennyiben azonban a közlemény más súlyosabb büncselekmény (pl. rágalmazás) tényálladékát foglalja magában: úgy csupán ez a büncselekmény állapítandó meg

(Curia: Bjt. 79. köt. 100. l.), mert a fent hivatkozott törvényhelyek a szubszidiaritásra utalnak («amennyiben súlyosabb büntetendő cselekmény nem forog fenn»). Legutóbb azonban kimondotta a Curia, hogy a tiltott közlés vétségével anyagi halmazatban állapítandó meg a büncselekmény, melyet a sajtóközlemény tartalma megvalósít, ha nem maga a tiltott közlés, azaz a tiltottan közölt irat tartalma állapít meg egyúttal más, súlyosabban büntetendő cselekményt; anyagi halmazat forog tehát fenn, ha a tiltottan közölt irat nem is foglalja magában azt a büncselekményt, amelyet a sajtóközlemény annak inszinuál (Bjt. 79. köt. 161. l.).

A *bírói gyakorlatból* kiemelem még a következő határozatokat: bünvádi ügyben a rendőri összefoglaló tényvázlat azon hatósági iratok közé tartozik, amelyek csupán hatósági engedelem alapján tehetők közzé (Bjogidtar 12. köt. 66. l.); községi képviselőtestületnek közgyűlésén elhangzott felszólalásnak hív szellemben és igazán történt közlése miatt a St. 44. §-a értelmében nincs helye bünvádi eljárásnak (u. o. 18. köt. 157. l.); a polgári törvényszék pertárában kezelt iratok közlése esetén vádlott nem védekezhetik e §-szal (Bjt. 56. köt. 223. l.); e büntetlenség nem vonatkozik oly iratok közlésére, melyek rendeltetésüknél vagy törvényes intézkedésnél fogva a nyilvánosság elé nem tartoznak; bünvádi följelentés közlése ennél fogva nem büntetlen (u. o. 65. köt. 349. l.); bünvádi, nyomozási és vizsgálói iratok közlését e § nem engedi meg (u. o. 49. köt. 351. l.); törvényesül tárgyaláson tartott beszédnek hírlapi reprodukciója nem esik büntetés alá (u. o. 52. köt. 202. l.).

3. Csak a hív szellemben és igazán történt közlés mentesít. A törvény e két konjunktív feltételének lényegére álljon itt a Curia-nak még a régi St. és a Btk. vonatkozó rendelkezéseire hivatkozó következő elvi kijelentése:

A «sajtótörvény 14. §-ának rendelkezése teljesen független a Btk. 263. és 264. §-ainak rendelkezéseitől s alkalmazhatóságának feltétele nem abban áll, hogy az állítás vagy kifejezés valóságos bizonyítható-e vagy bizonyítást nyert-e, hanem csakis abban, hogy valaki valamely ott felsorolt hatóságnak, testületnek iratait vagy azok nyilvános üléseit *hív szellemben és igazán közli-e* vagy sem? A vádlottnak tehát ilyen közlés esetén nem azt kell bizonyítani, hogy a tényállítások vagy kifejezések valók, illetve hogy azt joggal használhatta, hanem azt, hogy a közlöttek a testület vagy hatóság irataiban vagy nyilvános üléseiben tényleg megtörténtek s ezeket a valóságnak megfelelően minden *színezés nélkül* közölte, és ha ennek a bizonyítása sikerre vezet, az esetben a vádlottra

kiterjed a sajtótörvény 14. §-ának mentesítő rendelkezése.» (Bjt. 62. köt. 122. l.)

Igazi a közlés, ha a tartalom ragaszkodik a valósághoz, *hű* pedig akkor, ha a közlés oly mederben marad, mely a maga egészében nem adhat a közlésnek más értelmet, mint amilyen értelme az iratnak vagy a tárgyalás lefolyásának volt, különösen, ha nem célzatos elferdítéssel és rosszindulatú célzattal történik. E feltételek tehát nemcsak akkor hiányzanak, ha valaki *hozzáadásokkal, toldásokkal* fűszerezi a különben pontos és hű közlést, hanem akkor is, ha a közlő bizonyos részeket kiszakít, vagy ezeket tendenciószerűen úgy csoportosítja, hogy azoknak illetően módon való közreadása nyilván sértő.

Helyesen mellőzte tehát a Curia régibb gyakorlata a St. a 14. §-át s ítélte el rágalmazás vétsége miatt vádlottat, ki a rendőri hivatalos Bűnügyi Ertesítő közleményét *kibővítetten* s a gyanú kifejezése helyett tényként való állítás alakjában, tehát nem hív szellemben közölte (Bjogi dtár új f. III. 151. l.); helyes továbbá az a kijelentése is a Curianak, hogy a St. 14. §-a mentességet biztosít mindazon esetben, ha a közlés lényegében és terjedelmében a valóságnak megfelelően hűen és igazán és *nem kieszakítva egyes kedvezőlen részleteknek* történt (Bjt. 54. köt. 246. l.); hogy a közlés igazán és hív szellemben történt-e, nem a használt egyes kifejezések, hanem a vonatkozó cikkek összefüggő tartalma irányadó (u. o. 66. köt. 36. l.), e § alkalmazását nem zárja ki, hogy a közlés nem szó szerinti, hanem némileg kiszínezett (u. o. 66. köt. 36. l.).

A Curia újabb gyakorlatából mindenekelőtt a 807. sz. elvi határozatot közlöm, mely szerint: nem hív szellemben való közlése egy törvényeszéki tárgyalásnak az, ha a cikk írója a tárgyalásnak — bár hív szellemben — csak egyes részeit ismerteti, ellenben elhallgat oly részleteket, amelyeknek ismertetése nélkül teljes hű képet nem lehet alkotni a tárgyalásról; aki a vádlottnak és védőjének a főtárgyaláson elmondott beszédét közli csak, arról azonban említést sem tesz, hogy a sértett és képviselője is nyilatkoztak a tárgyaláson, nem hivatkozhatik a St. 44. §-ában biztosított mentességre (Bjogi Hat. Tára 7. köt. 122. l. és Bjt. 79. köt. 98. l.); a St. 44. §-a nem nyer alkalmazást, ha egy bírósági tárgyalásról szóló közleményben ismertetve van a meghozott ítélet, de el van hallgatva, hogy az ellen perorvoslatot jelentettek be (u. o. 77. köt. 166. l.); a hírlapíró az országgyűlésen elhangzott beszédeket alcímekre osztva közölheti, ha azonban alcímül oly kifejezést használ, amely a közölt beszédben nem fordul elő, a közlés nem hív szellemben történt (*budapesti Tábla*, Bjt. 76. köt. 69. l.); bírósági nyilvános tárgyaláson megtartott beszédnek kiszakított közlése a St. 44. §-a szerinti mentességet nem élvezi (u. o. 79. köt. 37. l.); a St. 44. §-ának korlátain belül történő közlés büntetlenségét nem szünteti meg az a körülmény, hogy a nyilvános tárgyalás egyes részleteinek közlésére nem volt szükség, sem pedig az a körülmény, hogy a közlés esetleg sértési céllal történt (u. o. 79. köt. 99. l.); a St. 44. §-ának alkalmazása céljából

asupán a hű és igaz közlést kell bizonyítani (*ami a hivatalos iratok vagy jegyzőkönyvek alapján történhetik*); e bizonyítás tehát a Bv. 13. §-ával kapcsolatba nem hozható (u. o. 79. köt. 99. l.); a St. 44. §-a szempontjából annak bizonyítása, hogy a közlés hív szellemben és igazán történt, a St. 53. §-a szerinti korlátozásnak nincs alávetve (u. o. 79. köt. 99. l.); a St. 44. §-ának alkalmazásához nem szükséges az, hogy a sajtóközlemény a tárgyaláson elmondottakat szóról-szóra közölje; e § alkalmazását nem zárja ki az a körülmény, hogy a cikk egyes előterjesztéseket vagy vallo-másokat csak kivonatossan közöl, sőt az sem, ha a közlésben esetleg tévedésből lényegtelen eltérések is vannak; a fő, hogy a cikk a tárgyalás minden mozzanatát hűen adja vissza, azokat az egyik vagy másik fél javára vagy hátrányára el ne hallgassa vagy el ne ferdítsen (u. o. 79. köt. 101. l.); az alsóbíróság részéről elfogadott tények alapján a Curia állapítja meg, vajjon a vád tárgyává tett hírlapi cikk a bírósági tárgyalást hív szellemben és igazán közli-e (Bjogi dtár 10. köt. 202. l.). — Jelentős még a Curianak az az elvi kijelentése, hogy ha vádlott a mulasztást gondatlanságból, felületességből követte is el, akkor sem mentesül a felelősség alól, mert a t. e tekintetben szándékosság és gondatlanság között különbséget nem tesz (Bjogi Hat. Tára 6. köt. 196. l.). A St. 44. §-ának alkalmazása tárgyában érvényesített semmisségi panasz a Bp. 385. §. 1. c) pontja alá vonatott (Bjt. 79. k. 161. l.).

4. A közlés, melyen reprodukció értendő, rendszerint a hírlapi közzétételre vonatkozik, de mert a törvény nem tesz különbséget, nyilvánvaló, hogy a bármely sajtótermékben (röpirat, könyv stb.), sőt a fonográf vagy más készülék (St. 2. §) útján (rádio, fultográf) történt közlésre is kiterjed a St. 44. §-a.

Egyéb korlátot a törvény nem állított fel s így a mentesség megállapítandó, bár a hű és igaz közlés a női becsületet is érinti, vagy oly tényállításokat is tartalmaz, melyeknek valóságát a törvény bizonyítani nem engedi (Curia: Bjt. LIV. köt. 246. l.).

11. §. Magánelégtétel és kártérítés.

1. A külföldi törvényhozási munkálatok némelyike, így a német-bírod. btk. a rágalmazás és becsületsértés bizonyos eseteiben a sértett fél kérelmére ennek javára eső sérelemdíj (Busse) fizetésére kötelezi vádlottat (németbírod. btk. 188. §). Büntetőtörvénykönyvünk, valamint a Bv. alkotói a sérelemdíjra vonatkozó határozomány felvételét mellőzték, mert e vétségeknél «a vagyoni kár okozása is a kivételes esetek közé tartozik, a kár nagyságára nézve pedig a megítélésnek minden mérve hiányzik» és ha okoztatott is vagyoni kár, annak léte, a rágalom általi okozása s összege csak hosszadalmas eljárás útján állapítható meg, ez pedig a polgári bíró feladata

(az újabb javaslatok legtöbbje szintén mellőzi a vonatkozó rendelkezést):

2. Mint *károkozó vétséget* két új törvényes fogalmat vett fel azonban a St., melyek bizonyos tekintetben szubsidiarius jellegűek a rágalmazás és becsületsértés mellett. E bűncselekményeket a törvény következőképp határozza meg: **Vétséget követ el:** az, aki szándékosan valótlan hírt tesz közzé és ezzel kárt okoz (St. 24. §. 7. p.), valamint: az, aki a helyreigazítási joggal visszaélve, helyreigazító nyilatkozat alakjában szándékosan valótlan hírt tesz közzé és ezzel kárt okoz (St. 24. §. 8. p.). A büntetés: egy évig terjedhető fogház és negyven pengőtől nyolcszáz pengőig terjedhető pénzbüntetés (St. 25. §. 3. p.). Az eljárás csak a sértett fél indítványára indítható meg (St. 25. §. ut. bek.). Ha e cselekmény egyúttal becsületsértés, rágalmazás vagy hitelrontás is, rendszerint csak a Bv. 1., 2. vagy 24. §-a alkalmazandó.

E most említett vétségeknél a károkozás tényálladási elem s így feltétlenül kártérítési igényt támaszt, de a kár nyilván egyéb becsületet sértő cselekmények nyomán is bekövetkezik (különösen a hitelrontásnál). Az ebből származó kárigény vagy külön polgári perben érvényesíthető, vagy úgy, hogy a sértett ez igényét a Bp. 5—6. §-ainak keretén belül a büntetőbírósnál érvényesíti. Idevonatkozólag a Bv. 28. §-a elrendelte, hogy a St. 39. §-ának 1. és 2. bek.-ben foglalt rendelkezéseket a Bv. alá eső, nem sajtó útján elkövetett vétségek esetében is megfelelően kell alkalmazni. A St. 39. §-ának e két bek.-e így hangzik: **A sértett a sajtóbeli közleménnyel okozott vagyoni kárának megtérítésén felül nem vagyoni kárért is megfelelő pénzbeli elégtételt követelhet, amennyiben az — tekintettel az eset körülményeire — a méltányosságnak megfelel (1. bek.). A nem vagyoni kárért járó elégtétel összegét a bíróság az összes körülményeknek, különösen az érdekelt felek vagyoni viszonyának is figyelembevételével, belátása szerint állapítja meg (2. bek.).**

Idevágólag elvi kijelentése a *Curianak*, hogy a sértett utánjárési és ügyvédi költségei is e § rendelkezései alá esnek (Bjt. 77. köt. 156. l.). A pénzbeli elégtétel összege tekintetében érvényesített semmiségi panasz a St. 56. §-a alá esik (Bjt. 79. köt. 82. l., 161. l.). A Curia sajtó útján elkövetett rágalmazás vétsége esetében a sértett részére megállapított pénzbeli elégtétel összegét túlmagasnak találta és azt a felek vagyoni viszonyaival és az okozott jogsérelem nagyságával kellő arányban állónak talált mértékre leszállította (St. 56. §. 1. bek.; Bjogi dtár 20. k. 67. l.).

12. §. Az ítélet közzététele.

1. A büntetőítélet közzététele, mint a sértett félnek nyújtott *elégtétel* (v. ö. Tankönyvem I. köt. 194. l.), a Bv. 28. §-ában foglalt rendelkezéshez képest (az 1914. évi XIV. t.-c. 43. §-ának 2., 3. és ut. bek.-ében foglalt rendelkezéseket a jelen törvény — Bv. — alá eső nem sajtó útján elkövetett vétségek esetében is megfelelően kell alkalmazni) a St. most idézett §-án alapul, melynek vonatkozó bekezdései így szólnak: **Ha a rágalmazást vagy becsületsértést sajtó útján, de nem időszakos lapban követték el, úgy a sértett félnek a tárgyalás alatt kifejezett kívánatára a bíróság elrendeli, hogy az elítélt az ítéletet indokaival együtt a bíróság által meghatározott valamely belföldi lapban közzétettesse (2. bek.). Ha ezt a kötelezettséget az elítélt harminc nap alatt nem teljesíti, a sértettnek jogában áll, hogy további harminc napon belül az ítéletet a bíróság által meghatározott lapban saját költségén tésse közzé. Ebben az esetben az eljáró bíróság a pénzbüntetésért felelős személyeket a költségek megtérítésében végzéssel marasztalja (3. bek.). Akár időszakos lapban, akár más sajtótermékben követték el a rágalmazást vagy becsületsértést, a bíróság ítéletében elrendelheti, hogy a rágalmazó vagy becsületsértő kitételeknek az ítéletben foglalt idézeit a közzétételnél ki kell hagyni (ut. bek.).**

A törvénynek e rendelkezéseiből nyilvánvaló, hogy a közzététel köteleessége a Bv. alá eső *mindenik vétség* (rágalmazás, becsületsértés, hatóság előtti rágalmazás, meghalt embernek vagy emlékének meggyalázása és hitelrontás) tárgyában hozott bűnösséget megállapító ítéletre kiterjed. A St. 43. §-a ugyan csak a rágalmazást és becsületsértést említi, ám a Bv. 28. §-a kiterjesztő rendelkezésében kifejezetten a Bv. alá eső vétségekről szól.

2. A közzététel feltételei s részletes szabályai a következők:

a) A közzététel elrendelésének csak a *sértett félnek a tárgyalás alatt kifejezett kívánatára* van helye (*Curia*: Bjogi dtár 13. köt. 18. l.). Hivatalból ezeknél fogva nem foghat helyt a közzététel elrendelése (*Curia*: Bjt. 77. köt. 24. l.).

A «sértett fél» elnevezés egy időben félreértésekre adott alkalmat. Így a *pécsi Tábla* midőn megállapította, hogy a sértett fél részéről a tárgyalás alatt az ítélet közzétételére vonatkozólag kívánat nem terjesztett elő, kimondta, hogy a kir. ügyésznek a főtárgyaláson a St. 43. §-a alapján előterjesztett ily kérelme a

sértett fél erre vonatkozó kívánatának hiányát nem pótolja. Szemben e határozattal a *Curia* elvi kijelentést tesz, mondván: a St. 43. §-a szerinti sértett alatt mindig a vádlót kell érteni, mert hiszen ha a kir. ítélőtábla álláspontja elfogadtatnék, akkor a felhatalmazásra üldözendő rágalmazás vagy becsületsértés eseteiben a közzététel majdnem mindig ki volna zárva, mert ilyenkor a tulajdonképpeni sértett az állam, és mivel ily esetekben a vádat a Bp. 2. §-a értelmében csakis a kir. ügyész képviselheti, akinek jogába a közvetlenül sértett közhivatalnok sem magánvádlói minőségben, sem pedig mint perorvoslással élő nem léphet (Bjogi Hat. Tára 7. köt. 122. l.). A döntés helyes, de szövegezésében félreértésekre adhat alapot. Aki ugyanis csak a kivetített szövegfejet olvassa, mely szerint: «A kir. ügyésznek mint közvádlónak... indítványa... a sértett fél erre vonatkozó kívánatának hiányát pótolja», arra következtethet, hogy amikor a magánszemély sértett nem kívánja a közzétételt, de a vád képviselétét közérdekből átvett kir. ügyész (Bp. 41. §. 3. bek.) ily indítványt előterjeszt: a közzététel elrendelendő, holott ez annál kevésbé foghat helyt, mert a sértettnek ez irányú tartózkodásával (esetleg tiltakozásával) szemben a közzététel a sértett felet illető kíméleti jog sérelme lenne. Hogy a felhatalmazásra üldözendő vétségek eseteiben az ügyész indítványozhatja csak a közzétételt, ez természetes, de nem a sértett kívánatának hiánya pótlása címén, hanem önálló jogán, mely őt (a kir. ügyészt) mint a sértett állam képviselőjét illeti.

b) A kívánat a tárgyalás alatt terjesztendő elő. A fellebbezésben előterjesztett kérelem tehát mint elkészt visszautasítandó, ha azonban a felsőbíróság nem ülésen kívül vagy tanácsülésen, de tárgyaláson intézi el az ügyet, a közzététel iránti kérelem hatályos előterjesztésének mi akadály a sincs (Heller szerint a kérelem legkésőbb az elsőfokú ítélet meghozatala előtt terjeszthető csak elő hatállyal; e nézet szerintem ellenkezik a törvény szavával, mert a St. 43. §. 2. bek.-e csupán tárgyalást említ).

c) A közzétételt a bíróság rendeli el, és pedig az, amely előtt tartott tárgyalás alatt a sértett kívánatát előterjesztette s amely a bűnösséget kimondó ítéletet hozta. Ha ez ítélet a közzététel perorvoslat címén nem emelkedett jogerőre, úgy a közzététel függőben marad, míg a felsőfok jogerős ítéletet nem hoz, amely ha bűnösséget megállapító, abban a közzététel elrendelendő (vagy az elsőfok vonatkozó rendelkezése helybenhagyandó), —

ha ellenben felmentő, úgy az elsőfokú ítélet közzétételt elrendelő határozata természetesen nem hajtható végre.

d) A közzététel tárgya: a bűnösséget megállapító ítélet indokaival együtt. Kérdés, vajjon elrendelhető-e az oly ítélet közzététele, mely a Bv. 18. vagy 19. §-a alapján vádlottat a büntetés alól felmenti, de a bűnösséget megállapítja? Nézetem szerint — tekintettel a közzététel jogi természetére, melynél fogva az a sértettnek nyújtott elégtétel — az elrendelésnek nincs akadály (ugyanígy a *Curia*: Bjt. 78. köt. 40. l.).

Ha több fokon hoztak ítéletet, úgy a bűnösséget kimondó jogerős ítélettel együtt az elsőfokú marasztaló ítéletek közzététele is elrendelendő, mert ezek szoros összefüggésben állanak egymással (*Vaikó*).

e) Az alól a szabály alól, hogy az ítéletnek indokaival együtt, tehát egész terjedelmében való közzététele rendelő el — a sértett fél kíméletére tekintettel — kivételt tesz a törvény, amikor diszkrecionárius jogot ad a bíróságnak annak elrendelésére, hogy a rágalmazó vagy becsületsértő kitételeknek az ítéletben foglalt idézeteit a közzétételnél ki kell hagyni (St. 43. §. ut. bek.). A közzétételre kötelezett ily kihagyásokra bírói határozat híján nem jogosult, s ha mégis önkényes kihagyásokkal eszközölné a közzétételt, úgy tekintendő, mint aki közlési kötelezettségének nem tett eleget.

f) A közzétételre az elítélt kötelezendő, ha azonban a rágalmazást vagy becsületsértést *időszakilag* követték el, úgy a közzétételre a *lap szerkesztője* kötelezendő (*Curia*: Bjt. 78. köt. 349. l.; hivatalból megsemmisítés a St. 56. §-a alapján, midőn az elsőbíróságok nem a szerkesztőt, hanem a vádlottat kötelezték a közzétételre: Bjt. 78. köt. 92. l.).

g) A közzététel elrendelése ellen (pl. ha ez hivatalból történt) a Bp. 385. §. 2. pontja alapján kereshető orvoslás, mert a törvénybe ütköző elrendeléssel vádlott sérelmére oly büntetés-szerű intézkedést vesz fel a bíróság ítéletébe, melynek törvényes előfeltétele hiányzik (*Curia*: Bjt. 77. köt. 24. l.). Felhatalmazásra hivatalból üldözendő rágalmazás miatti ügyben az ítélet közzétételének mellőzése miatt az ügyész élhet perorvoslással (Bjt. 74. köt. 224. l.).

h) A közzétételnek a bíróság által meghatározott valamely *belföldi lapban* kell megtörténnie (a sértett eziránti kívánsága figyelembe vehető) s erről az elítélt tartozik gondoskodni. Ha az

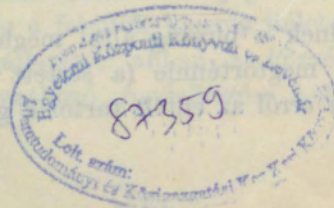
elítelt ebbeli kötelességének a jogerős ítélet közlésétől számított 30 nap alatt eleget nem tesz, úgy a sértett eszközölheti a bíróság által meghatározott lapban a közzétételt, s ha ezt az elítelt részére nyitva álló 30 nap eredménytelen eltelésétől számított újabb 30 napon belül eszközli, kérelmére az eljáró bíróság végzésileg a St. 40. §-ában meghatározott vagyoni felelősséggel tartozó személyt a költségek megtérítésében marasztalja (St. 43. §. 3. bek.).

i) A kiadó, aki az ítéletet, amelynek közzétételét a Bv. alapján elrendelték, a szokásos díj megfizetése dacára nem közli: kihágást követ el és kétszáznegyven pengőig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő (Bv. 32. §).

13. §. Hatáskör; nyilvánosság kizárása.

1. A rágalmazás, becsületsértés és a meghalt embernek vagy emlékének gyalázása, ha sajtó útján követték el, vagy ha felhatalmazásra hivatalból üldözendő, továbbá a 10. § esetében, valamint a hitelrontás a törvényszék tanácsának (a sajtó útján elkövetettek a kir. ítélőtáblák székhelyén működő törvényszék tanácsának), a nem sajtó útján elkövetett rágalmazás, becsületsértés és a meghalt embernek vagy emlékének meggyalázása, amennyiben a 6. vagy 23. §, de nem a 10. § értelmében magánindítványra üldözendők, valamint a hatóság előtti rágalmazás: a járásbíróságnak hatáskörébe tartozik (1897: XXXIV. t.-c. 16. §, 17. §. 3., 4. p., 18. §. 6. p., Bv. 31., 35. §§).

2. A Bv. alá eső vétségek esetében a feleknek egyező kérelme alapján a főtárgyalásról (járásbíróági tárgyalásról) a nyilvánosság kizárását (Bp. 294. §.) mindig el kell rendelni (Bv. 30. §. 1. bek.). Ha azonban a Bv. 3. §. 2. bek. 2. pontjában említett testület, bizottság vagy személy a sértett és a sértés hivatásuk gyakorlására vonatkozik, ez a szabály nem irányadó (Bv. 30. §. 2. bek.); ilyenkor a főtárgyalásról a nyilvánosság csak a Bp. 293. §-a alapján, tehát akkor zárható ki, ha az a közrendet vagy a közérkölcsiséget veszélyeztetné.

2000 NKE EKK KTK Kari Könyvtár

00073253

2019 . 1 . 13.

muzeális

Zsútkönyv

